

Omheining

Contactblad van de Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

"OMHEINING"

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten "omheint".

Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein "omheint", in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

Secretariaat: Davenschot 1, 8141 BB Heino
Tel. 05729 - 1986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden f 30,00 per jaar (elk volgend gezinslid
f 15,00 per jaar)

Donateurs f 25,00 per jaar

Abonnees f 25,00 per jaar

Voor toezending wordt per jaar f 5,00 in
rekening gebracht.

Losse nummers f 5,00 (max. 24 pagina's)

Bestuur:

G.C. Stapel,
de Cingel 15, 8141 BV Heino - voorzitter

J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino - secretaresse

G.A.M. Diepman,
van Hille Gaerthéstraat 28, 8023 CB Zwolle
- penningmeesteresse

G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino

J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

G.W.M. Hollak,
Herenbrinksweg 3A, 8144 RC Lierderholthuis

H.J.J. Hoppen,
Marktstraat 14, 8141 GC Heino

Werkgroepen:

1. Archeologie

Contactpersoon: Vacant.

2. Beeld en Geluid:

Contactpersoon: J. Freriks
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

3. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: G.H. Elshof,
Kolkweg 9, 8055 PS Laag-Zuthem

4. Dialekt

Contactpersoon: H. van der Veen,
Munnikenhof 17, 8141 GL Heino

5. Folklore

Contactpersoon: J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

6. Genealogie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino

7. Geschiedenis

Contactpersoon: Vacant.

8. Kruidentuin "Allegardje"

Contactpersoon:
G.H.M. ten Berge-Elferink
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino

Tijdschrift "Omheining"

Redactie-adres: Munnikenhof 17,
8141 GL Heino, tel. 05729 - 1505

Redactie:

H. van der Veen, Munnikenhof 17,
8141 GL Heino

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25,
8141 EW Heino

F. Hageman - Zielman, Vlamincckhorstweg 28,
8141 GG Heino (vormgeving)

H.J.J. Hoppen, Marktstraat 14,
8141 GC Heino (vormgeving)

A. van de Wetering, de Haarstraat 33,
8141 EW Heino (vormgeving)

M.S.H. Donath-Hoppen, Plataan 13,
8141 SM Heino (vormgeving)

Druk: Bredewold Wezep

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde "Omheining".

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
14e jaargang - nummer 1 - maart 1994

INHOUDSOPGAVE

blz. 2	Spreekende foto's (24) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 4	Een roofoverval aan de Molenweg - J.K. Pruim-Reinders
blz. 10	Poasen - Henk van der Veen sr.
blz. 11	Een opgave van schout Klomp - Henk van der Veen sr.
blz. 14	Stegen en wegen (10) - C.D. Compaan en D. van de Klippe
blz. 17	Uut de olde deuze - F. Slijkhuis, De Bilt
blz. 19	Wule zekt det zo (6) - Henk van der Veen sr.
blz. 20	Een Proces-Verbaal van 24 september 1920
blz. 22	Wie is wie? - M.H. Stavorinus
blz. 24	Van de bestuurstafel

Drie gezusters Mollink.

Links: Hendrika Mollink, ongehuwd, bijgenaamd Dieke van Davenschot.

Midden: Wilhelmina Maria (Miete) Mollink, gehuwd met Johannes Bernardus Oosterwijk.

Rechts: Antonia Maria (Toos) Mollink, gehuwd met Willem Schrijver (ook wel Willem Wolthaar).

SPREKENDE FOTO'S (24)

J.K. Pruim-Reinders

De foto is genomen bij mevrouw Schrijver-Mollink, wonende bij de Wolthaarsbrug, gemeentelijk Raalte, toen Dieke en Miete bij haar op bezoek waren.

Dieke, Miete en Toos zijn dochters van Albertus Mollink en Hendrika Antonia Groot Beumer. Hun grootvader Bernardus (Berend) Mullink verhuist in februari 1843 met zijn gezin van Dalfsen naar Zwolseweg 70 te Heino; boerderij "De Davenschot". In het bevolkingsregister van de gemeente Heino van 1840-1845 heeft de toen dienstdoende ambtenaar de opmerking geplaatst: "dit gezin heeft meer dan 6 jaar achtereen te Dalfsen 't laatst gewoond".

Opmerkelijk is, dat de familienaam wordt geschreven met een *u*, dus als Mullink, terwijl in

1850 bij de geboorte van het laatste kind de achternaam Mollink wordt gebruikt. Ook in het bevolkingsregister van de gemeente Heino, dat in 1850 begint, wordt als familienaam de naam Mollink opgenomen.

In de verzameling bidprentjes bij "Omheining" treffen we de achternaam ook als Möllink aan. Waarschijnlijk is men in de vorige eeuw bij de schrijfwijze uitgegaan van de klank.

Berend Mullink wordt dus in 1843 inwoner van Heino.

Hij is akkerbouwer en veehouder van beroep en gehuwd met Wilhelmina Haverink. Het echtpaar heeft vier kinderen, Bertus 5 jaar oud, Jan 3 jaar oud, Mannes 2 jaar oud en Hendrik 1/2

jaar oud. In Heino worden nog drie kinderen geboren en wel Hendrika, Johanna en Maria.

De oudste zoon Albertus (Bertus) zet na het overlijden van zijn ouders het bedrijf voort. Zijn vader Bernardus Mollink overlijdt te Heino op 14 april 1885, op tachtigjarige leeftijd en zijn moeder Wilhelmina Haverink overlijdt te Heino op 24 april 1888 eveneens op tachtigjarige leeftijd.

Albertus Mollink trouwt met Hendrika Antonia Groot Beumer, een dochter van Hermannes Groot Beumer en Aaltien Schotman.

Uit dit huwelijk worden zes kinderen geboren, twee jongens en vier meisjes. Twee meisjes treden in het huwelijk, terwijl de beide andere met hun broers op "De Davenschot" blijven wonen.

De boerderij is geen eigendom van de familie Mollink, maar wordt gehuurd van de eigenaar, de heer Willem George Alphonse van Sonsbeeck, commissaris van de Koningin in Limburg.

Fragment-genealogie.

Albertus Mollink

geboren: Dalfsen, 1838

overleden: Heino, 26 februari 1900

beroep: landbouwer

godsdienst: R.K.

adres: Zwolseweg 70

huwelijk: Heino, 21 februari 1878 met **Hendrika Antonia Groot Beumer**, geboren Heino, 9 mei 1848, overleden Heino, 21 juni 1926. Dochter van Hermannes Groot Beumer en Aaltien Schotman.

kinderen:

1. Bernardus (Bernard), geboren Heino, 15 augustus 1879, overleden 9 december 1974; ongehuwd.
2. Antonia Maria (Toos), geboren Heino, 2 mei 1881, gehuwd Heino 27 april 1905 met Willem Schrijver, afkomstig uit Raalte.
3. Wilhelmina Maria (Miete), geboren Heino, 7 juni 1883, overleden Zwolle, 3 mei 1962, ge-

huwd met Johannes Bernardus Oosterwijk.

4. Hermannes Joseph (Mans), geboren Heino, 5 maart 1887, overleden Zwolle, 26 december 1951; ongehuwd.
5. Hendrika (Dieke), geboren Heino, 8 januari 1890, overleden Raalte, 29 november 1962; ongehuwd.
6. Johanna (Anne), geboren Heino, 23 april 1893, overleden Heino, 2 januari 1940; ongehuwd.

Na het overlijden van Anne verhuizen Bernard, Mans en Dieke op 19 februari 1941 van Zwolseweg 70 naar Zwolseweg 60.

Mans overlijdt in het katholieke ziekenhuis te Zwolle op tweede kerstdag 1951 en Dieke overlijdt te Raalte in 1962.

Vervolgens vertrekt Bernard op 6 september 1965 naar Statenweg 3, "De Maat".

Bijna honderd jaar is de familie Mollink bewoner geweest van "De Davenschot".

Geraadpleegde bronnen:

- Archief gemeente Heino: burgerlijke stand en bevolkingsregisters.
- Archief Vereniging voor Heemkunde: verzameling bidprentjes en "Omheining" nr. 4 van december 1981.
- Gegevens van de heer L.J. Nijman, Kievitsbloem 18, Heino.

Een roofoverval aan de Molenweg

J.K. Pruim-Reinders

(red.) In 1822 wordt er inbraak gepleegd bij Egbert Schrijver aan de Molenweg met bedreiging door een vuurwapen. De verwickelingen blijken uit de daaromtrent gevoerde correspondentie, die wij hierbij in zijn geheel plaatsen en voor zichzelf laten spreken. Egbert Schrijver, afkomstig uit Raalte, komt door zijn huwelijk met Hendrika Meulenstege, gesloten te Heino op 29 april 1818, in Heino te wonen.

Heino den 27 April 1822

Heden nacht ten Een uur ontwaakt wordende door den Bouwman Egbert Schrijver woonachtig aan de Molensteeg in dese Gemeente denwelken mij verhaalde dat denselfden nacht omstreeks twaalf uren inbraak en diefstal in zijn Huis was gepleegd waarbij onder anderen twee klerkisten waarvan een aan hem zelven de andere aan zijne dienstmeid toebehoorde genoegzaam Totaal leeg gestolen waren en hij

zoo wel als zijne dienstmeid niet meer van hun klederen hadden behouden dan zij dagelijks aan hun lijf hadden mij tevens verhalende dat dit feit op de volgende wijze zich had toegedragen, dat het venster en glasraam van het kamertje waer zich de genoemde Kleerkisten bevonden waarschijnlijk waren losgebroken met een zoogenaemd lankijzer uit een ploeg hetwelk zij nadat de dieven vertrokken waren voor het Huis vonden liggen hetgeen waarschijnlijk mede had gediend om de Kisten open te bre-

ken terwijl die goed waren gesloten geweest dat hij zonder iets kwaads te vermoeden, om die tijd zijn bed verlaten had met voornemen om eens even buiten het huis te gaan dat hem dit was verhinderd geworden doordat de deuren van buiten waren vastgemaakt, waarop hij agterdocht krijgende was geresolveerd om een dier vensterramen uit te springen doch naauwlijk zijn hoofd uit een der vensters stekende wierd er dicht voor zijn gezicht een schietgeweer gelost hetgeen hem had doen agteruit deinzen en zijn knechten en verdere huisgenoten uit den slaap wekken bij het zien wat er in Zijn huis gebeurd was had hij en Zijn knechten zich dadelijk op weg begeven om de burens op te roepen hij vervolgens op een van zijn paarden was gaan zitten om er mij alzo spoediger van te kunnen berigten, mij verzoekende hem de nodige assistentie in het nasporen der daders bij te zetten. Waarop dadelijk uit alle wijken der gemeente zoo veele manschappen op alle wegen zijn afgezonden als met mogelijkheid in die korte tijd waren op de been te krijgen tevens expressen afzendende om er de plaatselijke bestuuren van Zwolle, Wijhe, Dalfsen, Raalte, Ommen en Hellendoorn kennis van te geven, vervolgens mij begevende naar het Huis waar het feit gepleegd was ten einde een naauwkeurig van het gebeuren te ontwaren bij welke gelegenheid mij wierd opgegeven dat uit de kleerkiste van gemelde E. Schrijver ontstolen zijn de navolgende goederen (te weten)

een groen lakens buisje
 een bruin bever dito
 een blauw kalminken Bostrok
 een witte muselinen dito
 twee zwarte zijden vesten
 een wolkorten dito
 een zwart lakens dito
 een groene Manchestersche lange broek
 een dito Kerke broek
 een zwarte dito Kerke broek
 een rood bayen onderbroek
 een zwarte zijden halsdoek
 een paar zilveren Schoen en dito broekgespen
 4 a 5 manshembden
 11 vrouwen dito
 2 heden en een vlassen schorteldoek

4 a 5 kussens slopen
 een roodbonte zakdoek
 zes beddelakens
 een saarsien mansborstrok
 de navolgende goederen zijn uit de kleerkiste van de Meid gestolen.
 een Zijden Schorteldoek
 een dito met een floerse rand
 een rood en een blauw bonte Schorteldoek
 twee wollen dito
 twee blauwe Vlassen dito
 drie kanten mutsen een rouw muts
 een hofrouwen Jak en rok
 een donker Zwart bont dito
 een koornblauw dito
 een roodbont dito
 een boerenbond dito
 een geelbont dito
 een groen lakens jak
 een blauwe en een Zwarte Kalminken Rok
 twee Witstreepte dito
 een blaauustreept en een gebloemde dito
 12 vrouwen hembden
 een Zwarte doek met roodbonte rand
 een Neteldoekse dito met een rand
 een regenkleed
 een Kerkboek met Zilveren Krappen

de verdere omstandigheden bepalen zich bij den volgende dat bij het vervolgen der dieven eenige der gestolene stukken van de meid hare klederen benevens twee hoeden van meergemelde E. Schrijver als ook een stukje linnen doek niet verre van het bestolen Huis op den weg zijn gevonden die hier dus ook niet zijn gespecificeerd.

Ook is een Zak van de dieven in huis blijven liggen en een mesch buiten het huis gevonden. De daders heeft men niet kunnen opsporen. Het weder vinden van het genoemde Kerkboek waer de Krappen afgesneden waren bij den Roseboom aan de Twentsche Weg doet vermoeden dat zij die weg gepasseerd zijn alhoewel allen nazoek tot de Gemeenten van Ommen en Hellendoorn vruchteloos zijn geweest.

De Schout van Heino
w.g. A. Klomp

Twenty Six 30 April 1822

V^o 2633.

[illegible]

The Long Office by day & at night in the Tower.

Alfred Russel Wallace

Don. José de S. J. & Don. Lysimachio
Hernández

Deventer den 30 April 1822

No. 2633

Van ter zijde, doch op eene geloofwaardige wijze geïnformeerd zijnde dat in den nacht tus-
schen den 26 en 27 dezer maand diefstal van
eene aanzienelijke kwantiteit goederen door
middel van braak zoude zijn gepleegd ten huize
van den landman Egbert Schrijvers op Meu-
lenstege onder Uwe Gemeente, op welken man
men zelfs te dier gelegenheid zoude hebben
geschoten, heeft het mij zeer bevreemd daar-
van nog geen bericht van UEd. te hebben ont-
vangen.

Weshalve ik Ued. verzoeke om mij daarvan de
reden op te geven en mij tevens onverwijld te

rapporteren al 't geen UEd. aangaande den ge-
melden diefstal mogt zijn bekend.

De fung. Officier bij de Regtbank te Deventer
w.g. Van Munster Jordens

Aan den Heer Schout der Gemeente Heino

Deventer den 1 Mei 1822

No 2634

Op heden ontvangen hebbende UWEds. ken-
nisgeving van den diefstal met braak in den
nacht tusschen den 26 en 27 April jleden ten
huize van den bouwman Egbert Schrijver in
Uwe Gemeente gepleegd, vervalt daardoor

8214

Deventer den 1 Mei 1822

Volgens by my ingekomen heeft zende het waarschynelykheid, de
weenige activiteit van het landman, dat de dader der vromen diefstal,
in den nacht tusschen den 26 en 27 April jleden ten huize van den landman
Egbert Schrijver onder UEd. Gemeente gepleegd, niet ontdekt en achterhaalt
zyn, daer, in plaats van op het eigenlijke menschdom hunner vervolging
nadelenden, het verhoor heeft zich wederom stut te bedien begaven, en met
de te dene vervolging tot den morgen te wachten. Zedema gedrag is
voor een officier van Regtelijke Politie en alle gevallen onverschillig en
in dezen te meer te beklagen, daer met een behoorlyke regulatie men
waarschynelyk zich van een gevalle eenen ruime lende vagabonden
en gaauwloeren zoude hebben meester gemaakt, welke zich links eenigen
tijd hermaats schynen begaven te hebben, en thans de zucht en verligheid de
ingezetenen in dit en misschien ook andere gewesten kunnen blyven
storen. Staakt my nu verplicht tot myn ingezegen over dit al
gehoorden gedrag te kennen te geven, en UEd. te verzoeken te activeren en
in het vervolg alle behoorlyke activiteit in het werk te stellen, om voor de

mijne missieve aan UWEd. van gisteren No. 2633. Ik verzoek UWEd. om het zoogenaamd lankijzer uit eene ploeg, alsmede den zak en het broodmesch in en buiten het huis van gemelden Schrijver gevonden, in gerigtsbewaring te nemen, aan ieder dezer goederen een exhibitum te heften en dezelve alsdan met bekwame gelegenheid of per post aan mij toe te zenden en mij verder al datgeene mede te deelen 't geen UWEd. betrekkelijk dien diefstal mogt ontwaren.

De fung. Officier bij de Regtbank te Deventer
w.g. Van Munster Jordens

Aan den Heer Schout van Heino

(nb. exhibitum = stempel als bewijs van ontvangst)

Zwolle den 11 Meij 1822

Nr. 214

Volgens bij mij ingekomen berigt zoude het waarschijnlijk aan de weinige activiteit van UE te wijten zijn, dat de daders der violente diefstal, in den nacht tusschen 26 en 27 April II ten huize van den Landbouwer Egbert Schrijver onder UE Gemeente gepleegd, niet ontdekt en achterhaald zijn, daar, inplaats van op het ogenblik menschen ter hunner vervolging na te zenden, UE verkozen heeft zich wederom stil te bed te begeven en de te doene vervolging tot den morgen te wachten. Zodanig gedrag is voor een Officier van Regtelijke Politie in alle gevallen onvergeeflijk en in dezen te meer te beklagen, daar met eene behoorlijke vigilantie men waarschijnlijk zich van een gedeelte eener vreemde bende vagebonden en gaauwdieven zoude hebben meester gemaakt, welke zich sinds eenigen tijd herwaards schijnen begeven te hebben, en thans de rust en veiligheid der ingezetenen in dit en misschien ook andere gewesten kunnen blijven storen. Ik acht mij dus verplicht UE mijn ongenoegen over dit U gehouden gedrag te kennen te geven en UE ten

sterksten te adhorteren om in het vervolg alle behoorlijke activiteit in het werk te stellen om voor de veiligheid der ingezetenen te waken en de delinquenten op te sporen, terwijl ik, bij de minste achteloosheid, daarvan den Heer Procureur Generaal zal informeren. Daar ik tevens geïnformeerd ben dat de veldwachter Uwer Gemeente zeer in de betrachting van zijnen plicht te kort schiet, moet ik UE tevens aanmanen om dezelve tot zijne plicht en behoorlijke activiteit aan te houden.

*De Procureur Crimineel
in de provincie Overijssel
w.g. G. Wicherlink*

Aan den Heer Schout van Heino

Met de brief van 11 mei 1822 stopt de correspondentie in het archief van de gemeente Heino over de roofoverval aan de Molenweg. Of burgemeester A.F. Klomp zich nog heeft verweerd, is niet bekend.

Over Egbert Schrijver valt nog het volgende te vertellen. Hij trouwt te Heino op 29 april 1818 met Hendrika Meulenstege. Vijfien jaar later overlijdt zijn vrouw bij de bevalling van het zevende kind in het kraambed. Hij hertrouwt vervolgens te Heino op 30 april 1835 met Wilmina Elshof en uit dit tweede huwelijk worden nog drie kinderen geboren.

Dochter Cornelia uit het tweede huwelijk is degene die het bedrijf aan de Molenweg voortzet, samen met haar man Gerhardus Beltman; vervolgens haar zoon Gerhardus Wilhelmus Beltman, die is getrouwd met Johanna Maria Vlas-kamp.

Inmiddels woont alweer een nakomeling van dit laatste echtpaar op het adres Molenweg 5.

Bron:
Archief gemeente Heino: In- en Uitgaande brieven
1822.

Poasen

Zie kon het hoaste niet geleuven:
'n stien was ter veur weg escheuven!
Zie keek in 't graf,
doar leiden z'Em neer.
Toen schruk ze, want, Hee lag ter niet meer...
Smekend zag ze de tuinman an:
as ie et weet,
toe, zeg mie 't dan!
En as ie Hum
aens aans mossen leggen,
dan ha'j oons dät toch mutten zeggen!
.....MARIA.....
Der was ien stemme
die zo klunk,
't was net of 't in eer hätte zunk!
Zie keek Em an,
toen kennen z'Em weer.
't Was niet de tuinman,
't was de Heer!
Raek mie niet an, vertel et deur,
ie hebt mie 'zien, doar kwam ik veur...
Toen was E vot...
En zie is voort
op stap egoan,
en hef ok oons
noe bod edoan!

Henk van der Veen sr.
uit: 'n Stiegel riemsels

Een opgave van schout Klomp

Henk van der Veen sr.

Op 28 juni 1822 verstrekt de toenmalige schout van Heino, Anthony Klomp, aan het provinciaal bestuur 'een opgave van het aantal Roomsche Katholijken, van den afstand hunner kerk en gesteldheid der wegen derwaards in de gemeente van Heino'.¹⁾

Hij vermeldt daarbij dat het aantal personen die de R.K. godsdienst belijdt op die datum 706 bedraagt. Bieleman ²⁾ constateert, dat bij de volkstelling van 1829 - enkele jaren later - het totaal aantal inwoners 1645 bedraagt, dus we mogen aannemen, dat ongeveer de helft van de bevolking R.K. is.

Verder vermeldt Klomp in bedoelde opgave, dat 'de naastbij gelegen R.C. Kerk gelegen is in het Lierderholthuis dicht bij de westelijke grenzen der Gemeente van Heino, ruim drie kwartier gaans van het kerkdorp verwijderd'.

Aangaande de gesteldheid der wegen naar die kerk in zijn gemeente schrijft hij het volgende: 'in den zomer zijn de wegen tamelijk goed, doch des winters, ter oorzaak van het lage terrein, waarop zich de kerk bevindt, bijna onbereikbaar en bij hoog water of doorbraak van den IJssel tot op eene grote afstand van de kerk geheel overstromd en ten enenmale onbruikbaar'.

Tenslotte maakt hij nog de volgende aanmerkingen: 'de R.C. kerk in de gemeente Heino, die voor alle de R.C. Ingezetenen dier gemeente (uitgezonderd eenige weinigen die meest oostwaart wonen) de naastbijgelegen van alle R.C. kerken is, is niet alleen ten hoogsten ongerijkelijk wegens den verre afstand en moeilijke wegen bij wintertijden, voor de Ingezetenen van Heino, maar ook zelfs voor de R.Catholijken uit de omliggende gemeenten welke mede tot die Kerkgemeente behoren, doordien bij regenschichtige wintersseizoenen dikwijls den weg derwaards geheel is afgesneden, waarvan het laatst gepasseerde winter nog een sprekend bewijs opleverd, als hebbende toen in verscheiden weken agtereens, niemand uit de

Boerschappen Herxen en Windesheim die kerk kunnen naderen'.

In het midden van de vorige eeuw krijgt het dorp Heino een R.K. kerkgebouw, aan Maria gewijd, dat in 1924 door het huidige wordt vervangen. Ook in Lierderholthuis verrijst kort daarna een nieuw gebouw, de Sint Nicolaaskerk, die er nu staat.

Om terug te komen op de in de aanhef genoemde titel van schout het volgende. Reeds voor de Franse tijd was Klomp schout van Heino. Een tijdlang (1810-1813) heeft hij de titel maire gevoerd en hield hij kantoor in het 'Hotel de Mairie'³⁾, gelegen op de hoek Dorpsstraat-Stationsweg, bij ouderen nog bekend als 'Vlietshuis op de hoek', in welk pand tegenwoordig een filiaal van een bank is gevestigd. Na de Franse tijd kreeg hij opnieuw de titel van schout, maar in 1825, bij de invoering van de nieuwe gemeentewet, werd die veranderd in burgemeester. Anthony Klomp is dat geweest tot 1838, toen hij als zodanig werd opgevolgd door G.J.G. de Vidal de Saint Germain (1838-1886).

Bronnen:

1. Archief gemeente Heino, ingekomen en uitgaande brieven 1822.
2. Bieleman, Heino, een geschiedenis van mens en plaats, bladzijde 61.
3. Idem, bladzijde 50.

Gemeente Heine

Stadskamer
in de Ge

Gemeente Gehucht, of Buurtschap	Van de R. Catholiken en in den gehucht of Buurtschap Wernachley	Van het hiet nu naar de R. Catholiken en in den gehucht of Buurtschap van de naast by op Ligen R.C. kerk is gelegen by een ghand luytend	Was de naast by gelegen R.C. kerk gel. van is	gest. Leger maats R.C. k. ..
Gemeente Heine	706	min. Eten Kwa tus uurs	in de Loochdank Chertt by de R.C. kerk jaanden de R. maats van Heine den kerk van het hiet de R. R.C. kerk	in de de de R. gan tiek de R. in de R. de R. de R. de R.

X in den Heine Rijkse Rijkse kerk
gave, doch de Rijkse, Loochdank
van het Rijkse Rijkse, Loochdank
de Rijkse Rijkse Rijkse Rijkse
en de Rijkse Rijkse Rijkse Rijkse
den Rijkse Rijkse Rijkse Rijkse
van de Rijkse Rijkse Rijkse Rijkse
ten Rijkse Rijkse Rijkse Rijkse

Thend der a-da glegen E. P. 1841 - Winter	Hae uul R.C. Nacken, is in ted agement gelegen. Lijn	Ammeringen
mae is hagel by Wente de lize op de tind yone is op op de hef. ge toes #	in het bos met den Heino, xxxx En	De R.C. tust. te Heino. Lige niet alleen in de oogen. Krijg. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 2363. 2364. 2365. 2366. 2367. 2368. 2369. 2370. 2371. 2372. 2373. 2374. 2375. 2376. 2377. 2378. 2379. 2380. 2381. 2382. 2383. 2384. 2385. 2386. 2387. 2388. 2389. 2390. 2391. 2392. 2393. 2394. 2395. 2396. 2397. 2398. 2399. 2400. 2401. 2402. 2403. 2404. 2405. 2406. 2407. 2408. 2409. 2410. 2411. 2412. 2413. 2414. 2415. 2416. 2417. 2418. 2419. 2420. 2421. 2422. 2423. 2424. 2425. 2426. 2427. 2428. 2429. 2430. 2431. 2432. 2433. 2434. 2435. 2436. 2437. 2438. 2439. 2440. 2441. 2442. 2443. 2444. 2445. 2446. 2447. 2448. 2449. 2450. 2451. 2452. 2453. 2454. 2455. 2456. 2457. 2458. 2459. 2460. 2461. 2462. 2463. 2464. 24

June 28 June 1822

By M. Kemp

[illegible]

in bones

STEGEN EN WEGEN (10)

C.D. Compaan en D. van de Klippe

Nadat de kunstweg van Windesheim naar Heino was klaargekomen en opgeleverd, moest deze op de legger worden vastgelegd. Men kwam toen tot de ontdekking dat er geen grenspalen stonden.

Deze grenspalen waren noodzakelijk omdat de weg in Zwollerkerspel op drie plaatsen werd doorsneden door de gemeente Heino.

Deze eigenaardige situatie vond waarschijnlijk zijn oorsprong in de opheffing van de marken, in het midden van de vorige eeuw. Toen werd namelijk aan de landeigenaren in het gebied gevraagd tot welke gemeente zij wensten te be-

horen. Zo kon het gebeuren dat, terwijl een gezin in Zwollerkerspel woonde, de burens aan weerszijden ingezetenen waren van de gemeente Heino, en bij één boerderij, die van de fam. Oosterwijk (nu Zuthemerweg 22) liep de grens zelfs tussen de gebouwen door.

De grenzen waren vaak 'onzichtbaar', doordat natuurlijke afbakeningen zoals singels en greppels verloren gingen bij het in cultuur brengen van de gronden.

Toen voornoemde weg was gereedgekomen ontving de burgemeester van Heino de volgende brief van zijn collega te Zwollerkerspel:

No. 264

Grenspalen

Heino-Zwollerkerspel

Zwolle, 16 juni 1870

Bij gelegenheid van het op den Legger brengen van den openbaren geconcessioneerden kunstweg van Windesheim naar Heino, is mijn aandacht gevallen op het gemis van grenspalen tusschen Heino en Zwollerkerspel, op dien weg.

Onder Zwollerkerspel loopt die weg in drie vakken, waar Uwe Gemeente tusschen doorloopt; en wel: bij de Ossebossen ter lengte van 206 meters en bij de Kolk, 519 meters van de Zandsteeg. Ook bij het tolhuisje op de beukenallée van den Alerdinck, zullen twee grenspalen behooren geplaatst te worden.

In het geheel zijn alzoo 6 stuks grenspalen benodigd.

Ik stel U bij deze voor om deze grenspalen voor gemeenschappelijke rekening te doen plaatsen. Arduinsteenpalen met de letters H en ZK erop, zijn te verkrijgen voor f 1.25 à f 1.50.

Gelieve mij te doen weten of U deze goed acht.

*De Burgemeester van Zwollerkerspel
(w.g.)*

*Den Heer Burgemeester
van
Heino*

De grenspalen zijn inderdaad geplaatst en zij waren mede van groot belang voor verbaliserende politieagenten of veldwachters. Het gebeurde wel dat een proces-verbaal nietig moest worden verklaard omdat de overtreding in een

andere gemeente plaatsvond dan in het verbaal werd genoemd.

Dat ambtelijke molens langzaam malen was toen ook al zo, gezien de correspondentiedata, waar meer dan twee jaar tussen zit.

No. 302
Grenspalen

Zwolle, 31 october 1872

Aangezien de plaatsing der grenspalen langs den weg van Heino naar Windesheim heeft plaats gehad, hebben wij de Eer hierbij de kosten daaraan aan U Mijne Heeren op te geven met het verzoek de helft daarvan aan ons te restitueren.

Aan	W. Klinkert te Zwolle, wegens het leveren en vervoeren van zes hardstenen grenspalen	f 35.10
"	R. Dijk te Laag Zuthem, wegens verleende hulp bij het plaatsen van bedoelde grenspalen	" - .60

		f 35.70

Burgemeester en Wethouders van Zwollerkerspel
(w.g.)
Burgemeester
(w.g.)
Secretaris

Aan
Heeren Burgemeester en Wethouders
van
Heino

Eén van de schrijvers van dit artikeltje weet nog heel goed dat er drie van deze grenspalen stonden, welke dan blijkbaar van arduinsteen waren. Ook hadden ze de letters H en ZK. Vanaf Heino stond de eerste juist voor het tolhuis op de hoek Zuthemerweg/Hubertsallee. De tweede stond juist voorbij de oprijweg naar de Colckhof, welke door de oudere mensen nog Vos-allee wordt genoemd. De derde stond op Laag-Zuthem tussen de percelen Kolkweg 43

en 45. Waarom en zo'n 50 jaar geleden geen 6 grenspalen meer stonden is schrijver dezes niet bekend.

In de jaren '60 kwam aan het 'grensoverschrijdend' verkeer en de daarmee gepaard gaande fiscale en juridische misverstanden een einde. Op 4-3-1963 kwam het Provinciaal Bestuur van Overijssel met een voorstel Zwollerkerspel op te delen in de omliggende gemeenten.

In het vele pagina's tellende voorstel kreeg Heino 214 ha. grond met ongeveer 158 personen toebedeeld. Het Provinciaal Bestuur verwachtte 'weinig verweer van de bevolking' vooral vanwege het feit dat de 'kerkelijke gezindheid van de ingezetenen geen probleem zal opleveren' (Dit betekende dat iedereen gewoon naar

zijn eigen kerk kon blijven gaan). Bij de wet van 9 maart 1967, gepubliceerd in Staatsblad 175, ondertekend door H.M. Koningin Juliana, werd Zwollerkerspel opgeheven. De officiële datum van opheffing was bepaald op 1 augustus 1967.

N. 214.

Zwolle, 31 October 1962

Grenspalen.

Aangezien de plaatsing der grenspalen langs den weg van Heino naar Bunderheins heeft plaats gehad, hebby mij de eer hierby de kanten daaraan, aan U mijne Heeren, op te geven, met verzoek de helft daaraan, aan ons te restitueren.

Aan W. Klinkert te Zwolle, megens het leveren en vervangen van 200 hardtimmer grenspalen

ƒ 35.10

„ R. Dijk te Raasdonk, megens verleende hulp by het plaatsen van bedoelde 2 grenspalen

„ - .60

ƒ 35.70

Burgemeester & Wethouders
van Zwollerkerspel
W. van den Broek

Burgemeester

W. van den Broek

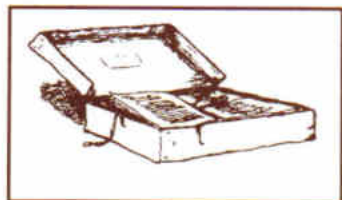
Secretaris

Aan

Heeren, Burgemeester & Wethouders

van

Heino

UUT DE OLDE DEUZE

Spiekerbrood as delicatessen

le zölt we dèenken, wat hef det toch te betekenen. Uut het onderstoande zal het oe terdege duudlijk wödden.

Destieds hebbe wie een tiedlang inewoond bie Lammert Nieland, de rietdekker an 't Joapiksgat. Op 'n dag kreges wie met een spiekerbrood te maeken.

Zoas gewoonlijk was ter vrogger tegen Sunterkloas het z.g. Sunterkloas-priesschieten, terwiel det er doarnoast in de cafés vaeke een pot-spel, een soort biljarten, wödden espöld. Op ien van die oamde is Lammert Nieland anwezig in café Van Riessen (alias de snorre). Helaas kan e zelf niet biljarten. Tegen betaeling van het inleggeld van iene gulden krig e Derk Mattemaker zo wied, det die veur hum giet biljarten. As pries is o.m. beschikbaer esteld een hele grote krentewegge. Dankzij Derk wint Nieland het krentebrood. Veur wat heurt wat, en Derk krig ter zien deel van. Aan 't èende van de oamd giet Nieland noa huus met zien possie.

De volgende mårgen neugt e oons uut veur koffie met 'n snee krentebrood. Gerry, mien vrouwe, krig de eervolle opdrach um het brood an te snien.

Opiens heure wie vanuut de keuken een gepiep en gekras, niet mooi meer! Wat wil 't geval? In 't brood zit een grote zeumdoems spieker verbörge . . .

- Wie hef em det efflikt! is Lammert zien eerste vroage, as e een steugie met God an de proat ewest hef.

Ondergetekende hef derek het vermoeden, det het een geintie van bakker Van de Worp mut wèen, de leverancier van het krentebrood. As wie een zettie hen en weer eproat hebt, vrög Lammert:

- Ferrie, weet ie ok een meniere um em weer te pakken?

- Natuurlijk wel, zeg ik, mår det giet oe geld kosten!

Veur Lammert is det gien bezwaar.

- Wie loat een advertentie zetten in de Heinose kraante:

*Spiekerbrood, een heerlijke delicatessen,
te verkrijgen bij
Brood- en banketbakkerij Joh. van de Worp, alhier.
Zolang de voorraad strekt.*

Zo gezegd, zo gedoan. Via 't agentschap A. Boers wödt de advertentie in de kraante 'plaest. In de Heinose kraante, edrukt bie drukkerieje Van Dillen in Wiehe.

De daaropvolgende zoaterdag wödt de kraante, met de advertentie, deur Kobus Pleiter bie de lèzers bezörgd, in dit geval ok bie bakker Van de Worp. Zonder det die daarvan kennis enömmen hef, giet e 's maens op weg um, zoas gewoonlijk, de bestelling van baron Rengers op het Reelaer persoonlijk of te geven.

Onderweggens doar noar toe wödt em iedereis toe-eroepen of e nog spiekerbrood te koop hef. En iedereis is zien antwoord: Wåt spiekerbrood, ik wete niet woar a'j 't över hebt.

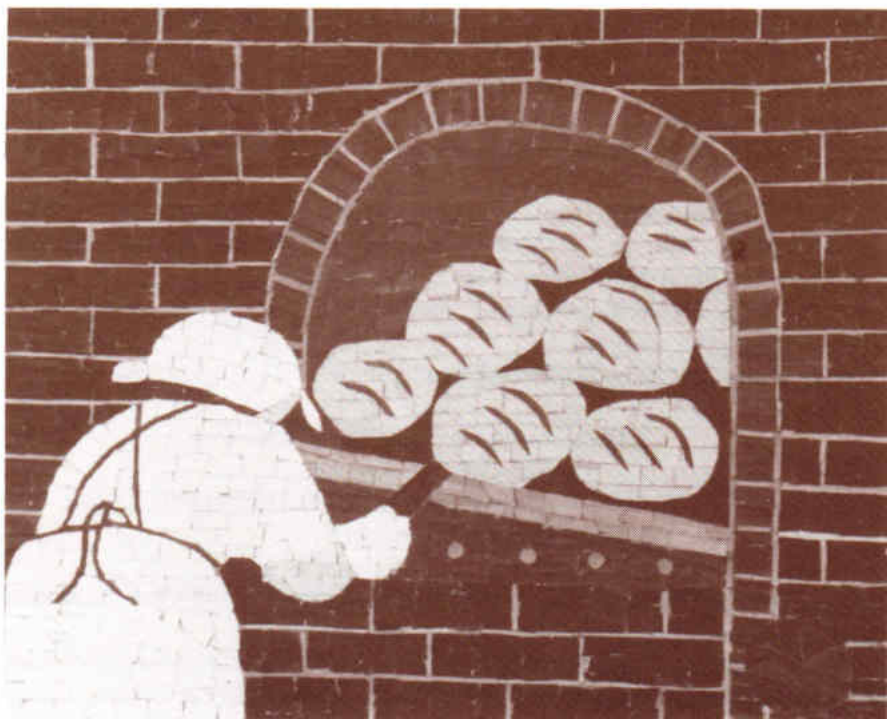
As e thus kump, is het eerste wat e vrög:

- Zeg Dien, wat is det toch met det spiekerbrood?
 - Kiek mår es in de Heinose kraante, dan wee'j wel wat er an de haand is! Det krie'j met oe geinties. Zo zie 'j mår weer: wie kaetst mut de balle verwachten!
- Diezelfde dag kump Harman van Leeuwen bie oons langs as broodventer van bakker Van de Worp. Ik vroage em, noa anleiding van de advertentie, of e misschien nog spiekerbrood bie zich hef.
- Ferry, zeg e, elk en iene vrög ter noa. Ik hebbe 't niet en de baas hef ok niks ezegd. Mår as ter in de zaeke nog een spiekerbrood is, dan breng ik het oe vanoamd nog.
- Ik heb em nooit weer ezien . . .

Een paer wekke laeter wödt er deur Kobus Pleiter een kwitantie aneböön an Johan van de Worp, veur de advertentie. Hee hef eweigerd vanzelf . . .

Uteindelijk is die kwitantie deur de plaetser betaeld, t.w. Lambertus Nieland.

F. Slijkhuis, De Bilt

Wule zekt det zo (6)

Henk van der Veen sr.

Törgel

Ule kent ommoaal wel het röödseltie: 't spölt in de kärke en 't begint met een t. Oplossing: törgel, of liever het örgel.

In streektalen, die in wezen nog altied meer sprek- as schrieffalen bint, wödt lidwoorden veur 't gemak vaeke wat inekört: 'het' wordt 't'. Det gif wel es anleiding töt zokke wonderlijke woorden. Een aander veurbeeld: tuntie in tökkie - het hundertie in het hökkie.

Het lidwoord 'een' wödt vaeke 'n: naemer - een haemer, naeze - een haeze. En zo bint er nog wel meer veurbeelden te bedèenken. Het gebeurt wel, det zo'n verminkt lidwoord an het daaropvolgende woord blif vasteplakken. Een mooi veurbeeld daarvan is: noassak, noassik, noassuk. Dit woord wödt wel verkloard as 'zak in de noad' van rok of broek. Heel annemmelijk, mär 't is niet zo! Het òölde woord is aessac, waarin 'aes' betekent: spijs, voedsel, mondkost. Het is dus oorspronkelijk een zak um etterie in met te draegen. Het lidwoord 'n is ter an blieven zitten en het wödden noassak.

Het weurdie aas had doarnoast toen, en hef ok noe nog de betekenis van prooi, dood dier, kreng. Wie kent zelfs de uitdrukking 'een oas

van een keertie', een gewiekst männegie.

Wule weet ok ommoaal wel wa'w bedoeld met een niep, een soort snuumes, det in de gereedschopswinkel de Nederlandse naeme dräg van heep. In het Middelnederlands, de taal van de middeleeuwen, wödden noast hepe en heep ok hiep gebruikt. En doar hebbe wie van emaeht een hiep, niep.

Ons woord naffel (navel) was in het Middennederlands navel, maar ook avel. Een grote boor hietten toen avegaer, mär ok navegaer. Bie die woorden is het net andersumme 'goan; van oorsprong heurt doar een n veur, umdet ze beide of-eleid bint van naaf, wat zovölle betekent as middelpunt. De Nederlandse standaardtaal, oons Algemeen Beschaafd, hef de n van navel 'handhaafd, mär die van navegaer niet, det is noe avegaer.

Zo kan 't goan, ok in oonze saemenlèving: 'n ienen mut inlèveren, 'n aander krig ter wat bie . .

Gegevens uut:

- Verdam, Middelnederlandsch Handwoordenboek.
- Van Dale, Etymologisch Woordenboek.

Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant

Heino Vrijdag 12 Maart 1886.

De notaris Spitzen zal wegens het overlijden van Hendrikus Dijk, bij gesloten briefjes voor 6 jaren verhuren

een katerstede

op het Huismans bij Heino, bestaande in huis met 3 bunder 67 roeden weide- en bouwland. Briefjes in te leveren uiterlijk Zondag 21 dezer. Aanvaarding dadelijk. Aanwijzer R. Dijk.

C.D.C.

Een Proces-Verbaal van 24 september 1920

Pro Justitia

Op woensdag den twee en twintigsten September 1920 verklaar ik, **Hermannus Johannes Kemperman**, Jachtopziener, tevens buitengewoon veldwachter der gemeenten Dalfsen en Heino, en wonende te Hoonhorst, Dalfsen, het hiervolgende:

Genoemde datum des 's avonds ongeveer half zeven ure bevond ik mij in een dicht bosch genaamd 'de Delmte' en gelegen buiten openbare wegen en voetpaden binnen de gemeente Heino en toebehorende aan den Heer **J.M. van Voorst tot Voorst** te Zwolle.

Ik hoorde dat er aan of in genoemd dennenbosch een schot werd gelost. Ik heb mij op den hoek van gemeld bosch verdeckt opgesteld en zag eeninge oogenblikken later een persoon kruipende uit dit bosch komen, waarna ik zag dat hij zich posteerde aan den rand van genoemd bosch en een stuk daaraan gelegen stoppeland.

Daarna zag ik dat die persoon een geweer aan twee stukken bij zich had, dit in elkaar zette, en dit bij hem hield, dan in jagende houding, dan het voor hem had op den grond, hij zat op de knieën. Ruim zeven uur zag ik dat hij het geweer uit elkaar nam, ik kon niet zien waar hij het liet. Daarna begaf hij zich over genoemd stoppeland waarop hij geposteed had en eveneens is gelegen buiten openbare wegen en voetpaden binnen de gemeente Heino en toebehoord aan den landbouwer **G. Hagenvoort** wonende binnen de gemeente Heino.

Ik heb dezen persoon aangehouden en bij fouillering werden door mij op hem bevonden een aan twee stukken genomen geweer met een gevulde patroon geladen, alsmede onder zijn jas een pas-geschoten konijn, en in zijn jaszak twee gevulde patronen en een pas afgeschoten ledige patroon. Hij verklaarde mij desgevraagd wel te zijn voorzien van een Jachtacte, concent of buitengewone machtiging, verder verklaarde hij het konijn zoo juist daar ter plaatse te hebben geschoten. Hij gaf op te zijn xxx*, geboren en wonende te Heino (dorp) xxx*, van beroep winkelier. Het geweer, zijnde een enkelachterlaads, de drie gevulde en de ledige patroon, waar xxx* volgens de verklaring juist het konijn had geschoten, zijn door mij in beslaggenomen en gewaarmerkt bezorgd ter Griffie waar zulks behoord. Het konijn is eveneens door mij in beslag genomen en uitgeleverd aan den Heer Ambtenaar bij het Kantongerecht.

Ik heb hiervan op den eed door mij als buitengewoon veldwachter afgelegd dit Proces-Verbaal opgemaakt den 24 September 1920.

de veldwachter
H.J. Kemperman

** I.v.m. de privacy zijn de persoonlijke gegevens van de verdachte niet vermeld.*

de Remkesman, rechtsovereenkomst
gewoon volbrachte der gemeenten
van Heino, en wonende te Hoorntje
hiervolgende:

*binnen
de gemeente
Heino.* Geroemden datende de armel
veer half zeven ure bevond ik mij in een
bosch genaamd de Delvite in welke
openbare waen en voethaden en
aan den Heer J. H. Baron van Heino
te Zwolle. Ik hoorde dat er aan of in
den bosch een schot werd gedaan
mij op den heuk van gemeld bosch
aankomende en zag eenige oerendheid
persoon. Wijkende uit dit bosch
na ik zag dat hi zich postende
van geroemd bosch en een
hoort de Heer Heino, waarna zag ik dat
hervon een geveer aan twee schutten
had, dit in elken zitte, en dit hi hem
dan in jagende houding, dan hi
op den grond hi zat te knielen. Hi
nuur als ik dat hi het geveer uit elken
ik heb niet ien waker hi het liet. Daarna
beef hi zich over geroemd
waars hi gepost had en evenend
buiten openbare waen en voethaden
meente Heino en behoud aan den land
C. Passenoot wonende binne de gemeente
Ik heb diesen persoon aangehouden en bij
heins werden door mij of hem bevonden
aan twee schutten genomen over met
geremde fakhon getreden, almede onder
een fakhon honen, en een
twee gevulde fakhon en een fakhon

**WIE
IS
WIE?**

M.H. Stavorinus, de Haarstraat 25, Heino, Tel. 05729-2586

Deze keer een foto die we al een hele tijd in ons archief hebben, maar niemand van ons weet wie wie is. Wie van u zou ons kunnen helpen aan de namen van deze dames, en wie weet waar en wanneer deze foto gemaakt is?

We hopen ook deze keer weer op uw reactie.

WIE WAS WIE?

Op de foto geplaatst in nummer 4 van december 1993 zijn weer diverse reacties binnen gekomen en wel van de volgende personen: Tonnie Jonkman, Ineke v.d. Klippe, Wim Holsappel, Bert Eilander, Aart Veluwenkamp, Gerrie Zielman-Hengo en Frederiek Dekker-Bekedam. De foto is van het schooljaar 1963-1964 van de Chr. lagere school in Heino. De namen van sommige leerlingen veranderde nog al eens, maar uiteindelijk zijn we er toch uitgekomen.

Bovenste rij van links naar rechts:

Wim Morrenhof, Gerrit Groteboer, Aart Veluwenkamp, Gezinus Morrenhof, Gerrit van Dam, Jan Bosscher, Han Eshuis, Mannes Dijkslag, Alex van Wifferen.

2e Rij:

Joset van Egmond, Jannie Bosscher, Roelof Eikenaar, Anneke Wignand, Genna Dwars, Gerrie Hengo, Marjan Bluemink, Gerrie Katerstede, Frederiek Bekedam, Heintje Groteboer, Hanneke Hofmeijer, Christien Zieleman, Wim Arends, Wim Eilander, Wim Holsappel.

Onderste rij:

Bert Eilander, Robbie op den Dries, Jannie Dijkslag, Marja van Vilsteren, een meisje uit een Moluks gezin dat tijdelijk in de Schaarshoek woonde, naam onbekend, mej. T.T. Weertman (onderwijzeres), Ineke v.d. Klippe, Tonnie Jonkman, Wollie te Winkel, Gerrie v.d. Klippe, Herman Jolink, Cor Horstman.

Onze hartelijke dank aan bovengenoemde personen voor hun reactie.

VAN DE BESTUURSTAFEL

- * Ondanks het regenachtige weer op tweede kerstdag, waren er toch nog 295 wandelaars, die de tocht liepen via "De Vlaminckhorst" naar de boerderij van de familie Van de Vegt bij 't Nijenhuis, waar men kon koffiedrinken en daarna weer terug eveneens via "De Vlaminckhorst".
 - * De nieuwjaarsbijeenkomst voor de werkende leden, werd gehouden op 18 januari. Voor het eerst moest er worden uitgeweken naar een lokaal van het Sociaal-Cultureel Centrum "De Haere", omdat de eigen verenigingsruimte te klein wordt door de zich steeds uitbreidende verzamelingen.
 - * De agenda met bijlagen voor de algemene ledenvergadering van 22 maart treft U bij deze "Omheining" aan. In verband met de vele werkzaamheden en het wegvallen van enkele actieve vrijwilligers wordt in deze vergadering voorgesteld het bestuur uit te breiden met twee personen.
 - * Met de voorbereidingen voor de paaswandeling is men druk bezig. U wordt hierover te zijner tijd geïnformeerd in de regionale dagbladen.
 - * De werkgroep "Malerij" waarin de heer G.C. Stapel zitting heeft namens de vereniging, vergadert regelmatig. De voormalige malerij van Heleco wacht op haar bestemming. Het streven is de rapportage over het gebouw eind februari gereed te hebben, zodat in de gemeenteraadsvergadering van mei 1994 een besluit kan worden genomen.
-

SCHENKINGEN

- * Van mevrouw G. Beldsnijder-Huisman, Hogeweg 7, een "Kerkklok" uit 1925, een "Kerkklok" uit 1932 en enkele kranteknijsels.
- * Van mevrouw H. Kroon, Kastanje 7, een ouderwets kinderfornuisje.
- * Van mevrouw E.W. Middag-Brinkman, Bredenhorstweg 19, een ouderwetse schort en een sjerp.

Onze hartelijke dank voor deze schenkingen.

Omheining

Contactblad van de Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

"OMHEINING"

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten "omheint". Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein "omheint", in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

Secretariaat: Davenschot 1, 8141 BB Heino
Tel. 05729-1986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden f 30,00 per jaar (elk volgend gezinslid
f 15,00 per jaar)

Donateurs f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar

Abonnees f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar

Losse nummers f 5,00 (max. 24 pagina's)

Bestuur

G.C. Stapel,

de Cingel 15, 8141 BV Heino - voorzitter

J.K. Pruim-Reinders,

Davenschot 1, 8141 BB Heino - secretaresse

G.A.M. Diepman,

van Hille Gaerthéstraat 28, 8023 CB Zwolle

- penningmeesteresse

G.H.M. ten Berge-Elferink,

Delmterweg 8, 8141 PJ Heino

M.S.H. Donath-Hoppen

Plataan 13, 8141 SM Heino

J. Freriks,

Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

G.W.M. Hollak,

Herenbrinksweg 3A, 8144 RC Lierderholthuis

H.J.J. Hoppen,

Marktstraat 14, 8141 GC Heino

W. Schuring

De Cingel 5, 8141 BV Heino

Werkgroepen

1. Archeologie

Contactpersoon: Vacant

2. Beeld en Geluid

Contactpersoon: J. Freriks,

Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

3. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: G.H. Elshof,
Kolkweg 9, 8055 PS Laag-Zuthem

4. Dialekt

Contactpersoon: H. van der Veen,
Munnikenhof 17, 8141 GL Heino

5. Folklore

Contactpersoon: J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

6. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino

7. Geschiedenis

Contactpersoon: Vacant

8. Kruidentuin "Allegaardje"

Contactpersoon:
G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino

Tijdschrift "Omheining"

Redactie-adres: Plataan 13,
8141 SM Heino, tel. 05729-2998

Redactie

M.S.H. Donath-Hoppen, Plataan 13,
8141 SM Heino

F. Hageman-Zielman, Vlamincxhorstweg 28,
8141 GG Heino

H.J.J. Hoppen, Marktstraat 14,
8141 GC Heino

D. van de Klippe, Kruzebrink 6
8141 WD Heino

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25,
8141 EW Heino

H. van der Veen, Munnikenhof 17,
8141 GL Heino

A. van de Wetering, de Haarstraat 33,
8141 EW Heino

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde "Omheining".

Druk: Veldhuis Raalte

**Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
14e jaargang - nummer 2 - juni 1994**

INHOUDSOPGAVE

blz. 26	Het erve de Vos en haar bewoners aan de Nieuwe Wetering onder Heino - G.A. Hutten
blz. 35	Spreekende foto's (25) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 38	Kasboek van de kerkmannen, Lierderholthuis - Henk van der Veen sr.
blz. 39	Mestverbod 1663 - A.P. Ouweneel
blz. 43	Redactie
blz. 44	Uut de olde deuze - L.J. Nijman
blz. 45	Wule zekt det zo (7) - Henk van der Veen sr.
blz. 46	Wie is wie? - M.H. Stavorinus
blz. 48	Van de bestuurstafel

Het erve de Vos en haar bewoners aan de Nieuwe Wetering onder Heino

Drs. G.A. Hutten, Kesteren.

Er is tegenwoordig een groeiende belangstelling voor historische beschrijvingen van boerderijen. Regelmatig verschijnen er nieuwe publicaties over oude boerderijen. Daar is mogelijk een verklaring voor te geven. Wie de oude kerkelijke doop- en trouwboeken bestudeert, komt tot de ontdekking dat bij iedere inschrijving de boerderij- of huisnaam staat vermeld. Dat was hun huisadres. Boerderijnamen hadden zeggingskracht. De namen van de bewoners waren daaraan ondergeschikt. Vaak werd de boerderijnaam de familienaam van de bewoners. Nu de namen van boerderijen in het dagelijks spraakgebruik praktisch verdwenen zijn, worden er pogingen ondernomen deze nog op schrift vast te leggen. Een zelfde verschijnsel zien we ook bij het opsporen van oude veldnamen. Namen verdwijnen in de herinnering van mensen. Dit geldt nog meer als een boerderij niet meer bestaat. Het nu volgende artikel gaat over het erve de Vos in Heino en is een poging dit erf aan de vergetelheid te onttrekken. Velen weten niet meer waar dat erf lag. Want de boerderij is kort na de Tweede Wereldoorlog afgebroken. Als u, komende van Wijhe, langs de Nieuwe Wetering rijdt, en de gemeentegrens van Wijhe met Heino net gepasseerd bent, ziet u aan uw rechterhand (dus aan de kant van de Nieuwe Wetering) in de verte nog een grote oude boom in het weiland staan. Daar heeft gedurende enkele eeuwen de boerderij De Vos, ook Vossebelt genaamd, gelegen. Met zijn wei- en bouwland en bosgrond was dit het grootste erf in de Rosendaelshoek. Vanaf begin 1800 is het meer dan een eeuw bewoond geweest door de familie Schrijver. In 1923 verlaat deze Heinose familie de gemeente Heino en vestigt zich te Dalfsen op 'het Sterrenbos', thans camping Starnbosch. Hoewel het erve de Vos al lang vóór 1800 bestond, volgt hieronder de periode 1800-1850.

In het jaar 1800 wonen Merten van den Belt en zijn vrouw freule Rudolphina Stephana Knopert op het erve de Vos, dat dan 'leenhorig is aan de Huize Almelo'. Zij hadden dat in 1777 aangekocht en waren ermee beleend door de Graaf van Rechteren, Heer van Almelo.¹⁾ Maar in november 1801 laten Merten van den Belt en zijn vrouw Rudolphina Stephana Knopert aan de Scholtus van Heino weten, dat ze vrijwillig tot executie van hun erf de Vos overgaan om verdere kosten te vermijden. Dit voor een kapitaal van f.5000.--²⁾ In de Zwolsche Courant van 9 december 1801 laten ze de volgende advertentie plaatsen: 'Op woensdag 16 december 1801 's morgens om 10.00 uur zal ten huize van Hendrik Rienties aan den Born onder Heino worden ingezet en veertien dagen daarna woensdag 30 december ten overstaan des gerigts aldaer finaal worden verkogt Een considerabele [=aanzienlijke, belangrijke] en

zeer welgelegen ERVE EN GOED DEN VOS OF VOSSEBELT met een zomerverblijf in den carspel van Heino aan den stroom van de Nieuwe Wetering nabij de Born, voorzien met een HUIS, SCHUUR, BERG en BOOMGAARD, beplant met Exquise vruchtdragende BOMEN, cotierabele AKKERMAALSBOSCHEN en hakhout, voorts ZAAY en WEYDELAND en verders alle hetgeene wat tot een complete BOERDERIJ behoort'. Het erve wordt in drie percelen ingezet maar in massa verkocht. Van de verkoop van het erve is ons een beschrijving overgeleverd. 'Het eerste perceel: Een huis en Erve bestaande in de grote zaaykamp en het weiland, de boomgaard en een bosje achter het huis, alsmede een hoek weideland en zaailand in Erfpacht, gebruikt bij Dries Bosman voor een somma van f.15.--, die het getimmerde toebehoort, zijnde een gedeelte van het Erve Vos of Vossebelt in het carspel van Heino, hou-

1802

Den 10 Jan. Jan Wegterholt aangegeven dat by
publiek verhooring ten Overstaan des Gerichts
gehouden den 30 Dec 1801, van Merten van den
Belt had aangekocht het Lheenhorige
Erve Vos of Vossebelt genaamd, in deken
Cartuels gelegen, van Een Lst van vyft duizend
des landts en vyftig gulden by - / 5650 - - -
in Een gulden van t landts van voer
ontfangen deeser Memoir

Jan Schrijver, hier Jan Wegterholt genaamd, omdat hij van het erve Wegterholt onder
Wijhe komt, doet aangifte voor de 50e Penning dat hij het Lheenhorige Erve Vos of
Vossebelt voor f.5650,-- heeft gekocht.

Recht. Archief Heino, inv. nr. 41, d.d. 10 januari 1802, pag. 73.

dende zijn doorweg over het tweede perceel, een eind Vloedgraven in het Heinsche veld, bezwaard met schoorsteengeld. Het tweede perceel: een stuk zaailand en een stuk groenland aan de zuidzijde van het eerste perceel, zijnde een ander gedeelte van voorgemelde erve. Het derde perceel; een stuk zaailand en een akkermaalsbosch met het daarop staande hout ten Noorden van het eerste perceel hebbende zijn doorweg over het eerste en tweede perceel. De drie percelen in massa bedragen bij de finale verkoop f.5300,--.

Er zijn meerdere hogers. Bij de finale verkoop is Jan Wegterholt koper gebleven op f.5650,--. Op 10 januari 1802 heeft Jan Wegterholt zich zelf bij de Scholtus aangegeven als koper'. Borgen zijn: Gerrit Henningsmaat en Hendrik Lammersboer.

Hendrik Lammersboer is hoogstwaarschijnlijk de schoonvader van de nieuwe eigenaar.3) Merten van den Belt en zijn vrouw transporteren op 17 mei 1802 het Erve en goed de Groo-

ten Vos of Vossebelt aan Jan Schrijver en zijn vrouw Leyda Overmars.4) Merten van den Belt en zijn vrouw verhuizen dan naar de Benedijk. De nieuwe eigenaar Jan Schrijver, ook Schrijver genaamd, is geboren op het Schrijvers in de Veldhoek, thans Twentseweg 67; dan nog horende onder Dalfsen. Hij is na zijn huwelijk met Leida Overmars in 1783 als pachter gaan wonen op het erve Wegterholt in de buurschap Wegterholt, gemeente Wijhe. Vandaar dat hij ook Jan Wegterholt wordt genoemd. Jan Schrijver en zijn vrouw Leida Overmars gaan voor deze aankoop van het erve de Vos f.3000,-- lenen.4)

De familie Schrijver zal de nu komende eeuw op het erve de Vos blijven wonen. Ze komen er in 1802 wonen met hun zes kinderen. Het Markeboek van Heino vermeldt dat Jan Schrijver in 1802 goedkeuring vraagt om een stukje veldgrond bij zijn erve te mogen aangraven. Hetgeen wordt goed gevonden door de Erfgenamen.

Fragmentgenealogie van het gezin Schrijver op het Erve de Vos:

Joannis Jansen Schrijver, oudste zoon van Joannis Schrijver en van Lucreyse Gerrits, geboren op 't Schrijvers in de Veldhoek, gemeente Dalfsen, 5 januari 1755, (het Registre Civile vermeldt 5 mei 1751 als geboortedatum); overleden te Heino 21 augustus 1815, trouwt te Raalte (r.k. onder de naam Joannes Joannis Scriver) 16 februari 1783 met **Aleydis Henricks van Lammersboer in 't Rielen**, dochter van Hendrik Lammerts en van Maria uit Raalte, gedoopt te Raalte 24 augustus 1755; overleden te Heino 15 mei 1822. (Het Bevolkingsregister Heino van 1811 vermeldt deze geboortedatum, hoewel ze bij haar overlijden 62 jaar oud is, alsmede dat haar vader Hendrik Overmars heet, zoals Aleidis ook wordt genoemd in bovenvermelde transport- en hypotheekacte).

Uit dit huwelijk zijn de volgende kinderen geboren:

1. **Johanna**, gedoopt te Raalte 6 maart 1784; overleden te Lenthe, gemeente Dalfsen, 5 januari 1823; gaat 10 april 1807 te Dalfsen in ondertrouw en trouwt kerkelijk te Hoonhorst 28 april 1807 met Gerrit Jan Damman, zoon van Jan Gerrits Damman en Hermina Gerrits op het Damman in Lenthe, gedoopt te Dalfsen 2 oktober 1780; overleden te Lenthe, gemeente Dalfsen, 13 mei 1834.
2. **Everhardus**, gedoopt te Lierderholthuis 29 april 1785; overleden te Heino 25 januari 1850; trouwt 1) te Heino 28 januari 1818 met Maria Martina Kattenbelt, dochter van Hendrik Jan Kattenbelt en van Maria Willems, gedoopt te Lierderholthuis 9 augustus 1781; overleden te Heino 20 april 1826; trouwt 2) te Heino 10 december 1828 met Hermina van der Vegte, dochter van Jannes van der Vegte en Harmina Arends Diepman, gedoopt te Dalfsen 8 juli 1796; overleden te Heino 11 maart 1869.
3. **Lambertus Matthias**, gedoopt te Lierderholthuis 26 februari 1788; overleden te Heino 12 november 1850. Ongehuwd.
4. **Antonius**, gedoopt te Lierderholthuis 8 april 1790; overleden te Wythem, gemeente Zwollerkerspel, 23 december 1858; van be-

roep landbouwer, trouwt 1) te Zwollerkerspel 18 februari 1833 met Maria Fliers, dochter van Egbertus Fliers en Egberdina Gerrits Kampman, wonende te Regteren, gemeente Dalfsen, gedoopt te Vilsteren 14 oktober 1802; overleden te Zwollerkerspel 16 mei 1839; trouwt 2) te Zwollerkerspel 5 december 1839 met Antonia Mullink, dochter van Jan Mullink en Alberta Koers uit Dalfsen, geboren te Dalfsen 10 februari 1817; overleden te Zwollerkerspel 28 januari 1881.

5. **Maria**, gedoopt te Lierderholthuis 24 augustus 1792; overleden te Raalte 4 december 1861; trouwt te Raalte 9 oktober 1816 met Jan Tuink, van beroep schoenmaker, zoon van Antony Tuink en Gerritje Overmarsch, gedoopt te Raalte 17 oktober 1772; overleden te Raalte 6 juni 1847.
6. **Henricus**, gedoopt te Lierderholthuis 8 mei 1795; overleden te Wythem, gemeente Zwollerkerspel, 16 juli 1859; trouwt te Zwollerkerspel 9 mei 1826 met Janna Herms Kroes, wonende te Wythem en aldaar geboren, dochter van Herm Derks Kroes en van Alberdina Jans, gedoopt aan de Hoonhorst, gemeente Dalfsen, 8 februari 1797; overleden te Wythem, gemeente Zwollerkerspel, 9 oktober 1834.

In 1803 gaan Jan Schrijver en zijn vrouw Aleida Overmars hun bedrijf uitbreiden. Ze kopen anderhalve morgen hooyland, het Heinkesland genaamd, gelegen in het Lierderbroek, als deel van een kamp die geheel groot is zeven morgen. Ze kopen hem van Jannes Lambers op het Rosendal en betalen hiervoor f.675,--.5) In 1805 kopen Jan Wegterholt en Teunis Nijboer drie morgens hooiland, Vicarieënland genaamd, ook gelegen in het Lierderbroek, wederom van Jannes Lambers Rosendal, voor de som van f.1675,--. In de transportacte wordt vermeld: gelegen bij de Gansecuil in dit carspel van Heino, gesproken uit het Rosendal.6) In 1811 is er een rapport met een opgave van landerijen, liggende in de gemeente Heino. Jan Schrijver heeft in 1811 vijf morgens bouwland; zes morgens groenland; anderhalve morgen bosch; drie vierde morgen woeste grond. Eén

- 1 In het Lieve en Goed den Vos. met Sep. Getermmenten
hoogen lage Landingen Bos, Boun, en Groen grond
gelegen in de Gemeente van Heino Buurschap
Kessendals kot N 22
- 2 In een stuk Land het Buurse land ge-
naamd gelegen in het Lierderbroek
Gemeente Heino
- 3 In een Stuk Groenland het vicarie land, by de
Ganze kühle, gelegen in de Gemeente Heino
- 4 In een Stuk Land de Kamer weide, in gemeenschap
met Hendrik Sammer en Mellem Schryver gelegen
in de Gemeente Heino
- 5 In een Stuk Land de Welst hoeves genaamd, ge-
legen in de Gemeente Myhe Lierderbroek
- 6 In een Stuk Groen land de heegterhotter Kagen. gele-
gen in de Gemeente Myhe
- 7 In een Stuk Bounland de vorkamp. met het veld
land gelegen in de Gemeente Heino en Myhe
- 8 In alle gereede Goederen, Bouwenij Huisraad.
Paerden Beesten, en een roord, In alles wat sterven
de nalate, niet uitzondering myner Klederen en
Lijf behoren.

Fragment uit de testamenten van Jan Schrijver en Aleida Overmars, waarin hun bezit wordt omschreven, dat ze aan hun zoon Evert legateren.

Notaris Jacobson te Wijhe, acten nr. 10 en 11, d.d. 2 en 3 februari 1815.

morgen is 1.23 ha.7) In 1815 maken Jan Schrijver en zijn vrouw Leida Overmars hun testament, een gesloten testament. Ze overhandigen ieder afzonderlijk 'in tegenwoordigheid van getuigen een pakket, in een omslag gesloten, welke omslag met rood lak is toegezegelt' aan notaris Jacobson uit Wijhe, die voor deze gelegenheid naar hun woonstede de Vos is gekomen. In een begeleidend schrijven zeggen beiden dat dit pakket hun testament behelst maar geschreven is met een andere hand dan de hunne, doch dat het wel hun testament bevat van vier bladzijden op een zegel van vijf stuivers. Notaris Jacobson schreef voor hen de tekst. Het zal wel een hele plechtigheid zijn geweest. De getuigen zijn: Willem Hesman; Janne Assendorp; Bertus Vulkert; Gerrit Tichelhof; Mannes ten Broek en Jan Vulkert, allen bouwlieden. Jan mag dan wel Schrijver heten, de kunst van het schrijven was hij niet zodanig meester om zelf zijn bezit te beschrijven. Wel hebben we van beiden een handtekening.

Jan Schrijver bepaalt: 'Mijn oudste zoon Evert zal hebben en behouden mijn aandeel in de halvescheid van: 1) het erve en goed de Vos met zijn hoge en lage landen, groen, bouw, bosch en veldgronden, gelegen in Heino, Rosendalsrot nr. 22 [Dit moet een oude nummering zijn, want in 1811 hebben ze nummer 90]; 2) een stuk hooiland, het Heinsche land genaamd, gelegen in het Lierderbroek onder Heino; 3) een stuk land het Vicarieënland genaamd bij de Gansecuil onder Heino; 4) een stuk land de Kamerweide, in gemeenschap met Hendrik Lammersboer en Willem Schrijver, gelegen in Heino; 5) een stuk groenland de Wolfshoeve genaamd, gelegen in het Lierderbroek onder Wijhe; 6) een stuk groenland, de Wegterholterslagen genaamd, onder Wijhe; 7) een stuk bouwland de Voskamp met het veldland gelegen onder Heino en Wijhe. En verder in alle gereede goederen, Bouwerij, huisraad, paarden, beesten, in één woord alles wat de stervende nalaat met uitzondering mijnes kleren. De waarde van mijn halvescheid is begroot naar schatting f.7100,--. Er zitten nog f.5600,-- lasten op mijn bezit, die mijn zoon Evert op zich dient te nemen. Evert dient aan zijn broers en zussen uit te betalen, zodra zij gehuwd zijn of

dertig jaar oud zijn: aan zijn dochter Janna Schrijver, gehuwd met Gerrit Damman en aan zijn zonen Teunis en Hendrik Schrijver ieder een som van f.220,--; aan zijn zoon Bartus f.250,-- en aan zijn dochter Maria Schrijver f.295,--'. De volgende dag laat Jan Schrijver een kleine verandering in zijn testament aanbrengen. Hij is wel ziek maar wel goed van verstand. Zijn zoon Evert Schrijver moet op zijn sterfdag de in leven zijnde kinderen: Maria, Janna, Hendrik, Bartus en Teunis, ieder nog f.65,-- en 10 stuivers uitkeren.8) Jan Schrijver overlijdt 21 augustus 1815. Zijn testament wordt 28 oktober 1815 geopend. Jan en zijn vrouw waren in gemeenschap van goederen getrouwd. Leida Overmars behoudt na het overlijden van haar man de andere halvescheid van bovengenoemde goederen. Het is niet geheel duidelijk wanneer de goederen van nr. 5 t/m 7 zijn aangekocht. De Kamerweide (nr. 4) was door Jan Schrijver reeds in 1793 van de Van Oldeneels tot de Heerenbrink aangekocht, ongeveer 4 morgen groot, voor f.2100,-. In 1805 wordt het erve Wegterholt, dat Jan Schrijver hiervoor bewoonde, verkocht. Daaronder vielen in ieder geval de Wegterholterslagen. Maar het Archief van de 50e penning in Wijhe, zo ook in Heino, houdt in 1805 plotsklaps op. Jan Schrijver zal voor zijn overlijden zijn erf aan zijn zoon hebben overgedragen. In de Memorie van Successie (Heino, 1815, nr.54) wordt vermeld, dat de nalatenschap vrij van belasting is, omdat de inboedel, alle goederen tezamen genomen, geen grotere waarde heeft dan drie honderd gulden.

In eerste instantie kun je bij het lezen van bovengenoemde boedelverdeling je ogen niet geloven. Eén kind krijgt alles. In dit geval krijgen de andere kinderen nog een zeker bedrag. Vaak krijgen die niets. Maar de toewijzing stoelt op het oude Saksische recht, waarin bepaald werd dat een erve niet gesplitst mocht worden. De nieuwe eigenaar zou bij splitsing dan geen volwaardig erve meer hebben en daarmee geen bestaanszekerheid. Op het Erve de Vos deed zich, zoals we een volgende keer zullen zien, in 1882, een dergelijke situatie voor. Met desastreuze gevolgen. Leida Overmars, nu weduwe, zal de leiding van het bedrijf gedeel-

*Gedaan ter myner woonstede te Heino.
Beürschap Rosenbals Not A. 22 den treden.
Februarij des jaars een duizend achthondert vijftien.
A Overmars*

De handtekening van Aleida Overmars, huisvrouw van Jan Schrijver, onder haar testament. 1815.

Jan Schrijver

De handtekening van Jan Schrijver onder zijn testament. 1815.

telijk in handen van haar oudste zoon hebben gelegd. Zij overlijdt 15 mei 1822. Tot mijn verbazing wordt haar gesloten testament dan niet geopend. Dat blijkt uit aantekeningen pas te gebeuren op 20 juli 1840. Evert trouwt in januari 1818 met Maria Martina Kattenbelt, dochter van Hendrik Jan Kattenbelt en van Maria Willems, gedoopt te Lierderholthuis 9 augustus 1781. Ze overlijdt echter 20 april 1826. Uit dit huwelijk werd één zoon geboren, Johannes Hendricus, geboren te Heino 24 augustus 1825. Evert is enige tijd later van plan te gaan hertrouwen. Eerst dient er echter een inventaris van alle huismeubelen, bouw- en melkge-reedschap, beesten, paarden en hooi gedaan te worden. Dat gebeurt op 17 en 18 november 1828. 'De eerste dag is men van 's morgens 10 uur tot na klokslag van vier uur des namiddags bezig geweest'. Het wordt duidelijk dat Evert Schrijver zonder huwelijks voorwaarden in 1818 was getrouwd en dat het Erve de Vos buiten de gemeenschap aan hem toebehoort. Er is een hele beschrijving van de inboedel, waaronder ook de vrouwenkleden beschreven worden. Hieronder vallen o.a. 15 jakken, geschat op f.14,50 en 15 vrouwenrokken, geschat op f.37,50. Op 8 december 1828 gaat Evert Schrijver deze kleden verkopen. Het is de moeite

waard hier het vee te vermelden. We krijgen dan een indruk van de veestapel op het erve de Vos, alsmede van de dan geldende veeprijzen. Op de deel achter het huis werden aangetroffen: vijf aftandige dragtige koebeesten, tezamen geschat op f.250,-; vier dito dragtige beesten samen f.180,-; vier jonge melkbeesten f.160,-; drie pinken f.60,-; zes kalveren f.60,-; twee donker bruine merriepaarden samen f.300,-. Buiten het huis worden aangetroffen: drie vette varkens f.75,-; drie dito varkens f.66,-; 25 schapen f.31,25; 16 kippen f.4,-; 27.000 pond hooi f.250,-; 100 vim rogge f.235,-; 40 vim boekweit f.80,-; 3 vim weite f.12,-; 10 vim haver f.10,-; 9 mudde gezaay rogge f.72,-. Wat de lonen voor het personeel betreft: knecht Gerrit Hendrik, een half jaar loon f.20,-; aan Bartus Schrijver een half jaar loon f.12,50; aan Jannes Vossebelt de scheper een half jaar loon f.8,50; aan de meid Hanna Zomer een half jaar loon f.12,50; aan Christina Bosman een half jaar loon f.10,50; voor dood en begrafeniskosten is betaald f.24,-.9)

Als Evert Schrijver gaat hertrouwen laten hij en zijn bruid een huwelijkscontract opmaken. Evert Schrijver, landbouwer te Heino, weduwnaar van Maria Kattenbelt, bij wie hij een kind heeft verwekt, meerderjarige zoon van wijlen

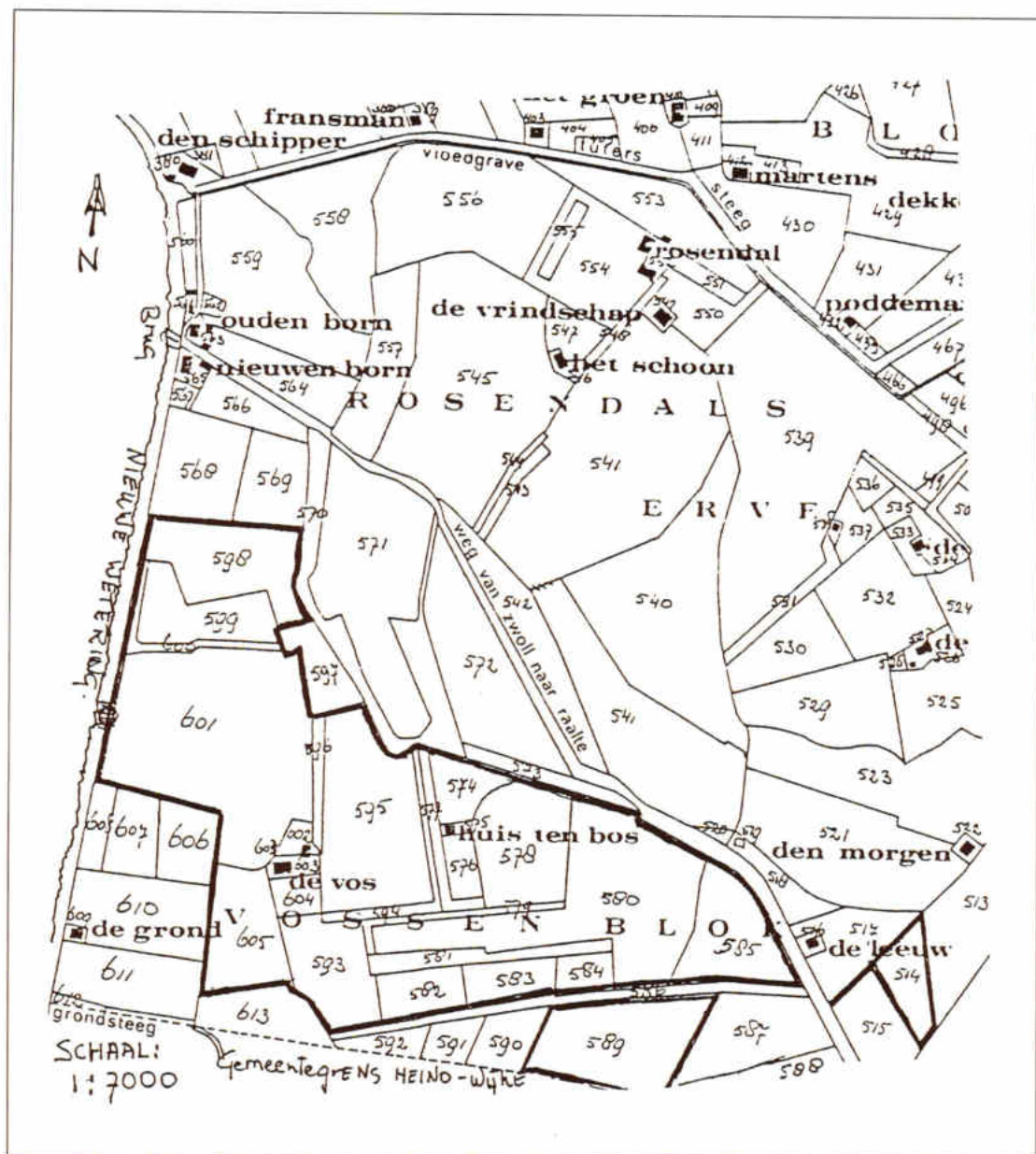
Jan Schrijver en Aleida Overmars, beiden overleden, en Harmina van der Vegt, dienstmeid, wonende te Heino, meerderjarige dochter van wijlen Jannes van der Vegt en zijn nagelaten weduwe Harmina Arends Diepman, thans hertrouwd met Wolter Meenhorst, wonende te Dalfsen. 'De verloofde bruidegom verklaart bij deze ten huwelijk aan te brengen het erve en goed de Vos, gelegen in de gemeente van Heino en Wijhe, met alle de daaronder gehorende landerijen, door hem van zijn ouders aangeërft, benevens de roerende goederen tot gebruik en voortzetting zijner huishouden en bouwerij. De verloofde bruid verklaart bij deze ten huwelijk aan te brengen haare kleeven en lijfsieraden, benevens twee bedden met zijne toebehoren, ter waarde van f.300.--. De aanstaande echtgenoten verklaren over en weder de eerst stervende de langst levende zo in eigendom als in vrugtgebruik te schenken al datgeen waarover de wet toelaat de eerst stervende ten voordele van de langst levende te beschikken'. Diezelfde dag maakt Bartus Schrijver, 'dienstbaar en bij zijn broer op de Vosplaats wonende', zijn testament. Hij benoemt zijn broer Evert en diens vrouw tot algemene erfgenamen.¹⁰⁾ Evert en Harmina trouwen 10 december 1828 te Heino.

Uit hun huwelijk worden geboren:

1. **Hermannus**, geboren 28 oktober 1829 ; overleden 12 december 1829.
2. **Maria**, geboren 11 maart 1831; overleden te Wijhe 10 april 1902; trouwt te Wijhe 24 april 1852 met Cornelis Elshof, zoon van Hendrikus Elshof en Bernardina Gerardus Joannis aan de Wellenberg, gedoopt te Lierderholt-huis 19 februari 1811; overleden te Wijhe 15 oktober 1888.
3. **Johannes**, geboren 25 juli 1833; overleden te Heino 24 januari 1882; trouwt te Heino 19 april 1860 met Maria Wormstal, dochter van Jan Wormstal en van Antonia Bijsterveld, geboren te Hellendoorn 27 maart 1837; overleden te Heino 6 augustus 1880.
4. **Hendrika Aleida**, geboren 8 april 1836; overleden te Raalte 21 oktober 1878; trouwt te Raalte 26 november 1858 met Jacobus Overesch, van beroep landbouwer, weduw-

naar van Johanna Wormstal, zoon van Antony Overesch en Hermina Woolthuis, geboren te Raalte 13 januari 1834; overleden te Raalte 2 september 1902.

In deze periode komt ook de kadastrale atlas tot stand. Met de lijst van eigenaren in de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel uit 1833 kunnen we zien hoe groot het erve de Vos is. Omdat de familie Schrijver ook onroerend goed in de gemeente Wijhe bezit, is de vermelding hiervan vanuit een notariële akte uit 1840 wat overzichtelijker. De akte heeft als inhoud 'Een Afgifte van Legaat'. Op 9 augustus 1840 komen bij notaris Jacobson te Wijhe: Teunis, Hendrikus, Bartus en Maria Schrijver en de kinderen van wijlen Gerrit Damman en Johanna Schrijver. De testamenten van hun ouders, van Jan Schrijver, na zijn overlijden voor de Vierschaar te Deventer geopend op 28 oktober 1815 en van Leida Overmars, overleden 15 mei 1822, maar haar testament pas geopend op 20 juli 1840, laten hun laatste wilsbeschikking zien. Ook Leida Overmars had haar aandeel in het erve de Vos aan haar zoon Evert gelegateerd. Comparanten verklaren met deze beschikking genoeg te nemen en het legaat af te staan aan hun broer Evert Schrijver, landbouwer te Heino, hetwelk bestaat in: 1) het erve en goed Vossebelt, gelegen onder Heino, kadastraal sectie D, nr. 514 heide; 574 hooiland; 577 hakhout; 578 hakhout; 579 hakhout; 580 bouwland; 581 hakhout; 582 weiland; 583 weiland; 584 hakhout; 585 heide; 589 bouwland; 593 weideland; 594 hakhout; 595 bouwland; 596 hakhout; 598 hakhout; 599 bouwland; 600 hakhout; 601 weiland; 602 weiland; 603 huis en erf; 604 boomgaard; 605 weideland, met een totale oppervlakte van 21 ha. 40 ca; en in Heino sectie C nr. 364 heide, 407 heide en 434 heide met een totale oppervlakte van 3 ha. 25 a. 10 ca.; 2) het land de Kamerweide genaamd, gelegen in Heino, sectie E nr. 223, groot 2 ha. 82 a. 60 ca; 3) De Vicarie, gelegen in Heino, zijnde de helft in een hooiland sectie E nr. 194, in het geheel groot 4 ha. 15 a. 20 ca. en de helft in heidegrond, Heino sectie C nr. 488, 30 a. 80 ca.; 4) de ondergrond van sectie D nr. 575, erf, 4 a. 20 ca.; 5) Drie elfde gedeelte in het Heinsche land, gemeente Heino, sectie E nr. 46, in het geheel

Kadastrale Minuutplan van de Gemeente Heino, circa 1820. Fragment van sectie D, Rosendals Erve (bovenste gedeelte) en het gehele Vossenblok (onderste gedeelte). De percelen binnen het dik omlijnde behoren tot het Erve de Vos, ook Vossebelt genaamd. Eigenaar is in 1820 Evert Schrijver, zoon van Jan Schrijver. Zijn andere bezittingen liggen elders in de gemeente Heino en ook in de gemeente Wijhe. (Huis ten Bos wordt in acten de kleine Vos genoemd).

groot 7 ha. 11 a. 30 ca, en E nr. 63, 30 a. 30 ca.; 6) een vierde gedeelte in de achterste Wolfshoeve, gelegen in Wijhe, sectie A nr. 464 hooiland, in het geheel groot 4 ha. 28 a. 70 ca.; 7) De Voskamp, gelegen onder Wijhe, sectie B nr. 297 bouwland, 81 a. 60 ca.; nr. 298 bouwland, 1 ha. 43 a. 80 ca.; 299 heide, 32 a. 70 ca.; 8) het groenland De Slagen genaamd, gelegen onder Wijhe, sectie B 195 hooiland, 5 ha. 35 a. 90 ca.; 196 weiland, 1 ha. 70 a. 63 ca en 197 hooiland, 4 ha. 17 a. 90 ca.

Al deze goederen hebben Jan Schrijver en Leida Overmars sinds onheugelijke jaren bezeten. Comparanten verklaren dat Evert Schrijver van nu af aan over gemelde goederen kan beschikken mits betalende de lasten daarop liggend. De acte is gepasseerd te Heino op het Erve de Vos of Vossebelt in bijzijn van Antoni Nijboer, dagloner (woont op de Kleine Vos) en Evert Stegeman, landbouwer, die op de Zee woont. 11) In deze acte worden geen titels van aankomst vermeld, trouwens in geen enkele akte.

In 1843 koopt Evert Schrijver van zijn buurvrouw Antonia Assendorp, weduwe van Johannes Willebrordus Holterman, wonende op het plaatsje 'de Grond' aan de Nieuwe Wetering, een stukje grond D 590 voor f.9,40. 12)

Het jaar 1850 brengt ingrijpende veranderingen op het erve de Vos. Op 25 januari 1850

overlijdt Evert Schrijver zonder een testament na te laten. In november 1850 overlijdt zijn broer Bertus, die op de Vos was blijven wonen. Uit het eerste huwelijk van Evert was één kind geboren, Joannes Hendricus.

De kinderen uit zijn tweede huwelijk zijn dan nog minderjarig. In de maand april 1850 heeft er derhalve een inventarisatie van het bedrijf plaats. We treffen een indeling van het huis aan met de zich daarin bevindende goederen.

Op de Deelee staan 14 koeien, gemiddeld getaxeerd op f.100,- per stuk; een stier; twee pinkvaarsen; zes kalveren; een zwart merriepaard, geschat op f.100,-; een twee jarig merriepaard, geschat op f.115,-; een bruin merrievleu; drie varkens. In het land lopen zes pinkkalveren en een guste vaars. Inschulden: de boedel staat uit bij de heer Revijs te Zwolle voor f.1300,-. Uitschulden: de boedel is verschuldigd aan de heer Revijs te Zwolle voor f.9000,-. Partijen verklaren, dat tot de boedel nog behoort het boerenerv de Vos genaamd met de daartoe behorende hoge en lage landerijen, bosch, grond en houtgewassen, gelegen in de gemeenten van Heino en Wijhe. 13) Hermina van der Vegte, weduwe van Evert Schrijver, zal zelf de leiding in handen hebben gehouden met behulp van personeel.

Wordt vervolgd.

Kesteren, april 1994.

Bronnen:

1. Rijks Archief Overijssel (RAO): A.J. Mensema; R.M. de Raat en C.C. van der Woude: Inventaris van het huisarchief Almelo, 1236-1917 (1933), Zwolle 1993, inv. nr. 1569 (leenregister G) fol. 387 en Recht. Arch. Heino (Inv. E. Vroom), inv. nr. 41, d.d. 29 mei 1777, pag. 26 vo.
2. RAO: Recht. Arch. Heino, inv. nr. 31, d.d. 21 okt. 1801, ongepag.
3. RAO: Recht. Arch. Heino, inv. nr. 37, d.d. 30 dec. 1801, pag. 240 vo - 248 en inv. nr. 41, pag. 72.
4. RAO: Recht. Arch. Heino, inv. nr. 11, d.d. 17 mei 1802, pag. 136 en pag. 138.
5. RAO: Recht. Arch. Heino, inv. nr. 11, d.d. 16 mei 1803, pag. 248 en inv. nr. 41, pag. 76.
6. RAO: Recht. Arch. Heino, inv. nr. 11, d.d. 30 juni 1806, pag. 346 en inv. nr. 41, d.d. 29 dec. 1805, pag. 80 vo.
7. RAO: Onderprefectuur Deventer, inv. nr. 275, d.d. 15 nov. 1811.
8. RAO: A.J. Mensema: Archieven Notarissen in Overijssel, 1811-1905, inv. nr. 4497, acten nr. 10, 11, 12 en 155, d.d. 2,3 en 4 februari en 28 oktober 1815.
9. RAO: Idem, inv. nr. 4522, acten nr. 1975 en 1976, d.d. 25 november 1828.
10. RAO: Idem, inv. nr. 4522, acten nr. 1983 en nr. 1982, d.d. 26 november 1828.
11. RAO: Idem, inv. nr. 4546, acte nr. 4320, d.d. 9 augustus 1840.
12. RAO: C.Z. Halfman e.a.: Inventaris van de in het RAO berustende hypothecaire en kadastrale Archivalia, Deventer, deel 26/77, onderhandse acte, d.d. 13 juni 1843.
13. RAO: A.J. Mensema: Archieven Notarissen, inv. nr. 3327, acte nr. 3305/51, d.d. 16 april 1850.

Gerrit Jan Laanbroek,
gephotografeerd in 1903.
Geboren Heino, 15 maart
1831; overleden Heino,
7 juli 1911.

SPREKENDE FOTO'S (25)

J.K. Pruim-Reinders

De eerste Laanbroek, die in Heino gaat wonen, is Gerrit Jan. Hij vestigt zich hier omstreeks 1794. Bij de doop van één van zijn kinderen wordt vermeld, dat hij woont aan het trokshuis in de Plettesteege. Wat de naam trokshuis betekent is ons niet geheel duidelijk, omdat het woord trock of trocken meerdere betekenissen kent. Trocken is ondermeer trekken en trock kan tros (fruit) zijn.

Gerrit Jan Laanbroek trouwt op 1 mei 1791 in de Michaelijkerk te Zwolle als jongeman wonende te Windesheim en afkomstig uit Wijhe, met Margaretha (Grietje) Jansen.

In Heino worden zes kinderen uit hun huwelijk geboren, drie jongens, Jan, Derk Jan en Teunies en drie meisjes, Gerrediene, Geesien en Hendrike. De tweeling, Geesien en Hendrike, overlijdt al na enkele maanden; Jan vertrekt naar Raalte; Gerrediene trouwt met Hendrie-

kus Reefman wonende in de buurtschap Lenthe; Derk Jan en Teunies blijven in Heino wonen en oefenen hetzelfde beroep als hun vader uit en wel het beroep van timmerman.

Wanneer we de levensloop van Derk Jan volgen, geboren Heino, 9 december 1799, overleden Heino, 20 augustus 1865, dan zien we, dat hij aan de Nieuwendijk woont (thans Stationsweg 16) en dat hij te Heino trouwt op 9 mei 1829 met Berendina Kornelis afkomstig uit Zwollerkerspel.

De oudste zoon uit dit huwelijk Gerrit Jan treffen we op de foto aan. Behalve Gerrit Jan is er nog een zoon Willem en de dochters Margrieta, Wilhelmina en Derkje.

Gerrit Jan blijft in Heino in het ouderlijk huis wonen en is evenals zijn vader en grootvader timmerman van beroep. Willem, metselaar, woont

*Een foto gemaakt omstreeks 1915; op de achtergrond de woning Stationsweg 11.
Staande Hendrik Laanbroek en Jennigje Laanbroek.
Zittende Gerrigje Laanbroek-Brinkman en Derk Jan Laanbroek.*

in eerste instantie aan de Nieuwendijk, momenteel Stationsweg 20, maar vertrekt na het overlijden van zijn vrouw naar Den Ham. In de periode dat hij in Den Ham woont, wordt voornoemd huis afgebroken en opnieuw weer opgebouwd (1864-1865). In mei 1867 komt Willem Laanbroek met zijn tweede vrouw naar Heino terug en vestigt zich opnieuw in het huis aan de Nieuwendijk (Stationsweg 20).

Van Gerrit Jan Laanbroek (zie foto), zoon van Derk Jan Laanbroek en Berendina Kornelis, laten we onderstaand een familie-overzicht volgen.

Gerrit Jan Laanbroek

Geboren: Heino, 15 maart 1831.

Overleden: Heino, 7 juli 1911, oud 80 jaar.

Beroep: timmerman.

Godsdienst: Ned. Herv.

Adres: A114 (Stationsweg 16), na 1910 B114a (Stationsweg 11).

Huwelijk: Heino, 27 mei 1858 met **Jennigjen Hofman**, geboren Dalfsen, omstreeks 1833, overleden Heino, 18 maart 1876, oud 42 jaar.

Kinderen:

1. **Derk Jan**, geboren Heino, 27 maart 1859; overleden Heino, 24 december 1863.
2. **Willem**, geboren Heino, 5 oktober 1860; overleden Heino, 9 mei 1904, oud 43 jaar; beroep: timmerman; adres: Stationsweg 16; huwelijk: Heino, 1 juni 1899 met **Jansje Heijnsman**, geboren Hasselt, omstreeks 1869.

Kinderen:

1. Gerritdina Johanna, geboren Heino, 22 april 1900.

2. Christina Petronella, geboren Heino, 20 september 1901.

3. Jennigje, geboren Heino, 9 augustus 1903.

Jansje Heijnsman vertrekt na het overlijden van haar man met haar dochters naar Hasselt.

3. **Berendina**, geboren Heino, 19 augustus 1862; huwelijk: Heino, 9 januari 1903 met Hendrik Jan Beerns, geboren Heino, 16 november 1840, weduwnaar van Hendrika Beumer; adres: Marktstraat 1; zij vertrekken in november 1924 naar Deventer.

4. **Derk Jan**, geboren Heino, 12 november 1864; overleden Heino, 3 maart 1938, oud 73 jaar; beroep: timmerman; adres: van 1893-1904 Stationsweg 20, van 1904-1910 Stationsweg 16, daarna Stationsweg 11; huwelijk: Heino, 6 april 1893 met **Gerrigje Brinkman**, geboren Wijhe omstreeks 1873; overleden Heino, 3 december 1920, oud 47 jaar; kind: Jennigje, geboren Heino, 20 oktober 1895, overleden Heino, 9 juni 1970. Gehuwd Heino, 24 februari 1921 met Jannes Altena, die overlijdt Heino, 5 augustus 1928.

5. **Hendrik**, geboren Heino, 19 augustus 1867; overleden Heino, 27 april 1946, oud 78 jaar; beroep: timmerman; adres: Stationsweg 11; ongehuwd.

6. **Derk**, geboren Heino, 16 juli 1871; vertrekt op 31 augustus 1901 naar Alblasserdam; beroep: bouwkundig opzichter.

Gerrit Jan Laanbroek en zijn zonen Derk Jan en Hendrik stichten in 1909/1910 op het weiland-perceel, kadastraal bekend Harinkblok C 91, een nieuw huis met werkplaats, het huidige Stationsweg 11. Zij vestigen er zich op 1 mei 1910; Gerrit Jan en Hendrik als alleenstaanden, Derk Jan met echtgenote en dochter. Een jaar later in 1911 overlijdt Gerrit Jan Laanbroek, in 1920 Gerrigje Laanbroek-Brinkman, in 1928 de echtgenoot van Jennigje Laanbroek en in 1938 Derk Jan Laanbroek. Dan blijven nog over Jennigje Altena-Laanbroek en haar oom Hendrik. Zij verhuren vervolgens aan kostgangers een gedeelte van het huis. Hendrik Laanbroek overlijdt in 1946. De heer B. Polstra huurt dan het huis gedeeltelijk. In

Een foto uit de dertiger jaren. Wanneer men in Heino vertelde: "Ik heb twee mannetjes gezien met een pet, een pijp en een stok", dan wist iedereen dat het de gebroeders Laanbroek waren.

Links: Hendrik en rechts Derk Jan.

1953 vertrekt mevrouw Altena-Laanbroek samen met de familie Polstra naar De Haarstraat 35 en het huis Stationsweg 11 wordt verkocht aan de heer A. Hofmeijer van de Oude Dalfserweg 7.

Een familie van timmerlieden en aannemers is hiermee uit Heino verdwenen. Echter een andere tak van de familie Laanbroek is nog tot ongeveer 1970 actief als aannemer en wel Hendrikus Laanbroek en zijn zoon Johannes (achterneven) op het adres Dorpsstraat 69.

Geraadpleegde bronnen:
Gemeente-archief Heino - bevolkingsregisters en burgerlijke stand.
Het archief van de eigen vereniging.

Kasboek van de kerkmannen, Lierderholthuis

Henk van der Veen sr.

In een oud armenboek van de kerk te Lierderholthuis, komen een aantal notities voor, die geen betrekking hebben op de gelden, beheerd door de diaconie, maar op de inkomsten en uitgaven van het kerkbestuur, oftewel 'de kerkmannen'.

Hier volgen enkele van die aantekeningen.

Uitgaaff voor de kerk.

2 Oct. 1819

31/4 Elen flams Linnen tot 't orgel..... f 1.6.-
Aan de Zangers voor 't orgeltreen van 1818..... f 6.-.-

8 Nov. 1819

Aan de Wed. Siero, Ruit in de kerk..... f -.13.-
voor verven in de kerk..... f 1.-.-

1 Meij 1820

Aan R. Dollenkamp voor het verlughtigen van
de kerk f 6.-.-

1820 Ontvangen van de Plaatsen

door W. Luttenberg f 84. 8.-
Hs. Krommendijk..... f 100. 9.-
G. Neijboer..... f 46.18.-
G. Bredenhorst..... f 56.16.-

1821 Ontfangen voor de kerk van de platzen

van H. Overkaamp..... f 84. 8.-
H. Krommediek f 110.13.-
G. Nijboer..... f 46.18.-
H. Kievietsbosch f 56. 4.-

6 Oct. 1822

an de zoon van D. Hansman voor 1/2 jaar orgeltreen
verscheenen den 1 Meij 1822..... f 9.-.-

30 Oct. 1822

an de orgelmaker voor het sjarlijks stemmen f 14.-.-

4 Meij 1823

an F. Meijman kostgeld voor orgelmaker f 1.10.-

1823

14 Sept. De reekenschap gedaan en tot kerkmannen aangesteld:

G. Neppelenbroek te Windesheim

G. Post

H.M. Klomp

H. Klomp inkas bevonden van kerk en Armengeld

bij malkanderen..... f 35.-

1 November 1823

aan Jans Rozendal de Rekening betaald van datgene dat tot

schonemaken van de kerk bij hem is gehaald van 1823 den

7 junij is begonnen de somma van f 7.2.8

19 Desember 1823

Aan de orgelmaker K. Welhorst betaald voor het orgel schone

maken en stemmen..... f 14.-

1823

Ontfangst voor de kerk van de platzen

door G. Oedenkhof..... f 109-11

door J. Korststee f 84- 8

door E. Molensteege f 55-19-12

door B. van der Molen..... f 46-18-

f 296-16-12

1823

25 Meij is het gestoelte voor in de kerk verpagt en door

H. Splinter getrokken voor f 22 voor de tijd van 6 jaar.

5 april 1825

Bij het aanbesteden van het maaken en vermaaken van de

banken in de kerke voor Janever f 2.18.-

30 Augustus 1825

het verschot van een brief gekomen uit

den Haag betaald..... f -.10.-

5 November 1825

Voor Jan Willem Hekman paar nieuwe schoenen dat hij alle

twee jaar heeft toebedongen op het orgeltreen voor betaald

volgen quitantie hoge schoenen f 2.12.-

Slot

Blijkbaar werd er in 1825 een nieuwe boekhouding opgezet betreffende het beheer van de kerkelijke gelden. In dit armenboek komen dergelijke, en o.i. interessante notities in elk geval verder niet meer voor.

Met dank aan de heer Roeloffzen, em. pastoor Lierderholthuis.

Mestverbod 1663

Anton P. Ouweneel.

De schrijver van dit artikel is sinds negen jaar woonachtig in Salland (Raalte). Zijn belangstelling wordt gewekt door opvallende bestuursmaatregelen en de gevolgen hiervan voor de overwegend agrarische bevolking van Salland. Het onderzoek bestrijkt de Middeleeuwen (vorst/bisschop van het Sticht-Utrecht) en de 17e en 18e eeuw (Staten van Overijssel), inclusief de betrokkenheid van deze streek bij de politieke geschiedenis van het Sticht en zijn naburen.

Misvatting

Bij velen van ons leeft het beeld van de alles regelende overheid. Hierdoor komt men vaak in de verleiding, het verleden te idealiseren. Maar de veronderstelling, dat men in voorbije eeuwen in Nederland meer burgerlijke vrijheden genoot dan nu, bestaat jammer genoeg alleen in de verbeelding. Dit bewijzen de voorschriften in de Middeleeuwse stadsboeken met strenge maatregelen, die diep ingrijpen in het privéleven van de burger. Het voornaamste streven van de overheid van toen is rust en orde in de stad te bewaren. Alles wat aanleiding kan geven tot onenigheid, slaande ruzie of erger, probeert men te voorkomen. Zo heeft de ervaring geleerd, dat een aantal mensen bijeen in feeststemming, tot ongeregelde heden kan leiden. Bijvoorbeeld na het dopen van een kleine! Zo bepaalt in 1478 de Zwolse magistraat, dat er 18 personen in het huis van de gelukkige ouders aanwezig mogen zijn "...onde neet meer..." Ook het aantal glazen wijn, dat ieder bij deze gelegenheid pleegt te drinken, wordt voorgeschreven, op straffe van een breuk (boete)1).

En wie in 1489 op de dag van een heilige een feestje denkt te bouwen, vindt een weigerachtige waard tegenover zich, die een boete niet graag riskeert 2) .

Platteland

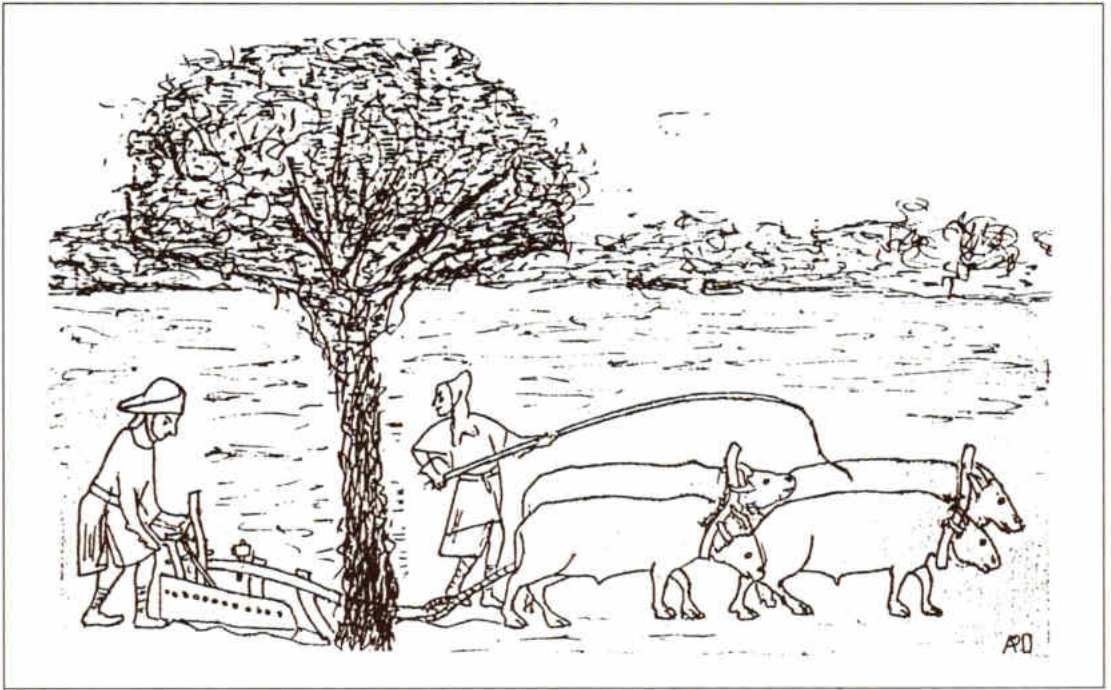
Naast de drie grote steden met hun eigen wetgeving zijn het de Ridderschap en Steden, de Staten, die voor het platteland en de kleine ste-

den van Overijssel de wetten maken. De landadel met zijn behuizing ergens in de provincie is dé aangewezen groep, om nieuwe leden van de Ridderschap te leveren. Zij vertegenwoordigen in de Staten alle bewoners van het platteland en de kleine steden. Na de Reformatie is een eerste vereiste voor het bekleden van een openbaar ambt het lidmaatschap van de Gereformeerde Kerk. De Rooms-katholieken worden gedoogd, evenals hun schuilkerken, maar voor hen is een overheidsbaan uitgesloten. Wie zo'n functie nastreeft, moet overstappen naar het Calvinisme, dat tot Staatsgodsdienst is verklaard.

De zittende Ridderschap bepaalt, wie tot dit bestuurscollege wordt toegelaten. Alleen de omvang van het grondbezit en de minimale grootte van de woonstee zijn doorslaggevend voor hun benoeming. De bevolking heeft hierin niets te zeggen. Het is duidelijk, dat van een echte belangenbehartiging van de inwoners geen sprake kan zijn.

Bestuur

Overigens blijkt het bestuur van Ridderschap en Steden weinig slagvaardig. De vertegenwoordigers van beide groepen zijn nagenoeg gelijk. Hoe een beslissing tot stand komt, valt moeilijk te achterhalen. Zeker in tijden, waarin de overwegend boerenbevolking te lijden heeft van inkwartiering, afpersing en plundering door slecht betaalde, rondzwervende troepen, tonen de Staten zich vaak besluiteloos. De vereiste hulp aan de bevolking blijft doorgaans

En de boer hij ploegde voort . . .

Collage A.P. Ouweneel

achterwege en bij oorlogshandelingen is het gewest maar al te snel bereid met de vijand te onderhandelen.

Plakkaten

Alle voorschriften en maatregelen, die de gewestelijke overheid voor de bewoners van het platteland en die van de kleine steden uitvaardigt, worden ter plaatse bekend gemaakt. Juist omdat hier sprake is van uitgestrekte landelijke gebieden, zijn er verschillende vaste punten in de streek aangewezen, waar men dergelijke verordeningen aanplakt. Vandaar de naam "Plakkaten". Soms wordt in de Republiek de staatskerk ingeschakeld, door van de kansel af of bij de kerkingang de nieuwe voorschriften te laten voorlezen.

Mestverbod

Vandaag de dag hebben vele agrariërs te kampen met steeds strengere mestvoorschriften. Hoewel men voortdurend tot een nieuwe wijze van aanpak wordt gedwongen, door de mestoverschotten naar een andere provincie te ver-

voeren of door het inspuiten van de mest in de bodem, een definitieve oplossing voor het mestoverschot is nog niet in zicht. Vermindering van de veestapel tast bovendien het bedrijfsinkomen en het mogelijke voortbestaan van het bedrijf aan. Voor deze nijvere werkers van nu mag het misschien een schrale troost zijn, dat al in de 17-de eeuw de mest onderwerp was voor wetgeving.

1663

In elk geval ligt het niet voor de hand, dat de mest toen al een probleem vormde. En niet alleen voor de provincie Overijssel! Zo verschijnt er in 1663 een plakkaat met het opschrift: "...Verbod tegens het uitvoeren van Mest uit dese Provincie, en 't maken van Mestinge, tot brand of anders te gebruiken..." Niet alleen de uitvoer, maar ook het gebruik van mest als brandstof wordt verboden.

Naast de toepassing in de landbouw, vervoert men kennelijk in een kar of schip de overtollige mest naar een ander gewest, om het daar te verkopen.

Inhoud

Uit het plakkaat wordt niet direct duidelijk, wat de Staten nu precies bedoelen met het "...tot groot ongerijf onser Ingesetenen...", dat zich voordoet bij het vervoer van mest uit de provincie, of bij het verbranden ervan. Immers, het vervoeren en verhandelen tussen Overijsselse boeren onderling komt niet ter sprake en blijft dus toegestaan. We moeten naar de reden gissen. In deze tijd, waarin men nog geen kunstmest kent, is de natuurlijke mest onmisbaar voor de landbouwer en bepalend voor de oppervlakte van zijn bouwgrond. Overtollige mest is een schaars en een gewild handelsartikel en beschikbaar voor de meest biedende. Neemt de vraag naar mest in een aangrenzend gewest toe, dan zal ook de handel zich hierheen verplaatsen. Maar in beide gevallen, zowel de uitvoer naar elders, als het verbranden, vermindert de hoeveelheid beschikbare mest in Overijssel. Door nu de uitvoer van mest te verbieden, schakelen de Staten de concurrentie van andere gewesten vanzelf uit. De verkoop aan "ingesetenen" blijft dan als enige mogelijkheid over. Zo te zien scheppen Ridderschap en Steden met dit mestverbod een **beschermen-**de maatregel, om aan de voortdurende vraag naar mest uit het eigen gewest te kunnen blijven voldoen.

Op 15 april 1663 vaardigt het provinciaal bestuur dit verbod uit. En wel zoals het hoort, met redenen omkleed, in de juridische taal van toen:

Tekst 3)

"...De Staten van Over-Isel, Doen weten; Alsoo Wy in ervaringe komen, dat uit dese Provincie, elders nae toe, seer word vervoert ende verkoft de Mestinge in deselve vallende, tot groot ongerijf onser Ingesetenen; ende om daer tegens volgens 't exempel (voorbeeld) van Nabuirige Provincien, mede te versien:..."

Hieruit blijkt, dat de naburige provincies een soortgelijk vervoersverbod kennen. Hierna volgt het besluit:

"...So is 't; Dat wy goetgevonden hebben [om] wel ernstelyk te verbieden ende te interdiceren

(ontzeggen): gelyk wy sulx doen by desen, dat niemand eenige Mest, van Peerden, Koeyen, Schapen, Verkens, Duiven, straten-mest, ofte diergelyke, uit, of buiten dese Provincie, ende elders nae toe, met wagens, karren, schepen, pramen ofte schuiten sal mogen vervoeren, transporteren ofte verbrenghen, ofte deselve buiten dese Provincie doen vervoeren, transporteren ofte verbrenghen (wegbrengen), by verbeurte van deselve Mest, ende het gene waer in die also mogt worden verbracht ofte vervoert:..."

Kortom, de inwoners zijn gewaarschuwd! Wie zich niet aan dit verbod houdt, loopt de kans gepakt te worden en is niet alleen de mest, maar ook het vervoermiddel kwijt.

Ook komt er een verbod op het verbranden van mest:

"...Gelyk ook mede wel expresselyk (uitdrukkelijk) word verboden dat niemand eenige Mestinge sal mogen maeken, om tot brand of anders toe te gebruiken:

Waer na een jider die 't aengaet sich moge reguleren.(naleven)..."

De Statenleden kennen evenwel hun pappenheimers. Het is immers voor de boeren, verspreid over het platteland, niet moeilijk een uitvlucht te vinden, door zich eenvoudig van de domme te houden. Als ze gesnapt worden, zullen zij aanvoeren, het reglement niet te kennen.

Hierop hebben Ridderschap en Steden het volgende gevonden:

"...Ende ten einde niemand eenige ignorantie (onwetendheid) kome te praetenderen (voorgeven), sal dese alom worden gepubliceert ende g'affigeert (aangeplakt), ter plaetsen daer men gewoon is dusdanige publicatie (bekendmaking) en affictie (aanplakken) te doen. Aldus gedaen ende g'arresteert (goedgekeurd) op onse Vergaderinge binnen de stad Zwolle den vyftienden April, Anno ses-tienhondert drie-en-sestig.

Ter ordonnantie (bevel), van de welgemelte Heeren Staten, D.ROELINCK..."

Een eeuw later.

Het mestverbod is niet van tijdelijke aard. Ruim 130 jaar later is het nog van kracht. In 1776 besluiten de Staten van Overijssel het besluit van 1663 aan te vullen (ampliëren), door er een uitzondering aan toe te voegen. Deze betreft eigenaren, woonachtig in Overijssel, maar met bouwland in een andere provincie. Deze groep wordt immers door het bestaande mestverbod benadeeld. Voortaan mogen zij alleen mest uitvoeren, om hun elders gelegen landerijen te bemesten.

Voorwaarde is evenwel het bezit van een eigendoms- en vervoersverklaring van de eigenaar, bekrachtigd door de plaatselijke schout of richter.

Tekst 4)

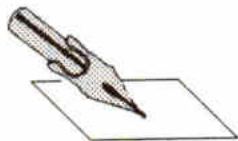
"... Bij Publicatie van Ridderschap en Steden van 4 April 1776 is dit verbod als volgt geamplieerd (aangevuld):..." (Hierna volgt een nage-

noeg gelijklopende tekst, als die van 1663. De uitzondering luidt:)

"...als ook nog uitgezonderd de mest des Ingezetenen van dese Provincie, die dezelve wel ter bemesting naar hunne eigene Landerijen doch buiten dese Provincie ende over de confinien (grenzen) gelegen zouden willen vervoeren, des dat zodanige mest mede zal moeten zijn voorzien van een gerichtelijke verklaring van den eigenaar der voorschreven mest, dat dezelve ten voorgemelden zijnde word vervoert en getransporteert..."

Een mestverbod dus, gericht tegen de concurrentie van buiten en ten gunste van de eigen, Overijsselse landbouwers.

- 1) Mr. A. Telting; Stadsboeken van Zwolle, 1897 pag. 474
- 2) Idem pag. 535
- 3) Landrecht van Overijssel ed. 1724 en 1735, Hoofdstuk Nadere Reglementen
- 4) Nieuw Nederlandsch Jaarboek 1776, Leyden pag. 375

Sedert het begin van dit jaar zijn er wat veranderingen gaande m.b.t. de redactie en de vormgeving van het kontaktblad 'Omheining'. Op de eerste plaats heeft de heer H. van der Veen sr. om gezondheidsredenen besloten het wat kalmer aan te doen. Zijn (vele) taken zijn over de andere redactieleden verdeeld. Gelukkig blijft hij als corrector nog deel uit maken van ons team. Ook zullen er nog regelmatig artikeltjes van zijn hand verschijnen. Het nieuwe correspondentieadres is:

Plataan 13, 8141 SM Heino, tel. 05729-2998.

Bovendien zal de heer D. van de Klippe onze gelederen komen versterken.

Verder, en dat is u misschien al opgevallen, zijn wij van drukkerij veranderd. Dit om financiële en technische redenen.

Nu wij zelf op de computer de gehele vormgeving verzorgen, leek het ons goed om op zoek te gaan naar een drukkerij die de techniek in huis heeft om het blad kwalitatief zo goed mogelijk af te werken. Na veel wikken en wegen is gekozen voor Drukkerij Veldhuis Raalte bv. Bij al deze veranderingen leek het ons als redactie goed om u, leden, donateurs en abonnees van 'Omheining' te vragen naar uw mening over de inhoud van het kontaktblad.

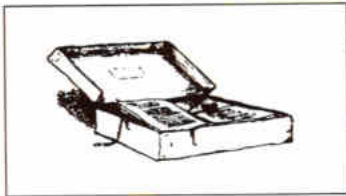
In dit juninummer vindt u als inlegvel een enquêteformulier.

Wij zouden dit formulier graag, en liefst voor 1 augustus terugontvangen.

Bij voorbaat dank voor uw medewerking.

Kopij: Wilt u de kopij voor het septembernummer **voor 1 augustus** inleveren op het redactieadres!

De redactie

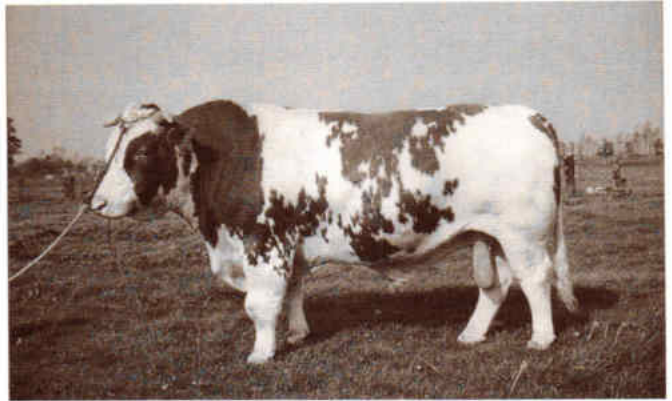
UUT DE OLDE DEUZE

De bolle Johan

De boer, waar as ik as knech dienen, had niet zo'n ärg groot bedrief. Doarumme had e de bolle Johan op stal, die eigendom was van de fokvereniging Harculo en Omstreken. De boer kreeg doar dan voergeld veur, mår hee mos em ok uutleiden as de leden met koenen kwamen.

's Veurjoars was het een drukte van belang, meert en april waeren de drukste moanden.

Noe was vrogger de Poas- en Pinkstermoandag veur het dienstvolk een extra feestdag. A'j dan geluk hadden en ie hoeven niet te melken, gung ie meesttieds met kammeroaden aens noa toe of ie maeken een fietstocht. Mår de boer en de boerin wollen ok wel es een dägge uut. Zo kon 't gebeuren det die op een Poasmoandag noa Niejbroek gungen, bie Dèventer, waar as een breur van de boerinne wonen, die ok een boerenbedrief had. En ik hadde huusarrest, 't vee verzörgeren, melken en ...Johan uutleiden as ter iene kwaamp met 'n bollige koe. Ik mosse wachen töt 's aoms 7 uur. As ter dan niks meer te doen was moch ik weg.

Het was die dag beheurlijk druk en het waeren meest knechten die dan nog gauw effen met 'n koe op stap mossen. Die hadden dan natuurlijk net zovölle hoast as ikke.

Mien kammeroad kwaamp bie mie langs. Hee was ter al wel een half uur, toen der nog iene met een bollige koe an kwaamp, det was ok 'n knech die hoast had...

Noe kan 'k oe vertellen, det de bolle Johan in de drukke tied beheurlijk lui kon wèèn. Hee was inmiddels ok al vief joar ewödden en weug niet te vergetten ruum 1400 kilo. Hee had er in zien lèven al heel wat ofedekt...

En doar stunne wie met oons drieën mår te wachen. En wachen duurt lange. Mår op een gegeven moment zeg ik tegen mien kammeroad: Pak ie es effen een paer lange braandnettels.

Wie sprakken met mekaere of, wat er ok kon gebeuren, mundtie dichte en mekaere niet verroan! Zo gezegd, zo gedaan.

Mien moat pakken een fossen braandnettels en vreug: Wat wi'j doar dan met doen? Ik zèè: Striek ie Johan mår es effen langs die komkommers doar tussen de achterpoten. Det hulp!

Hee sprunk weer, 't was zo gepiept.

Loat noe negen moand laeter de boer, die eigenaer was van de koe, an mien boer vertellen, det e een best veerskalf etrökken had, mår met een grune bles veur de kop...

Hoe of det meuglijk was is altied onbekend ebleven. Töt noe an toe teminsen...

L.J. Nijman

WULE ZEKT DET ZO (7)

Henk van der Veen sr.

Metathese

As ter een koe mut kalven, dan kump ter achter de anstoande moeder òver de gruppe een hólten börd te liggen, mangs ok wel bred enuumd.

Het verspringen van een letter - in dit geval de r - hiet met 'n deftig woord metathese.

Dit verschiensel kump ärg vólle veur. Loa'w mär es woorden uut het Middelnederlands, de taal uut de Middeleeuwen, vergelieken met het ABN (Algemeen Beschaafd Nederlands), de standaardtaal van tegenswoordig.

MNL	ABN
barnen (vgl. barnsteen)	branden
barn-/bernwijnbrandewijn	
burlen (nog gebruikt veur het brullen van een hert)	brullen
born, bornputte/-water	bron
cocodril	krokodil
drietien	dertien
gersland	grasland
ors	ros (Eng. horse)
turbel	troebel

't Is ok interessant um het Duuts ter es bie te haelen:

DUUTS	ABN
Brett	bord, plank
Brust	borst
Frost	vorst
Gottesfurcht	godsvrucht
Notdurft	noodduft

Wie kent veur 'ter sproake brengen' de uitdrukking 'te berde brengen'. Die hef te maeken met börd/bred (Duuts: Brett): de zaeken wódt op toafel 'legd.

Mangs verschöf ter niet iene letter, mär een hele lettergrepe of nog meer:

- hee zat bestriens/striebiens op de balke;
- hee sleug het ei millendeur/deurmidden;
- de deure stund wagenwied/wiedwaegens lös;
- hee deud det uut wilmoed of wilmoeds/moedwillig.

Zo zo'w wepse/wesp ok gerust metathese können numen; in elk geval is't gien spraakgebrek...

Gegevens uut:

- Verdam, Middelnederlandsch Handwoordenboek
- Van Dale, etymologisch Woordenboek

WIE IS WIE?

M.H. Stavorinus, de Haarstraat 25, Heino, Tel. 05729-2586

Een groep dames op reis met Meinderink Tours. Wie herkent deze dames en weet wanneer en waar deze foto is gemaakt?

We zien uw reactie weer met belangstelling tegemoet.

WIE WAS WIE?

Op de foto geplaatst in nummer 1 van maart 1994 zijn heel wat reacties binnengekomen. De foto is genomen ter gelegenheid van het huwelijk van Willem Jansen uit Olst en Mina Koenjer van de Dalfserweg, nu Heinoseweg, te Dalfsen, in de zomer van 1943. De boerderij staat aan de Twentseweg nr. 59 en wordt nu bewoond door Willem Holterman. Deze boerderij staat ook bekend als "t Junkertie". De dames op de foto waren burens en hielpen bij de bruiloft met de bediening, het eten klaarmaken en dan de afwas zoals op de foto te zien is.

De namen van deze dames zijn als volgt:

links met doek over de arm, Marie Elsmann, gehuwd met Koerhuis; midden Toos v.d. Kolk, gehuwd met Horstman, woont nu aan de Schoolbosweg en Dina Oosterwijk, gehuwd met Mulder, woont nu te Wythmen.

Dina Oosterwijk was in 1943 dienstbode bij de fam. Groot Beumer aan de Kleinjansweg. Mw. Horstman-v.d. Kolk wist zich nog te herinneren dat ze op die bruiloft vanillepudding met stoofpeertjes kregen wat ze erg lekker vond en nu nog wel eens eet.

De reacties kwamen van de volgende personen:

Mw. Hogeman-Duteweerd, Mw. Horstman-v.d. Kolk, Mw. Trees Koenjer, Dhr. W. Blom, Dhr. B. Groot Beumer, Dhr. D. v.d. Klippe, Dhr. H.J. v.d. Kolk en Dhr. Elsmann.

Onze hartelijke dank aan genoemde personen voor hun reactie.

Dan nog een correctie op de schoolfoto geplaatst in het maartnummer.

Per abuis zijn er van de bovenste rij drie namen niet vermeld.

De namen van de jongens op de bovenste rij zijn als volgt (van links naar rechts):

Wim Morrenhof, Gerrit Groteboer, Aart Veluwenkamp, Gezinus Morrenhof, Gerrit Zomerdijk, Gerrit Braakman, Dirk Jan Hekman, Hans Bekedam, Gerrit van Dam, Jan Bosscher, Han Eshuis, Mannus Dijkslag, Alex van Wifferen.

VAN DE BESTUURSTAFEL

- Een terugblik op de algemene ledenvergadering van 22 maart. De vergadering werd bezocht door 77 personen, die instemden met een uitbreiding van het bestuur. Mevrouw M.S.H. Donath-Hoppen en de heer W. Schuring werden als nieuwe bestuursleden gekozen. De heer A. Goutbeek uit Dalfsen hield een boeiende, met dia's ondersteunde lezing over hooibergen. De lezing was bijzonder interessant, vooral door de deskundige uitleg van de heer Goutbeek.
- *De paaswandeling.* Omdat het weer op tweede paasdag niet bepaald aangenaam was om te wandelen, was er bij het bestuur enige aarzeling over het al of niet afgelasten van de tocht. Uiteindelijk werd gekozen voor het laten doorgaan van de wandeling. Toen bleek, dat er toch nog 70 personen waren, die regen en kou trotseerden om de mooie tocht via Soeslo te lopen.
- *Ledenavonden in het najaar.*
We hebben de heer J. de Wolde uit Rouveen bereid gevonden een lezing te houden voor onze vereniging over het wonen en werken in Staphorst. Deze lezing zal plaatsvinden op dinsdagavond 20 september in café-restaurant "Marktzicht".
De heer Broos Seemann uit Lemele zal op maandagavond 14 november een avond voor ons verzorgen met het voorlezen van verhalen uit eigen werk, "Verhalen uit Saland". Deze lezing vindt plaats in café-restaurant "Centraal".

Schenkeningen

Van de heer C.D. Compaan, Kastanje 1, een bundeltje Deventers dialect (1885)

Van de heer G.Dijkhuis, Paalweg 11, foto's van de voormalige huishoudschool "De Bakenbelt".

Van mevrouw H.D. v.d. Hoek-Mulder uit Weesp een theeservies met het gemeentewapen van Heino, dat zij indertijd ontving bij haar afscheid als ambtenaar van de gemeente Heino.

Van de heer en mevrouw J.W. Israël, Zwolseweg 16, een foto van hun afgebrande huis, een schoolfoto en een groepsfoto.

Van mevrouw R. Jonathans-Hagen, de Knobbe 3, bidprentjes.

Van mevrouw A.de Jong, Kruzebrink 112, een gehaakt ouderwets kindermutsje.

Van de heer D. v.d. Klippe, Kruzebrink 6, het verslag over het boekjaar 1954 van de Coöp. Fabrik van Melkprodukten te Heino, catalogi van de fokveedagen M.R.I.J. Vee Heino, 1936, 1940, 1941, 1946, 1953 en de Armenwet van 27 april 1912.

Van de heer J.B. Oosterwijk, Twentseweg 13, een eg, een wasbord en een wasbok met wringer.

Van mevrouw W.J. Plattel, Julianastraat 13, 4 pakjes thee oude verpakking, 1 dubbelstuk sunlightzeep van 29 cent, 4 klosjes naaigaren, 1 oude bril en 2 foto's van de voetbalvereniging.

Van de heer pastoor F.W. Roeloffzen, Lierderholt-huisweg 25, een serie oude ansichten van Heino, een pagina van de Zwolsche Courant van 15 februari 1936, een gids voor Heino van november 1935 met een uitgewerkte toelichting en kopieën van de daarin geplaatste advertenties alfabetisch gerangschikt.

Van de familie W.H. Schutte, Brinkweg 78 een trekzaag, een adresseerapparaat met toebehoren afkomstig van de Ned. Herv. Kerkvoogdij en een plaat voorstellende "de brede en de smalle weg".

Van mevrouw J. Spijkerman-Huisman te Raalte van wijlen mevrouw Z.M. Spijkerman-Vorrink, Nieuwe Deventerweg 69, Zwolle, een ouderwets fotolijstje, een panoramadoos, turmaczijtjes, puzzeltjes, een geldkistje, werkboekjes van G. Vorrink, foto's en fotoprentjes.

Van de heer F. Wessels, Hubertsallee 1, de bekens van de voormalige jagersvereniging te Heino.

Onze hartelijke dank aan alle geefsters en gevers.

Rectificatie

De letterdoek uit 1900 en de noassak, in het decembernummer 1993 van "Omheining" als gift vermeld van de heer H.A.J. Vlierhuis, zijn echter geschonken door mevrouw Hogeman-Duteweerd, Slikkebaardweg 3, Dalfsen.

Omheining

Contactblad van de Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

"OMHEINING"

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten "omheint". Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein "omheint", in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

Secretariaat: Davenschot 1, 8141 BB Heino
Tel. 05729-1986

Postrekeningnr.: 2517412
Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271
Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden f 30,00 per jaar (elk volgend gezinslid
f 15,00 per jaar)
Donateurs f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar
Abonnees f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar
Losse nummers f 5,00 (max. 24 pagina's)

Bestuur

G.C. Stapel,
de Cingel 15, 8141 BV Heino - voorzitter
J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino - secretaresse
G.A.M. Diepman,
van Hille Gaerthestraat 28, 8023 CB Zwolle
- penningmeesteresse
G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino
M.S.H. Donath-Hoppen
Plataan 13, 8141 SM Heino
J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino
G.W.M. Hollak,
Herenbrinksweg 3A, 8144 RC Lierderholthuis
H.J.J. Hoppen,
Marktstraat 14, 8141 GC Heino
W. Schuring
De Cingel 5, 8141 BV Heino

Werkgroepen

1. **Archeologie**
Contactpersoon: Vacant
2. **Beeld en Geluid**
Contactpersoon: J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

3. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: G.H. Elshof,
Kolkweg 9, 8055 PS Laag-Zuthem

4. Dialekt

Contactpersoon: H. van der Veen,
Munnikenhof 17, 8141 GL Heino

5. Folklore

Contactpersoon: J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

6. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino

7. Geschiedenis

Contactpersoon: Vacant

8. Kruidentuin "Allegardje"

Contactpersoon:
G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino

Tijdschrift "Omheining"

Redactie-adres: Plataan 13,
8141 SM Heino, tel. 05729-2998

Redactie

M.S.H. Donath-Hoppen, Plataan 13,
8141 SM Heino
F. Hageman-Zielman, Vlaminckhorstweg 28,
8141 GG Heino
H.J.J. Hoppen, Marktstraat 14,
8141 GC Heino
D. van de Klippe, Kruzebrink 6
8141 WD Heino
M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25,
8141 EW Heino
H. van der Veen, Munnikenhof 17,
8141 GL Heino
A. van de Wetering, de Haarstraat 33,
8141 EW Heino

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde "Omheining".

Druk: Veldhuis Raalte

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
14e jaargang - nummer 3 - september 1994

INHOUDSOPGAVE

blz. 50	Het erve de Vos en haar bewoners aan de Nieuwe Wetering onder Heino. II. - G.A. Hutten
blz. 58	Sprekende foto's (26) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 60	De moeizame benoeming van een onderwijzer - Henk Wessels
blz. 63	Gymnastieklessen
blz. 64	Van Venus tot Judas: de Vlier - Arja Albrecht-Broekens
blz. 68	Wule zekt det zo (8) - Henk van der Veen sr.
blz. 69	Van de redactie
blz. 70	Wie is wie? - M.H. Stavorinus
blz. 72	Van de bestuurstafel

Het erve de Vos en haar bewoners aan de Nieuwe Wetering onder Heino. II.

Drs. G.A. Hutten, Kesteren.

In het juninummer 1994 van 'Omheining' heb ik een stukje geschiedenis van het erve de Vos of Vossebelt, gelegen aan de Nieuwe Wetering te Heino, geschreven. Al vanaf 1680 krijgen we enig zicht op dit erve, dat dan toebehoort aan de Graaf van Rechteren tot Almelo. Omdat in die tijd het erve Rosendaal al was gesplitst, zijn het erve de Vos en het erve Holterman 'an 't Velt', ook Veldzicht genaamd, - de boerderij is onlangs door hemelvuur verwoest - in de buurschap Rosendaal de grootste erven. Beiden worden in 1695 het hoogst aangeslagen in de grondbelasting. De bewoners betalen ieder 23 Caroli guldens en 5 stuivers.¹⁾ In het juninummer staat een stukje geschiedenis over de periode 1800-1850. Dat had te maken met het gegeven dat het erve de Vos in 1802 werd aangekocht door Jan Jansen Schrijver.

Korte samenvatting van het vorige.

Jan Jansen Schrijver, geboren op het Schrijvers in Lenthe, gemeente Dalfsen, thans Twentseweg nr. 67, trouwde in 1783 met Leida Overmars. Met hun zes kinderen gingen ze in 1802 na aankoop op het erve de Vos wonen. Jan Schrijver overlijdt in 1815. Zijn testament vermeldt zijn bezit. Zijn oudste zoon Everhardus erft het erve de Vos, gelegen aan de Nieuwe Wetering, en andere landerijen, gelegen in het Lierderbroek. Uit het eerste huwelijk van Evert met Maria Kattenbelt wordt één zoon geboren Johannes Hendrikus. Uit zijn tweede huwelijk met Hermina van der Vegte worden vier kinderen geboren, waarvan de oudste zeer jong overlijdt. Blijven over een zoon Johannes en twee dochters Maria en Hendrika Aleida. Evert en Hermina hadden in hun huwelijkscontract verklaard 'de eerst stervende de langst levende zo in eigendom als in vruchtgebruik te schenken al datgene, waarover de wet toelaat te beschikken'. Evert overlijdt 25 januari 1850. Zijn broer Bartus, die op de Vos was blijven wo-

nen als knecht, overlijdt in november 1850. Er is geen erfgenaam aangewezen. De kinderen zijn nog minderjarig. Hermina van der Vegte, weduwe van Evert Schrijver, zal zelf de leiding in handen hebben gehouden met behulp van personeel.

De periode 1850 - 1892.

Na het overlijden van Evert Schrijver zal de vraag over de erfopvolging wel eens ter sprake zijn gekomen. Maar het leven verloopt toch anders dan we vaak denken. Op 15 november 1857 overlijdt Jan Hendrik Schrijver, zoon van Evert Schrijver uit zijn eerste huwelijk, op 32 jarige leeftijd. Hij is ongehuwd en heeft geen testament gemaakt. Zijn enige erfgenamen zijn 'zijn zusters van halve bedde Hendrika Aleida en Maria Schrijver en zijn broer van halve bedde Johannes'. De Memorie van Successie bevat een supplement, waarin wordt vermeld, dat d.d. 3 juni 1870 gemelde halve zusters en hun mannen de nalatenschap van hun erflater en zijn vader Evert Schrijver, overleden in 1850, hebben verworpen.²⁾ In 1859 maakt Hermina van der Vegte, weduwe van Evert Schrijver, voor notaris van Bael te Heino haar testament. Ze benoemt haar zoon Johannes Schrijver tot enige en algemeen erfgenaam, 'onder de last van uitkering van legaten aan zijn zus Maria Schrijver, vrouw van Cornelis Elshof, en zijn zus Hendrika Aleida Schrijver, vrouw van Jacobus Overesch, een som van f.1600,-'. Johannes dient ook alle schulden op zich te nemen.³⁾ Op 25 april 1860 is het feest op het erve de Vos. Johannes Schrijver sluit op deze dag te Lierderholthuis een kerkelijk huwelijk met Maria Wormstal, dochter van Jan Wormstal en van Antonia Bijsterveld, bouwlieden te Helledoorn, geboren te Helledoorn 27 maart 1837. Het Burgerlijk huwelijk was op 19 april te Heino voltrokken. Reeds een jaar na hun huwelijksluiting verschijnen zij voor notaris Spitsen te

Boerderij de Vosboer omstreeks 1940 (?)

Heino voor het maken van een testament. Johannes Schrijver, landbouwer en wonende op het erve de Vos te Heino, 'vermaakt aan zijn echtgenote Maria Wormstal haar leven lang het vruchtgebruik zijner nalatenschap en zij aan haar echtgenoot zijn levenlang het vruchtgebruik harer nalatenschap'.4)

Fragmentgenealogie.

Kinderen geboren uit het huwelijk van Johannes Schrijver en zijn vrouw Maria Wormstal, geboren te Heino op de Vos en gedoopt in de R.K. kerk van Lierderholthuis:

1. **Everhardus Joannis**, geboren 19 april 1861; overleden te Dalfsen 21 augustus 1928; trouwt te Dalfsen 4 februari 1893 met Hendrika Schrijver, dochter van Lambertus Schrijver en Wilhelmina Schrijver, geboren te Lenthe, gemeente Dalfsen, 7 maart 1869; overleden te Dalfsen 18 november 1945.
2. **Johanna Maria**, geboren 9 augustus 1862; overleden te Wijhe 11 februari 1931; trouwt te Heino 10 juli 1890 met Hendrikus Broeknellis, zoon van Cornelis Broeknellis en Aleida Schutte, wonende te Wijhe, geboren te Wijhe 11 november 1846; overleden te Wijhe 18 februari 1929.
3. **Johannes Willebrordus**, geboren 23 december 1863; overleden te Raalte 3 mei 1948; trouwt te Zwollerkerspel 18 november 1897 met Hermina Schoorlemmer, dochter van Egbertus Schoorlemmer en van Johanna Berendina Damman, geboren te Zwollerkerspel 8 augustus 1871; overleden ?
4. **Joannes**, geboren 9 juni 1865; overleden te Heino 20 december 1872. Ongehuwd.
5. **Hermina Maria**, geboren 18 januari 1867; overleden te ? Ongehuwd.
6. **Hendrika Maria**, geboren 17 mei 1869; overleden te Rosmalen 26 mei 1925; trouwt te Heino 14 april 1898 met Bernardus Egbertus Zunnabeld, van beroep schoenmaker, zoon van Hendrikus Zunnabeld en van Theodora Blom, geboren te Heino 12 december 1867; overleden te ?
7. **Antonius Franciscus**, geboren 13 sept. 1871; overleden ?

8. **Susanna Maria**, geboren 19 augustus 1873; overleden te Zwolle 9 juli 1952.
9. **Everdina Maria**, geboren 10 februari 1876; overleden ?
10. **Bernardus Johannes**, geboren 25 juli 1878; overleden te Heino 1 augustus 1878.

Hermína van der Vegte, weduwe van Evert Schrijver, overlijdt te Heino 11 maart 1869 op 72 jarige leeftijd. In 1870 lenen Jan Schrijver en zijn vrouw f.9000,- bij Frederik Gerhard Cramhóff te Enschede.5) Als onderpand geven ze al hun goederen, zoals deze hierboven (in het juni-nummer) reeds zijn vermeld. Het jaar 1880 brengt veel verdriet op het erve de Vos. Maria Wormstal overlijdt 6 augustus 1880 op 43 jarige leeftijd. Er blijven acht minderjarige kinderen achter. En met verbijstering zal men in het kerkdorp Lierderholthuis het overlijden van Jan Schrijver op 24 januari 1882 hebben vernomen. Hij was 49 jaar oud. Drie weken later, op 17 februari 1882, laten de voogden Antonie Klink, wonende op de Alerdinck, en Willem Reimink uit Hellendoorn de volgende advertentie in de Zwolsche Courant plaatsen. 'Uit de hand te huur, voor de tijd van zes jaar. Het erve de Vosboer, gelegen aan de Nieuwe Wetering onder Heino en Wijhe, bestaande in de gebouwen met daaraan liggend weide-, hooi-, bouwland en veldgrond, groot ongeveer 20 bunders met of zonder drie stukken hooiland, groot ongeveer vier bunders in het Lierderbroek. Aanvaarding dadelijk. Inlichtingen bij A. Klink op de Alerdinck en de notaris. Briefjes in te leveren bij notaris Spitsen te Heino voor 1 maart'. Reeds op 14 maart 1882 is de openbare verkoop van roerende goederen op het erve de Vos, ten verzoeken van de eigenaar Antonie Klink, landbouwer op de Alerdinck als voogd over acht minderjarige kinderen. De gehele inboedel wordt verkocht, het gehele huisraad alsmede het vee. Dat laatste bestaat uit 2 paarden. Die brengen f.150,- en f.170,- op; 12 koeien, gemiddeld f.120,- tot f.170,-; 9 pinkkalveren van f.36,- tot f.66,-; 3 schapen gemiddeld f.25,-; 7 varkens gemiddeld f.25,-.6)

Op 1 april 1882 wordt er een inventaris opge maakt. De opbrengst van de inboedel, d.d. 14

maart 1882 publiek verkocht, bedroeg f.3833,32.

Schulden zijn er vele; o.a. aan Cramhóff te Enschede f.9000,-; aan Willem Meyman, bakker, f.222,-; aan Willem Hooglugt voor lijnmeel f.147,85; aan Geertman voor winkelwaar f.278,-. Totaal aan schulden f.15.734,43. 7) De Memorie van Successie van Johannes Schrijver vermeldt dat zijn nalatenschap bestaat uit de helft van het onroerend goed, geschat op f.30.000,-. De inboedel bedroeg f.3833,32. De totale schulden bedragen f.15.484,32. Het zuiver saldo bedraagt f.18.349,-. De begrafenis kosten waren f.60,-. Zodat hij zuiver nalaat f.9.114,-. De andere helft komt zijn erfslaters toe.8) We hebben hier een duidelijk voorbeeld hoe een groot bedrijf uiteenvalt, doordat geen van de kinderen testamentair als erfgenaam was aangewezen.

De acht minderjarige kinderen verlaten nu het erve de Vos en worden bij familie en/of kennissen ondergebracht. De boerderij wordt verhuurd. Op 28 april 1882 vestigt zich op de Vos Lambertus Ruiter uit Raalte. Samen met een aantal knechten en dienstmeiden wordt gedurende zes jaar het bedrijf door hen voortgezet. Vanaf 1888 komen enkele kinderen Schrijver terug op het ouderlijk huis. Zo vestigt er zich augustus 1888 Hendrika Maria Schrijver. Ze is nog ongehuwd en van beroep naaister. Ze trouwt echter in 1890 met Bernardus Egbertus Zunnabeld uit Heino en vertrekt naar Zwolle. Haar oudste broer, Everhardus Johannes, komt in maart 1889 weer op het bedrijf. Ook haar zus Johanna Maria komt weer op het erve de Vos. Beiden zijn nog niet gehuwd. Allebei vertrekken ze een jaar later weer, de een naar Olst, de ander naar Wijhe. Op 10 februari 1890 komt Hendrikus Broeknellis uit Wijhe op de Vos wonen. Hij trouwt 10 juli 1890 met Johanna Maria Schrijver, de oudste dochter van Jan Schrijver en Maria Wormstal. In mei 1892 wordt hun dochter Cornelia Maria 'op de Vosboer' geboren.

De periode 1892 - 1950.

Wat er zich in de eerste maanden van 1892 op het erve de Vos, dat vanaf nu de Vosboer wordt genoemd, heeft afgespeeld zal wel altijd onop-

gehielderd blijven. Maar op 27 mei 1892 wordt in de Zwolsche Courant aangekondigd 'de verkoop van het boerenerve de Vosboer aan de Nieuwe Wetering onder Heino en Wijhe. Bestaande in huis, schuur, karnhuis met karmolen, hooiberg, hooi-, weide- en bouwlanden, akkermaalsbosschen en dennenbosch, aan elkander gelegen, groot ruim 25 bunders, (1 bunder is 1 hectare). Voorts beste hooilanden in de Slagen tussen de Oude en Nieuwe Wetering onder Wijhe, groot ongeveer 12 bunders en hooilanden in het Lierderbroek als: in het Heinosche land, de Wolfshoeve en de Vicarije en enige percelen heide onder Heino, alles breder omschreven in verkoopboekjes bij de notaris verkrijgbaar. De verkoop geschiedt in 21 percelen. Aanvaarding 22 februari 1893. Aanwijzer is Broeknellis op het erve'.

Zo verschijnt op 17 juni 1892 ten huize van Johannes Rosendaal aan de Nieuwe Wetering onder Heino (waar thans de familie Kappert woont) voor notaris Spitsen te Heino Antonie Klink, landbouwer te Heino, in hoedanigheid van voogd over drie minderjarige kinderen van wijlen Johannes Schrijver en wijlen Maria Wormstal. Maar ook in hoedanigheid van mondeling gemachtigde van vier meerderjarige kinderen Schrijver alsmede van Hendrikus Broeknellis, gehuwd met Johanna Maria Schrijver, en van Willem Reimink uit Hellendoorn als toeziend voogd. Is de afwezigheid van deze laatste alsmede van alle meerderjarige kinderen Schrijver een stil protest tegen de gang van zaken? Want het is de voogd Antonie Klink, die tot de verkoop van het erve overgaat. Antoni Klink als voogd geeft notaris Spitsen opdracht te doen inzetten en publiek te doen verkopen het erve de Vosboer en andere onroerende goederen, toebehoord hebbende aan wijlen Johannes Schrijver. Het geheel is opgedeeld in 21 percelen. Een volledige beschrijving van de inzate en finale verkoop van deze 21 percelen vraagt hier teveel ruimte. Vandaar een samenvatting. In de tekst, voorafgaande aan de omschrijving van de percelen, wordt duidelijk dat op D 575, erf, het huis reeds is afgebroken. Dat was Huis ten Bosch op de kadasterkaart, ook de kleine Vos genaamd; en

dat bij D 601 een brug over de Nieuwe Wetering lag.

De percelen 1 t/m 9 van het boerenerve de Vosboer, gelegen in Heino, het huis en de omringende landerijen, hebben de kadasternummers (zie Omheining, juninummer pag.33) sectie D 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 586, 589, 590, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 857, 858, 859 (oud nummer voor deze laatste drie was 585), tezamen groot 21 ha. 66 a. 60 ca.; en in de gemeente Wijhe: B 297, 298, 299, 1147 en 1148, tezamen groot 3 ha. 2 a. 60 ca. De percelen 1 t/m 9, tezamen groot 24 ha. 69 a. 20 ca., werden gekocht door B.J.C. Eekman, candidaat notaris te Heino, voor de som van f.10.200,-- , die verklaarde deze negen percelen te hebben gekocht voor en als mondeling gemachtigde van F.A.R.A. baron van Ittersum, President van de Arrondissementsrechtbank te Utrecht en wonende te Utrecht.

Perceel 10: Heino D 804 (was 514), bouwland aan de straatweg nabij de spoorweg onder Heino, groot 55 a. 60 ca. werd gekocht door Hermannus Schrijver, landbouwer op het erve Kiezebosch te Heino, voor f.160,-- en kocht dit voor zichzelf.

Perceel 11: Heino, C 434, een stuk heide bij Overesch, groot 1 ha. 70 a. 20 ca., werd gekocht door Hein Vloedgraven, landbouwer te Heino, voor f.100,-- en kocht dit voor zichzelf. Perceel 12: Heino, C 918 en 919, een stukje heide aan de Berkendijk onder Heino aan de weg naar Grootenboer, groot 30 a. 80 ca. en perceel 13: Heino, C 916, een westelijk deel heidegrond nabij het huis op het Erve Nijenkamp aan de Berkendijk, groot ongeveer 1 ha. 29 a. 40 ca., werden gekocht door Gerrit Rakhorst Junior, koopman te Heino, voor f.140,--. Het 13e perceel behoort mede gedeeltelijk aan Jan Willem Bambelt, zonder beroep; Theodorus Oortwijn, bakker; Theodorus Siro, schilder; en Grietje en Lammerdina de Graaf, beide zonder beroep, en allen wonende te Heino.

Perceel 14: weiland de Slagen aan de Nieuwe Wetering onder Wijhe, B 197, zuid oostelijk deel, groot 71 a., werd gekocht door Berend

Jan en Gerrigje Kostverloren, landbouwers te Wijhe, voor f.730,--.

Perceel 15: weiland de Slagen, Wijhe, B 197, noord oostelijk deel, groot 2 ha. 60 a. 25 ca., en perceel 16: weiland de Slagen, Wijhe, B 196 en 197, westelijk deel, groot 2 ha. 60 a. 25 ca., werden gekocht door Arie van Wijngaarden, landbouwer te Herxen, voor f.5010,-- als mondeling gemachtigde van vrouwe Anna Aleida van Engelen, weduwe van Jan Hermannus van Roijen, te Zwolle.

Perceel 17: hooiland, de Slagen, Wijhe, B 195, oostelijk deel, groot 2 ha. 67 a. 95 ca., en perceel 18: hooiland de Slagen, Wijhe, B 195, westelijk deel, groot 2 ha. 67 a. 95 ca., werden gekocht door B.J.C. Eekman, als mondeling gemachtigde van Gustavus Rudolphus Victor Schaepman, koopman te Zwolle, voor f.7000,--, die deze koop accepteert.

Perceel 19: hooiland in het Lierderbroek onder Wijhe, de Wolfshoeve genaamd, zijnde een vierde onverdeeld gedeelte van sectie A nr. 464, geheel groot 4 ha. 28 a. 79 ca., werd gekocht door Everhardus Johannes Schrijver voor f.305,--, die verklaarde voor 1/8 deel gerechtigd te zijn als mede erfgenaam van zijn overleden ouders Jan Schrijver en Maria Wormstal, die als erfgenamen nalieten acht kinderen.

Perceel 20: hooiland in het Lierderbroek onder Heino, de Vicarye genaamd, zijnde de onverdeelde helft van E nr. 545, geheel groot 4 ha. 15 a. 5 ca., werd gekocht door Gerrit Stegeman, landbouwer te Lierderholthuis, voor f.900,--, die dit voor zichzelf kocht.

Perceel 21: hooiland in het Lierderbroek onder Heino, het Heinsche land genaamd, zijnde 3/11 onverdeeld gedeelte van E 46 geheel groot 7 ha. 11 a. 30 ca.; van nr. 63, weg als hooiland, geheel groot 30 a. 90 ca., alzo tezamen voor het geheel groot 7 ha. 42 a. 20 ca., werd gekocht door Antonie Klink voor f.1000,--, als gemachtigde van baron Joan Marie van Voorst tot Voorst, directeur der Overijsselsche Brandwaarborgmaatschappij, wonende te Zwolle.9)

Met deze verkoop is het aloude erve de Vos opgedeeld. De boerderij met omliggende landerijen in de gemeente Heino is weer in handen

van adel. De nieuwe bewoners zullen weer als horigen het land bewerken. Voor zover ik heb kunnen nagaan is dit de eerste boerderij in Heino, welke door baron van Ittersum uit Utrecht werd aangekocht. De aanvaarding van het bedrijf kan plaats hebben op 22 februari 1893. Dan woont Broeknellis er nog op. Hij vertrekt met vrouw en kind in april 1893 naar Wijhe. Op 7 maart 1893 vestigt zich dan de oudste zoon Everhardus Johannes Schrijver weer op het bedrijf. Hij was 4 februari 1893 te Dalfsen met Hendrika Schrijver getrouwd. Zij zullen tot 1923 op de Vosboer blijven wonen. Reeds in september 1893 maken ze hun testament. Everhardus Johannes Schrijver, landbouwer op het Erve Vosboer, benoemt zijn vrouw Hendrika Schrijver tot universeel erfgenaam. Zij benoemt haar man tot universeel erfgenaam.10)

Kinderen uit dit huwelijk en geboren te Heino:

1. **Johannes Lambertus**, geboren 6 januari 1894; overleden te Heino 14 maart 1894.
2. **Willemina Maria**, geboren 10 juli 1895; overleden te Ootmarsum 31 januari 1988; Doet als religieuze van de Zusters van O.L.Vrouw te Amersfoort haar eeuwige professie in 1929 en draagt de klooster-naam zuster Niceta.
3. **Maria Lambertha**, geboren 8 september 1897; overleden te Heino 19 april 1960; trouwt te Dalfsen 17 oktober 1935 met Bernardus Johannes Elshof, weduwnaar van Berendina Johanna Oedinkhof, zoon van Gerhardus Johannes Elshof en van Johanna Berendina Heuvers, geboren te Wijhe 12 augustus 1895; overleden te Heino 6 augustus 1953.
4. **Johannes Lambertus**, geboren 24 oktober 1898; overleden te Heino 18 januari 1899.
5. **Antonia Johanna**, geboren 9 november 1899; overleden te Haarlem 8 juli 1975; Doet als religieuze van de Zusters van O.L.Vrouw te Amersfoort haar eeuwige professie in 1930 en draagt de klooster-naam zuster Mauritia.
6. **Johanna Maria**, geboren 14 februari 1901; overleden te Heino 23 april 1901.

Omstreeks 1945: De weduwe Hendrika Schrijver met staande v.l.n.r. haar drie dochters: Antonia (zuster Mauritia); Hendrika Maria (zuster Edeltruda) en Willemina Maria (zuster Niceta). Zittend v.l.n.r. moeder Hendrika Schrijver, haar priesterzoon Bernardus Johannes en haar zoon Johannes Stephanus (van de camping Starnbosch). Foto: privéarchief Fam. Elshof, Laag-Zuthem

7. **Hendrika Maria**, geboren 8 april 1902; overleden te Tiel 31 mei 1981; Doet als religieuze van de Zusters van het H. Hart haar eeuwige professie 20 juni 1927 en draagt de kloosternaam zuster Edeltruda.
8. **Antonius Everhardus**, geboren 27 oktober 1903; overleden te Heino 29 september 1986; trouwt te Dalfsen 6 februari 1927 met Johanna Grada Damman, dochter van Willem Damman en Wilhelmina Herbrink, geboren te Dalfsen 14 juni 1907; overleden te Heino 8 juni 1988.
9. **Johannes Stephanus**, geboren 25 december 1904; overleden te Dalfsen 20 december 1982; trouwt te Dalfsen 15 september 1938 met Maria Hendrika Kievitsbosch, dochter van Gerardus Kievitsbosch en van Maria Koenjer, geboren te Wijthmen, gemeente Zwollerkerspel, 12 februari 1913; overleden te Dalfsen 21 april 1994.
10. **Bernardus**, geboren 2 december 1905; overleden te Heino 10 december 1905.
11. **Johannes**, geboren 2 december 1905; overleden te Heino 6 december 1905.
12. **Bernardus Johannes**, geboren 4 juni 1907; overleden te Gent (België) 19 februari 1990. Priester gewijd 28 januari 1945 als Salesiaan van Don Bosco te Oud Heverlee (België).
13. **Everdina Hendrika**, geboren 9 februari 1914; overleden te Heino 4 mei 1981; trouwt te Heino 9 april 1942 met Gerhardus Hermanus van der Vegt, van beroep timmerman, zoon van Hendrikus Gerhardus van der Vegt en van Willemina Reimink, geboren te Heino 2 oktober 1907; overleden te Zwolle.

Everhardus Johannes schrijver en zijn vrouw Hendrika Schrijver met hun acht kinderen. Staande v.l.n.r.: Johannes Stephanus, Maria Lambertha, Antonius Everhardus, Willemina Maria, Antonia Johanna. Zittende, v.l.n.r.: Bernardus Johannes, Hendrika Schrijver, Everdina Hendrika, Everhardus Johannes Schrijver, Hendrika Maria. Foto: Omstreeks 1925, genomen voor het huis. Privéarchief Fam. Elshof, Laag Zuthem.

Op 8 mei 1913 overlijdt te Utrecht Frederik Alexander Robert Arnold baron van Ittersum, sinds 1892 eigenaar van het erve de Vosboer te Heino. Zijn weduwe, Jonkvrouw Reiniera Johanna Albertina Sandberg, verschijnt d.d. 11 september 1913 samen met haar enige zoon, ook Frederik Alexander Robert Arnold genaamd, voor notaris H.J. Bezier te Utrecht om tot scheiding en deling van goederen over te gaan. Aan F.A.R.A. baron van Ittersum wordt o.a. 'het boerenerven, genaamd Vosboer, gelegen onder Heino, met aanbehorend bouwland, weiland, hakhout, dennenbosch en wegen', groot 21 ha. 66 a. 60 ca. (alles met kadastrumnummers vermeld) en onder Wijhe groot 3 ha. 2 a. 60 ca. toebedeeld.¹¹⁾ Het is deze F.A.R.A. baron van Ittersum, civiel ingenieur en lid van

Gedeputeerde Staten te Utrecht, die in 1914 het landgoed 'het Rozendaal' aankoopt. Zodoende komt dan het erve de Vos 'onder het Rozendaal'. Zijn moeder, Reiniera Johanna Albertina Sandberg, had van haar vader Paulus Marius Sandberg in 1879 het boerenerven de Kraijenschot, gelegen aan de Nieuwe Wetering onder Heino, geërfd. Paulus Marius Sandberg had dat erve bij publieke verkoop in 1846 gekocht van Gerritdina Kraijenschot, weduwe van Gerrit Klein Jan.

Met de toedeling en erfenis in 1913 en de aankoop van het Rozendaal in 1914 zette F.A.R.A. baron van Ittersum vaste voet op Heinose bodem.

Zijn bezit liet hij in 1939 bij testament in een Stichting onderbrengen.

In de Zwolsche Courant van 27 juli 1922 staat de volgende advertentie: 'Te huur bij inschrijving voor F.A.R.A. van Ittersum voor de tijd van zes jaar, ingaande 22 februari 1923, het zeer vruchtbare Boerenerve de Vosboer, bestaande uit huis, schuur, karnhuis, hooiberg, weide-, bouw- en hooiland, tezamen groot circa 12 ha. gelegen nabij het station Heino, thans in huur bij E. Schrijver. Aanwijzing geschiedt door de werkbaas, Jac. van Olst, wonende op Terra Nova bij het station Heino'. Eind februari 1923 verlaat de familie Schrijver hun erf de Vosboer, waarop de familie Schrijver vanaf 1802 had gewoond en gewerkt. Ze vertrekken naar Dalfsen en gaan wonen op het Sterrenbosch, thans camping Starnbosch. Op 5 maart 1923 vestigen zich op het erve de Vos Gerrit Veldman, geboren te Ambt Hardenberg, en zijn vrouw Hermina Lunnenberg, geboren te Staphorst, met hun twee kinderen Jennigje en Willem. Ze behoren tot de hervormde godsdienst. In de kerk te Lierderholthuis blijft een hele kerkbank leeg.

Op 27 oktober 1927 vinden we de volgende advertentie in de Zwolsche Courant: 'Notaris Baurichter zal op maandag 31 oktober des voormiddags om 11.00 uur ten huize en ten verzoeken van de heer G. Veldman op de Vosboer te Heino, wegens opheffing der boerderij, publiek verkopen: een zevenjarig paard, drie koeien, twee kalveren, 11.000 pond hooi en dan volgt de vermelding van de gehele boeren-voortvaring. Gerrit Veldman overlijdt te Zwolle

4 april 1929. In december 1929 komen Tjimen Uitslag, geboren te Wilsum, en zijn vrouw Hendrikje Koning Bastiaan, geboren te Wilsum, als nieuwe bewoners op het erve de Vos wonen. Ze hebben vier kinderen: Hendrik, Evert, Arent en Wilhelmina. Ook zij behoren tot de hervormde godsdienst. Reeds op 27 september 1934 staat er opnieuw een advertentie in de Zwolse Courant inzake de Vosboer: 'Te huur bij inschrijving voor F.A.R.A. van Ittersum, voor de tijd van drie jaar, ingaande 22 februari 1935, het vruchtbare boerenerve de Vosboer, bestaande uit circa 10 ha., thans in huur bij T. Uitslag. Inschrijving bij notaris Baurichter. Aanwijzing geschiedt door de werkbaas Jac. van Olst'.

De nieuwe bewoners zijn Gerrit Jan Kemper en zijn vrouw Gerritje Klein Woolthuis. Ze zijn er wat langer dan drie jaar blijven wonen. Gerrit Jan vertrekt met vrouw en kinderen eind januari 1946. Gedurende enkele jaren komt er dan de familie Kerkdijk wonen. Zij zijn de laatste bewoners op het aloude erve de Vos. Omstreeks 1950 wordt de boerderij met omliggende gebouwen afgebroken. Op de vraag naar het waarom van de afbraak is het antwoord van meerderen: totale verwaarlozing, het geheel was totaal bouwvallig. Nu staat er in het weiland alleen nog de oude lindeboom als een gedenkteken dat daar vlakbij eeuwenlang de boerderij van de Vosboer heeft gestaan.

Kesteren, juli 1994.

Bronnen:

1. Rijks Archief Overijssel (RAO): Markeboek Heino, inv. nr. 484, pag. 2 en 8.
2. RAO: Memories van Successie, Raalte, inv. nr. 53.
3. RAO: A.J.Mensema: Archieven Notarissen in Overijssel, 1811- 1905, inv. nr. 2235, acte nr. 1136, d.d. 28 maart 1859.
4. RAO: Idem, inv. nr. 2241, acten nr. 87 en 88, d.d. 28 februari 1861.
5. RAO: Idem, inv. nr. 2260, acte nr. 2030, d.d. 11 augustus 1870.
6. RAO: Idem, inv. nr. 2283, acte nr. 4543, d.d. 14 maart 1882.
7. RAO: Idem, inv. nr. 2283, acte nr. 4548, d.d. 1 april 1882.
8. RAO: Memories van Successie, Raalte, inv. nr. 78.
9. RAO: A.J.Mensema: Archieven Notarissen, inv. nr. 2303, acten nr. 6810, 6818 en 6827, d.d. 7, 21 en 28 juni 1892.
10. RAO: Idem, inv. nr. 2305, acten 7100 en 7101, d.d. 12 september 1893.
11. RAO: C.Z. Halfman e.a. Inventaris van de in het RAO berustende hypothecaire en kadastrale Archivalia, Deventer, deel 577/ 135, d.d. 11 september 1913.

SPREKENDE FOTO'S (26)

J.K. Pruim-Reinders

De familie Nijboer gefotografeerd omstreeks 1918 bij hun boerderij, genaamd 't Eilert, Lemelerveldseweg 16.

Een foto van Albertus Nijboer, zijn echtgenote Dina Kogelman en hun tien kinderen.

Albertus Nijboer, afkomstig uit Wijhe en aldaar geboren op 13 april 1850, komt in Heino te wonen in 1883. Hij trouwt namelijk in dat jaar te Heino, op 2 mei, met Maria Oosterlaar, een dochter van Hermannus Oosterlaar, die dan weduwnaar is van Antonia Eikelenkamp. Albertus Nijboer trouwt, zoals wel wordt gezegd, bij zijn schoonvader in. Helaas overlijdt Maria Oosterlaar al na korte tijd en wel te Heino op 15 maart 1884, 25 jaar oud. Een jaar later hertrouwt Albertus Nijboer met Dina Kogelman. Tegenslag blijft de heer Nijboer echter niet be-

spaard. Op 19 oktober 1886 verliest hij door brand de gehele boerderij met toebehoren. Tevens komt daarbij een meisje van 12 jaar om het leven, dat bij de familie Nijboer in dienst is, een dochter van Gerhardus Nijenhuis en Hendrika Cents en wel Berendina, geboren Heino, 23 november 1874.

(Zie voor de geschiedenis van de familie Nijenhuis "Omheining" nr. 4 van 1989).

Uit het huwelijk van Albertus Nijboer en Dina Kogelman worden elf kinderen geboren, van wie de jongste na ruim een maand overlijdt.

Op de foto zien we staande van links naar rechts Herman, Garrit, Graads, Mans, Marie, Jans, Gait en Tinus; zittende Berta, vader Albertus, moeder Dina en Toos.

Van de tien kinderen vertrekken er zeven naar elders en drie blijven er in Heino wonen. De oudste zoon Gait neemt de boerderij van zijn vader over. Tinus, die timmerman is, woont in de Koningin Julianastraat en Herman, landbouwer, woont in de Schoolstraat.

* Heino, 19 Oct. In den afgelopen nacht, omstreeks drie uur, is een brand ontstaan in de woning van den landbouwer A. Nijboer alhier. De brand nam zoo spoedig toe, dat niets gered konde worden. Het betreurenswaardigst is, dat de dochter van G. Nieuwenhuis, een meisje van 12 jaren, dat bij Nijboer in dienst was, in de vlammen is omgekomen. Zes koeien, een paard en twaalf varkens werden mede verbrand.

De oorzaak van den brand is niet bekend. Het huis was voor f 2000 verzekerd.

[Uit Raalte wordt ons gemeld, dat het nu verbrande perceel, omstreeks 14 jaren geleden, nieuw gebouwd is op de plek waar het huis, dat er vroeger stond, toen door brand vernield was. In dat bericht wordt als eigenaar genoemd H. Oosterlaar.]

Momenteel wordt het boerenbedrijf geleid door de heer G.M. (Tinus) Nijboer en zijn zoon H.J.M. (Harrie); klein- en achterkleinzoon van Albertus Nijboer.

Een fragment genealogie.

Albertus Nijboer

Geboren: Wijhe, 13 april 1850.

Overleden: Heino, 16 februari 1922, oud 71 jaar.

Zoon van: Gerrit Nijboer en Johanna Jansen, landbouwers te Wijhe.

Beroep: landbouwer.

Godsdienst: R.K.

Adres: Lemelerveldsew. 16, boerderij 't Eilert.

1e huwelijk: Heino, 2 mei 1883 met **Maria Oosterlaar**, geboren Heino, 2 april 1858, overleden Heino, 15 maart 1884. Dochter van Hermannus Oosterlaar en Antonia Eikelenkamp.

2e huwelijk: Heino, 30 april 1885 met **Dina Kogelman**, geboren Hellendoorn, 25 juni 1860, overleden Heino, 12 mei 1938. Dochter van Gerrit Kogelman en Maria Schutte.

Kinderen:

1. **Gerhardus Marinus** (Gait), geboren Heino, 6 april 1886, overleden Zwolle, 22 augustus 1972, landbouwer, Lemelerveldseweg 16, gehuwd met Willemina Hendrika (Miete) Holterman.
2. **Maria** (Marie), geboren Heino, 9 december 1887, overleden Lemelerveld, 5 januari 1971, gehuwd met Johannes Hendrikus Jansen te Lemelerveld (café-restaurant Jansen).
3. **Gerrit** (Graads), geboren Heino, 2 april 1890, overleden Zwolle, 8 januari 1971, landbouwer en fabrieksarbeider te Zwolle.
4. **Johannes** (Jans), geboren Heino, 15 juli 1891, overleden Zwolle, 26 april 1977, begraven te Raalte, werknemer bij de zuivelfabriek te Raalte.
5. **Antonia Maria** (Toos), geboren Heino, 22 mei 1893, overleden Lemelerveld, 16 juli 1983, gehuwd met Antonie Josephus Tielbeke te Lemelerveld.
6. **Hermannus** (Mans), geboren Heino, 9 maart 1895, overleden Raalte, 24 maart 1981, landbouwer te Raalte.
7. **Martinus Josephus** (Tinus), geboren Heino, 7 maart 1897, overleden Zwolle, 10 maart 1979, timmerman, Kon. Julianastraat 30, Heino.
8. **Gerhardus** (Garrit), geboren Heino, 22 oktober 1898, overleden Haarlem, 22 februari 1975, autogeënlasser bij de NS te Haarlem.
9. **Alberta Josephina** (Berta), geboren Heino, 14 maart 1900, overleden Lemelerveld, 3 juni 1993, gehuwd met Gerhardus Tielbeke te Lemelerveld.
10. **Hermannus Martinus** (Herman), geboren Heino, 26 mei 1902, overleden Heino, 23 april 1970, landbouwer, Schoolstraat 8, Heino.

Geraadpleegde bronnen:

- Gemeente-archief Heino - bevolkingsregisters en burgerlijke stand.
- Gemeente-archief Zwolle - Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant van donderdag 21 oktober 1886.
- Het archief van de eigen vereniging.
- Gegevens van mevrouw A. Nijboer-Kortstee, Lemelerveldseweg 16.

De moeizame benoeming van een onderwijzer

Henk Wessels

"Heino is een regt landelijk dorpje en heeft aangename omstreken. Het kerkje, bijna in 't midden van de dorpskom gelegen, was vóór de reformatie toegewijd aan den H.Nicolaas. Het heeft weinig bijzonders, is veel te klein voor de gemeente en voorzien van een bijzonder slecht orgel, waarvan 't uiterlijk nog ontsierd wordt door een paar extra leelijke Engeltjes. En zoo 't orgel, zoo de organist! Een arbeider, die de schop hanteert, tikt des zondags op de toetsen, waaraan gelukkig niets is te bederven. De dorpsschool is ruim, en heeft het noodig ameublement. De onderwijzer, E.Boutsema, is een uitmuntend schoonschrijver, en dat hij de gave en de lust heeft, die penne-kunst zijner leerlingen eigen te maken, bewezen ons de schrijfboeken"

Aan het woord is hier Harm Boom in zijn *'Mijne reisportefeuille - Of omzwervingen door Overijssel in het najaar van 1846'*.

Het citaat over de dorpschool wordt ook aangehaald door Jan Bieleman op blz. 50 van zijn boek *'Heino, een geschiedenis van mens en plaats'*.

Het orgelen de organist laten we maar voor wat ze waren in 1846. Op de koster van het kerkje komen we nog even terug.

We willen het hebben over E.Boutsema of om het helemaal correct te zeggen: Eelko Bousema (zonder t in de naam).

We gaan een paar jaar terug en belanden in een raadsvergadering van onze gemeente. Het is 9 april 1840.

De voltallige raad werd toen gevormd door G.J.G. de Vidal de St.Germain - Burgemeester; Evert Lindeboom (Assessor) - molenaar; Wolter Wolters (Assessor) - winkelier; Hermannes Graveman - landbouwer; Gerrit Helmus van der Vegte - landbouwer; Hendrik Luttenberg - landbouwer en Berend Bakenbeld - timmerman.

In Heino werd al een tijdje druk gepraat. Waarover? Over de hoofdonderwijzer van de school en tevens koster van de kerk. In de Kerke-raadsvergadering van de Ned. Herv. Kerk (het kerkje van Boom) werd op 6 april 1840 ook al met grote bezorgdheid gesproken over de handel en wandel van hun koster en voorlezer. (Arch.N.H.Kerk RAO Inv.nr.359.1)

Welnu, in de notulen van de raadsvergadering van die 9e april 1840 lezen we:

"Door Burgemeester en Assessoren (nu wet-houders) mededeeling gedaan zijnde van het Besluit van Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provincie van den 2 april 1840 1e Afd. No.4411 houdende intrekking der acte van algemene toelating van den onderwijzer in de school te Heino."

Kort gezegd: Zijn bevoegdheid wordt hem ontnomen en hij krijgt ontslag.

Verder lezen we:

"Dat er alzoo eerlang een nieuwe benoeming zal moeten plaats hebben en om daartoe te geraken eene oproeping van sollicitanten in de Bijdragen voor het Lager Schoolwezen behoort gedaan te worden, waarbij tevens moet worden opgegeven de tractementen en emolumenten welke de te vervullen onderwijzersplaats oplevert."

Tja, wat levert het op of, zoals de heren waarschijnlijk hebben gezegd: Wat kost het!

Nu mag Harm Boom wat meewarig doen over onze organist, het zij zo, als het op de centjes aankomt wisten we toen ook al van wanten.

Staande de vergadering werden de potloden geslepen en werd zorgvuldig uitgeplozen hoe dat financiële plaatje er uit zag. Het resultaat is netjes genotuleerd:

"Schoolgeld 170 leerlingen á f 2.20 = f 374.-; Bijdrage van de gemeenten Raalte, Wijhe, Dalfsen en Zwollerkerkspel voor leerlingen uit hun gemeente die de school in Heino bezoeken f 150.-; Rijksbezoldiging f 50.-; Huishuur

Midden op de foto de voormalige dorpsschool, later gemeentehuis.

wegens gemis van een onderwijzerswoning die de gemeente toebehoort f 50.-; Wegens het oppassen der torenklok f 25.-; Kleine emolumenten wegens het aflezen van kerken spraken en afkondigingen enz. f 25.-"

Alles bij elkaar opgeteld komt de raad uit op het riant jaarinkomen van f 674.-. En dat is dan nog niet alles. De notulen vervolgen: "waarbij alsnu dient gevoegd te worden het vrije gebruik van eene woning en tuin, benevens eenig land, hetwelk de onderwijzer geniet als kosten der Hervormde Kerk."

Nu was er kennelijk al wat voorwerk verricht want in de notulen van nog steeds dezelfde vergadering lezen we: "Dat het hun (de raad dus) was voorgekomen en zij door de ingewonnen berichten nader daarin waren bevestigd dat een jaarinkomen van f 550.- een behoorlijk burgerlijk bestaan in Heino kan opleveren."

Het mes kan op tafel. Ze schrappen f 0.20 per leerling (x170) is f 34.-; ze schrappen de huishuur f 50.-; ze schrappen de kleine emolumenten f 25.-. Totaal dus f 109.- minder, zodat het jaarinkomen daalt van f 674.- naar f 565.-. En dat gaat volgens de notulen "boven het opge-

gevene omtrent het benodigde dat een burgerlijk bestaan evenaart maar het zelfs in ruime mate overschrijdt." En dan praten we nog niet over huis, tuin, enig land als kosten van de kerk. En het past precies zoals ze toen zeiden "in het beperkte finantie wezen dezer gemeente." Niks nieuws onder de zon dus.

Er gaat dan ook een uitvoerige brief naar Gedeputeerde Staten dat een jaarlijks inkomen van f 550.- (ipv f 674.-) geacht mocht worden gepast te zijn voor een onderwijzer in Heino. En of de Heeren dat maar even willen goedkeuren. Van de f 15.- die de vroede vaders nog even wegtikten tussen het herziene financieringsplaatje en het voorstel aan GS zullen ze zich waarschijnlijk nog een flinke borrel hebben laten schenken. Maar goed ook, want ze kunnen niet bevroeden dat ze nog een paar bittere pillen moeten slikken.

De eerste tegenvaller heeft de Raad te verwerken in de vergadering van 13 mei 1840. Bij Besluit van GS van 23 april 1840 1e Afd. No.888/598 wordt kort en bondig meegedeeld dat het schoolgeld gehandhaafd blijft op f 2.20 per leerling en de toelage van f 50.- voor het gemis van de woning mag niet worden inge-

trokken. De Raad besluit om daarin dan maar te berusten.

Plussend en minnend komen we dan op een jaarinkomen van f 649.-

Maar een nieuwe onderwijzer hebben we daarmee nog niet. Een moeizame weg is nog te gaan, alleen weten ze dat op die 13e mei 1840 nog niet.

In de vergadering van 3 augustus 1840 behandelen de raadsleden het proces-verbaal van het vergelijkend examen gehouden op 30 juni 1840 tot wedervervulling van de opengevallen plaats van onderwijzer, opgemaakt door de Heer Schoolopziener in het 5e district van Overijssel.

Het raadslid Evert Lindeboom stelt voor:

"om aangezien het zoo even genoemde examen hetwelk door 22 onderwijzers is bijgewoond, hoofdzakelijk schriftelijk heeft plaats gehad, de schrifturen door elk der sollicitanten in het bijzonder daarvan opgemaakt, na te zien, alvorens tot het doen van een voordracht over te gaan."

Voorstel aangenomen - alle examenstukken zullen ter lezing aan de leden van de Raad worden rondgestuurd. Stel je voor, zonder kopieermachine.

Een week later, het is nu 10 augustus 1840, is de Raad weer in vergadering bijeen. Alle leden hebben inzage genomen in de examenstukken en ze kunnen nu overgaan tot het opstellen van een voordracht. De gesloten briefjes worden aan de voorzitter overhandigd. Zorgvuldig wordt genotuleerd: "De voorlezing van den inhoud derzelve die dadelijk overeenkomstig de voorschriften van artikel 51 van het Reglement op het bestuur ten plattenlande in Overijssel is opgetekend, gebleken:

6 stemmen zijn uitgebracht op L.Ellen - schoolonderwijzer te Wijthmen

1 stem is uitgebracht op E.Bousema, waarnemend schoolonderwijzer te Heino"

De heer L.Ellen is verkozen. De voordracht wordt behoorlijk opgemaakt en aan de Heer Schoolopziener toegezonden.

Heino heeft een nieuwe schoolonderwijzer, althans dat dachten ze. De geschiedenis leert dat het anders zal lopen.

In de raadsvergadering van 28 september 1840 staren de heren elkaar verbijsterd aan. Zij wilden L.Ellen, de Minister benoemt E.Bousema. Dat wordt aan de raad medegedeeld bij aanschrijving van Z.E. den Heere Gouverneur van 5 september 1840 1e Afd. No.3509/3801. De Minister van Binnenlandse Zaken heeft autorisatie verleend tot de benoeming van E.Bousema, bezittende den tweeden rang, tot schoolonderwijzer te Heino. Beroep op Zijne Majesteit de Koning is mogelijk.

De Raad zoekt rugdekking en besluit op 10 oktober 1840 "den Heere Gouverneur onder geheele uiteenzetting der beweegreden het leedwezen te kennen te geven en Zijner Excellenties medewerking te vragen alsnog L.Ellen te benoemen en de herziening van dat besluit van de Minister van Binnenlandsche Zaken te bevorderen."

Daar voelt de Gouverneur helemaal niets voor blijkens zijn besluit van 21 oktober 1840 1e Afd. No.4035/3207. Dat besluit bespreekt de Raad ruim een maand later, n.l. in de vergadering van 24 november 1840. Besloten wordt toch in de voordracht te volharden en nog diezelfde dag wordt een uitvoerige brief geschreven aan de Minister van Binnenlandse Zaken. Met een reeks van argumenten wordt de Minister bestookt en gevraagd zijn besluit te herzien. Alhoewel de Raad het eens is met de stelling dat Bousema de meeste kundigheid bezit, de geschiktheid van Ellen wordt groter geacht en daarom komt hij voor de vacature in aanmerking.

Het mag allemaal niet baten.

In de raadsvergadering van 27 januari 1841 neemt de Raad kennis van de apostillaire dispositie van de Gouverneur van 5 januari 1841 1e Afd. No.42/43 waarin wordt medegedeeld dat de Minister van Binnenlandse Zaken geen termen aanwezig acht zijn besluit te herzien en de benoeming van E.Bousema handhaaft als zijnde de meeste kundigheid bezittende.

Het zit de Raad tot nu toe niet mee en zij grijpen de laatste strohalm. In een bijna negen pagina's lang request richt de Raad zich tot Zijne Majesteit de Koning. Alle registers der argumentatie worden nu opengetrokken, niemand wordt gespaard, en soms worden ze zelfs lyrisch als ze het over Ellen hebben. Zijne Majesteit krijgt o.a. te lezen:

'Volmondig willen wij toestemmen dat E.Bousema bij het vergelijkend examen meer kundigheden heeft aan den dag gelegd dan L.Ellen, doch het is daarom naar ons oordeel niet minder zeker dat L.Ellen meerder geschiktheid bezit tot de openstaande betrekking van dorpsonderwijzer te dezer plaatse. Zijn karakter, hetwelk wij als zoodanig kennen, de hem geheel eigene wijze om met kinderen om te gaan, zich door hen te doen beminnen, hun achting, liefde en vertrouwen in te boezemen, hun het onderwijs aangenaam te maken en de denkbeelden gemakkelijk, spoedig en vlug in te planten en te doen vatten, zoovele eigenschappen welke ons ten waarborg der juistheid onzer keuze verstrekken.'

Als Zijne Majesteit voor zulke argumenten niet gevoelig is, dan weten de heren raadsleden het ook niet meer.

En ze hebben het niet meer, want in de raadsvergadering van 17 april 1841 moeten ze constateren dat al hun moeite tevergeefs is geweest. Zijne Majesteit de Koning heeft (bij dispositie van 22 mei 1841, nr.22) afwijzend beschikt op het request.

In een allerlaatste stuip trekking proberen enkele raadsleden nog om "de deliberatie over

het antwoord van Zijne Majesteit de Koning" een aantal dagen uit te stellen. De meerderheid is echter van oordeel dat het nu genoeg is geweest. Nu moet de knoop maar worden doorgehakt. Aldus geschiedt.

Op 17 april 1841 staat uitvoerig genotuleerd het besluit van de Raad:

"Tot openbaren onderwijzer in de school voor het lager onderwijs te Heino te benoemen en aan te stellen den persoon van Eelko Bousema."

En zo kon het gebeuren dat Harm Boom ongeveer vijf jaar later het schitterende handschrift van Eelko bewonderde.

Eelko Bousema is geboren op 2 december 1816 te Leek in de provincie Groningen. Hij trouwt in Heino op 17 juni 1842 met Hermiene Jansje de Graaf - 19 jaar - dochter van de ons wel bekende bakker en herbergier Klaas de Graaf en Grietje Snel.

Uit het huwelijk van Eelko en Hermiene Jansje worden 10 kinderen geboren, van wie 7 jongens.

Hermiene Jansje overlijdt te Heino in 1867. Zij is dan 44 jaar.

Eelko overlijdt te Heino op 54-jarige leeftijd op 9 juli 1871.

Bronnen:

- Gemeentearchief Heino.
- Rijksarchief Overijssel te Zwolle.
- Harm Boom: Mijne Reisportefeuille - Of omzwervingen door Overijssel in het najaar van 1846.
- Jan Bieleman: Heino, een geschiedenis van mens en plaats.

1897: GYMNASIEKLESSEN

Volgens een nieuw wettelijk voorschrift is per 1 januari 1897 het geven van gymnastieklessen op de scholen verplicht. Er kan vrijstelling van deze verplichting worden verleend, telkens voor de tijd van hoogstens 5 jaar. Daarom wordt door de gemeente Heino een desbetreffend verzoek gericht aan Gedeputeerde Staten met als motiveringen, dat er geen lokaal aanwezig is en dat slechts twee van de vier leerkrachten bevoegd zijn de lessen te geven. G.S. weigeren ontheffing te verlenen voor het geven van 'vrije en orde oefeningen in de gymnastiek', zoals deze lessen officieel heten, aangezien er een ruime speelplaats aanwezig is en voldoende bevoegd personeel. vdV

Bron: notulen gemeenteraad, besluit nr. 844, 12 juni 1897

Van Venus tot Judas: de Vlier

(Latijn: *Sambucus nigra*)

Arja Albrecht-Broekens

Volksnamen: Flarieboom, Heulenteer, Holdertere, Hollestere, Hollunder, Vlierboom, Vlaarboom, Buizenhout, Wilde Vledder e.a.

Oude namen: Alhoren, Elhoren, Vledder, Boltenboom, Witte Vliender.

'Er was eens een jongetje dat verkouden was', zo alledaags begint het sprookje van H.C. Andersen, dat 'Vliermoedertje' heet. De moeder van het jochie geeft hem vlierbloesemthee te drinken en wonderlijke verhalen komen te voorschijn uit de theepot.

Zo alledaags is ook de vlier, de 'onkruidboom'. Want waar groeit hij niet? Je vindt hem tot in Australië toe: genesteld in dakgoten, in scheuren van muren, op knotwilgen, aan bosranden, op de mestvaalt, bij huizen. Hij gedijt op natte, droge, zure of zoutige grond, kortom: onkruid.

Hij spreidt niet de majesteit ten toon van een forse eik of oude linde en in de plantensymboliek staat de vlier voor ijver, vlijt en nederigheid. Nederigheid, jawel, maar een nederigheid met allure! De vlier is een uiterst magische boom en bij uitstek vrouwelijk, gewijd aan de godin Ve-

nus en aan de aard- en zonnegodin Freya van de noordelijke volken.

Freya werd later in Duitsland vrouw Holle, in Denemarken Hyldemoer, in Engeland Lady Ellhorn en bij ons Arda of Hertha (= het vliermoedertje van Andersen). Deze moedergodin bracht de jonge zielen naar de aarde en de oude weer terug. Ze was ook koningin van de elfen, ze behoedde vrouwen en kinderen en beschermde huis en hof. Vrouw Hertha woonde in de vlier en zo werd de boom symbool van wedergeboorte.

De vlier is dankzij z'n ontelbare magische en praktische mogelijkheden eigenlijk altijd een onmisbare vriend van de mensen geweest.

'Altijd' kan men in dit geval bijna letterlijk nemen, want bij paalwoningen uit het Neolithicum - de nieuwe steentijd - zijn al vlierbessen gevonden. We hebben het dan over ca. 2000 v.Chr.!

Misschien werden de bessen toen ook al als verfstof gebruikt. Dat is moeilijk met zekerheid te zeggen. In elk geval vertelt Theophrastos (372 v.Chr.) dat men in zijn tijd met het sap van onrijpe bessen het gezicht verfde. Ik weet niet wat voor kleur gezicht je ervan krijgt; het zal er wel gevaarlijk uit hebben gezien in de strijd. Het kan ook zijn dat men het sap gebruikte om insecten op afstand te houden, daar het 't vergif blauwzuur bevat.

De Romeinse dichter Vergilius (70 v.Chr.) meldt dat de bosgod Pan zijn gezicht en handen verfde met kruidvlierbessensap en Plinius (23 n.Chr.) propageert het sap als prima haarkleurmiddel. Eeuwenlang zou het nog een belangrijke verfstof blijven.

Bomen hebben als verbinding tussen hemel en aarde altijd een bijzondere betekenis voor mensen gehad.

Wanneer men op zoek gaat naar de plaats van de boom in de folklore, komt men tot de ontdek-

king dat deze een van de eerste symbolen is en in de oudst bekende religies reeds als zodanig voorkomt. En dat is natuurlijk ook niet zo vreemd: zijn wortels groeien in de aarde, daarom is het een vruchtbaarheidssymbool en zijn kruin reikt tot in de hemel, dicht bij de zon, het vuur - de goddelijke vonk, zo men wil - waardoor het de geest symboliseert.

Bij de Babyloniërs, een oud volk met een hoge beschaving, was de boom de woonplaats der goden, hoeders van aardse vruchtbaarheid en goddelijk (lees: geestelijk) vuur. Door hout tegen elkaar te wrijven ontstond de vonk waarmee offervuren en het heilige licht werden ontstoken.

De eeuwige kringloop weerspiegelde zich door de seizoenen heen in de boom.

In het paradijs, de hemelse tuin van onze christelijke cultuur, groeide de levensboom: de boom der kennis, de boom van goed en kwaad, en hoeveel ellende is daar niet uit voortgevloeid.

Zo zijn er honderden verhalen in alle godsdiensten van de wereld, waarin bomen een essentiële, zij het soms dubieuze, rol spelen. Zonder bomen zijn we nergens, dat is duidelijk.

Terug naar de vlier nu, voor we verdwalen in het verleidelijke woud van mythen en sagen, filosofie en meditatie.

Beentjes weer op de grond!

In een handschrift uit 1560 wordt verhaald over de aardgod 'Puschkaitis', die vereerd werd in Rusland en Pruisen. Hij was zo machtig als wat, omdat hij voor een goede oogst kon zorgen en werd dus hevig aanbeden: men bracht hem bier en voedsel om hem in een goed humeur te houden. Hij heerste over een leger dwergen, kobolden en aardgeesten die bij de mensen konden wonen om ze te helpen bij allerlei werkzaamheden. (Dit was vast de goede oude tijd waarin de kaboutertjes leefden). Natuurlijk zette het dankbare mensenvolk bordjes pap voor ze neer, die 's morgens geheid leeggegeten waren. Ongetwijfeld beste jaren voor de muizen!

Deze aardgod woonde onder de wortels van de vlier.

Wanneer er een epidemie uitbrak in het dorp trokken de vrouwen er met een ploeg omheen om de boze geesten op afstand te houden en zongen daarbij het lied van de vlier:

"De oude vlierbomen zingen

Zij zingen van leven, zij zingen van dood,
Zij verlenen iedereen in de wereld een lang leven

Maar die ander, die donkere dood

Die sturen zij op een verre, grote reis".

In bijna alle landen waar de vlier voorkomt, geloofden - en geloven - de mensen in de enorme geneeskraft van deze boom. Dit geloof rust mede op het stevige feit dat alle delen van de plant laxerend werken: van oudsher een panacee voor alle kwalen.

Maar de boom kan méér dan voor een goede stoelgang zorgen. Bast, blad, bloem, bes, steel en wortel, alles is bruikbaar!

De *bast* kan dienen als laxeer- of braakmiddel. Thee van jonge *bladeren* reinigt het bloed, bevordert de menstruatie en de afvoer van gal. Vroeger liet men lijders aan geelzucht baden in een aftreksel van bladeren. Gedroogd blad strooide men tussen de graankorrels om muizen en insecten te weren. Met afkooksel van bladeren sproeide de tuinder tegen luizen en rupsen.

Bloesemthee helpt uitstekend bij verkoudheid, drijft koorts, urine en zweet af, bestrijdt hoofd-, oor- en kiespijn en is als gorgeldrank goed tegen keelontsteking. Men kan met de bloemen een zalf maken voor brandwondjes, kloven en wintervoeten.

De rijpe *bessen* werken zeer bloedzuiverend, ze geven verlichting bij jicht en reuma.

Van de *wortel* en van de schors kan een medicinale wijn gemaakt worden tegen waterzucht en gewrichtsontsteking.

Het *hout* werd benut voor het maken van wichelroedes, priemen, kammen, naalden en fluitjes.

Een 'pierenverschrikkertje' is nog steeds een koosnaampje voor een flinke borrel, en ook dat hebben we aan de vlier te danken. Het is namelijk zo dat het sap van de bessen de pierworm doodt. In oude tijden werden hardnekkige ziekten als cadeautje van de duivel beschouwd; het

drankje van sap en alcohol moest deze onwelkome gift afschrikken. En dat gebeurde dan ook. Ons pierenverschrikkertje heeft bessesap maar weggelaten!

Het is bekend dat ook zeelieden en vissers op hun reizen een drank meenamen, bestaande uit vlierbessesap en goede port. Dit hielp hen allerlei kwalen het hoofd te bieden.

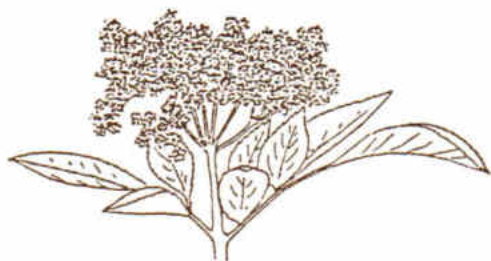
En zo zijn er in de volksapotheek, maar evenzeer bij de moderne natuurartsen (b.v. dr. Kneipp) nog talloze mogelijkheden en recepten te vinden.

Maar zoals we al lieten doorschemeren heeft de vlier nog meer te bieden dan genezing, want ook zijn *magische* krachten zijn hevig en veelvuldig. Zoals reeds eerder in dit verhaal gezegd, woonde vrouw Hertha in de vlier, waardoor de boom symbool werd van zowel dood als wedergeboorte. Daarom werden vliertakken in tal van begrafenis-rituelen gebruikt: voor de kist uit droeg men de 'levelang', een vliertak; de kistenmaker nam de maat met een vliertak; soms werd er een vlierhouten kruis in de kist gelegd of men plantte een tak op het graf. Als deze tak wortel schoot (dat kan vrij gemakkelijk) was de gestorvene in de hemel. Maar vaker nog pootte men een vlierstruik op het graf. Men liet de hemelgang blijkbaar toch maar liever niet afhangen van een al of niet wortelschieten-de twijg!

Op de Britse eilanden stuurde men ooit zijn doden in een boot de zee op. Zij kregen vliertakken mee op hun onbestemde reis.

De toverdag bij uitstek is natuurlijk 24 juni, Sint Jansdag, de midzomerwende. Vlierbloemen op deze dag geplukt, waren extra geneeskrachtig en wichelroedes konden het best dan gesneden worden. Vlierhouten wichelroedes - het was helemaal mooi als je er een kon snijden van een vlier die op een knotwilg groeide - wizen (en wijzen!) bronnen aan.

Als je nu even goed doordenkt kom je weer uit bij de levensbron - vruchtbaarheid - oermoedergodin - boom der kennis enz. Alles past steeds weer in elkaar en is zo nauw met elkaar verweven dat je soms amper kunt aangeven waar de praktische werking ophoudt en de magische begint. Zijn onze artsen eigenlijk tove-

naars of waren de goede heksen van weleer genezers met nevenfuncties?

Enfin, we zitten er nu goed in. Laten we nog even lekker doortoveren.

Vlierhout hoorde bij het negenderhande hout, 9 houtsoorten - waarover een andere keer - die als rookhout gebruikt werden. Met deze rook werd het kwaad, d.w.z. ziekten, verdreven. Planten (vgl. de kruidwis) en houtsoorten die hiervoor dienden blijken een desinfecterende werking te hebben. Magie en geneeskunde gaan ook hier weer hand in hand.

De eerbied voor de vlier blijkt wel duidelijk uit het feit dat de boom niet mocht worden omgehakt of uitgegraven. Als men hout ervan dacht nodig te hebben, ging men als volgt te werk: je knielde voor de boom, nam je hoofddeksel af en prevelde

"Vrouw Hertha, geef mij iets van uw hout
en ik zal u iets van het mijne geven
wanneer dit groeit in het woud".

Mocht de struik per ongeluk beschadigd worden, dan goot men melk op de wortels en smeekte om vergeving.

Van oudsher plantten mensen een vlier bij het huis om de bliksem af te weren.

Een vlieramulet werd gedragen om kwaad op afstand te houden en om je te behoeden voor de verleiding van overspel. Zwangere vrouwen kusten de boom voor een gunstige bevalling. Bij huwelijken zorgde de amulet voor geluk en voorspoed. Werk aan de winkel voor de vruchtbaarheidsgodin!

Niets dan goeds over de vlier, zou je denken. Het vroege christendom dacht er echter anders over. Een goddelijke stem uit het brandende braambos, dat ging nog, maar goden in vlierbomen, daar had men niets mee op. In 970 vaardigde de Britse koning Eadgar een verbod uit

tegen de verering van de vlier en andere bomen.

Maar het is nooit helemaal uitgegaan... Vrouw Holle, Hertha, Hyldemoer of Lady Ellhorn waren halsstarrige oude dames die hun plekje niet zomaar gewonnen gaven!

Daarom probeerde de kerk een andere draai te geven aan de verhalen: Jezus werd gegeseld met een vliertak, en alsof dat nog niet erg genoeg was, hing Judas zich op aan een vlierboom. Tot in 1340 wist men onderaan de berg Sion de vlier aan te wijzen die zich hiertoe geleend had. (Op de vlier kan een zwam groeien die de vorm heeft van een mensenoer: het Judasoor).

Sindsdien was de arme vlier opeens een duivelsboom, er woonden heksen en ander gespuis in, die kermden en kreunden wanneer de takken bewogen in de wind. Maar ondanks deze pogingen om de vlier in discrediet te brengen, bleven de mensen geloven in de goede kanten van de boom. Volgens de overlevering had zelfs Onze Lieve Heer er vertrouwen in: Toen Hij eens door het land ging, kwam Hij de 70 soorten Jicht tegen. 'Waarheen gaat gij?' vroeg Hij. 'Wij gaan naar de mensen', was het antwoord, 'en benemen ze hun gezondheid en rechte ledematen'. Toen sprak Onze Lieve Heer: 'Ga naar de vlierstruik, breek al zijn takken, maar laat de mensen in vrede'. Vanaf die tijd nam de vlier alle ziekten over.

Dit is een goed einde van een verhaal waarbij af en toe van de hak op de tak werd gesprongen, maar dat mag wel een keertje, er komen

zoveel takken in voor! Had u dit nu allemaal achter zo'n simpel boompje gezocht? Een boom die we zo goed kennen dat we hem haast niet meer zien, een boom die alles wat hij heeft, aanbiedt aan de mens.

In bepaalde streken in Frankrijk nemen de boeren nog steeds hun hoed af als ze langs een vlier komen.

En zo hoort het ook!

Geraadpleegde literatuur:

- Scott Cunningham, Encyclopedia of magical herbs.
- Melly Uyldert, Taal der kruiden.
- Heiki Hoeksma, Hortus naturalis.
- Hans Flück, Geneeskrachtige kruiden.
- Claire Loewenfeld, Kruiden uit eigen tuin.
- M.C.Blöte-Obbes, Boom en struik in bos en veld.

Recept voor september:

Vlierbessenjam

2 1/2 kilo rijpe bessen

2 1/2 kilo suiker

500 gram appels in stukjes

sap van 1 citroen

Bereiding:

Kook de bessen met 1 kopje water in een grote pan. Zeef ze en kook de appelstukjes erin tot moes. Suiker en citroensap toevoegen. Ongeveer 1 kwartier inkoken. (De bereiding niet onderbreken!)

In schone potjes doen en omgekeerd wegzetten.

Stichting Kadastrale Atlas Overijssel 1832

Na drie jaar voorbereiding is in juli 1994 de Kadastrale Atlas 1832 van de gemeente Dalfsen verschenen. De Kadastrale Atlas is te beschouwen als een nauwkeurige en indrukwekkende momentopname van Dalfsen in het jaar 1832. In dat jaar werden voor het eerst stelselmatig percelen, grondgebruik, veldnamen, eigenaars en hun beroepen op schrift en op kaarten vastgelegd.

Al deze gegevens en vele tientallen kaarten op A-3 formaat verschijnen nu in druk. De nieuwe uitgave bestaat uit een gebonden boek van 242 pagina's met een uitgebreide historische inleiding, een stuk over de vaststelling van de gemeentelijke grenzen, de gegevens uit de zogenaamde Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels en een index op de vele persoons- en veldnamen. De kaarten worden in een map los bijgeleverd.

Het boek, (inclusief kaarten) kost f 39,50. Te bestellen bij Rijksarchief Overijssel, Eikenstraat 20, 8021 WX Zwolle, tel. 038 - 540722.

WULE ZEKT DET ZO (8)

Henk van der Veen sr.

Beunhaezen

Ieder en iene weet, det doar 'zwät' wärken met bedoeld wödt.

Wie det dut, wödt een 'beunhaeze' nuumd of nog mooier: Beun de Haeze. Ok het Duuts kent de naeme Böhnhase.

Zol det 'haeze' misschien wat te maeken können hebben met het schuwe gedrag van zo iene, die as 't waere schichtig um zich hen kik of een aander 't ok zut? Een bange katte wödt toch ok wel es een 'dakhaeze' nuumd!

Beun(e) en bönne (Middelnederlands: boene) kenne wie in meerdere streektalen; de betekenis is dan : hölten zolder, vliering, verhoogde planken vloere.

Wie in vrogger tieden buten het gilde umme - tegenswoordig: de vakbond - bv. stillegies gunk wèven, zetten zien getouw niet in de doarveur bestemde wèëfkaemer, mår op de vliering of op de hilde. Hee wärken dus zwät,

hee was een beunhaeze. Tegen een galerieje in de kärke zekt wule ok bunne, bv. de orgelbunne. Doar waeren vrogger de plaesten vriej of in elk geval goedkoop. Op die bunne zat dan ok meesttieds het jonge volk, de jonge vente dan, wel te verstaan.

In oonze Nederlandse standaardtaal is as be-naeming veur toneel het Duutse Bühne in zwang ekommen, een woord det ok an bunne verwant is.

Tenslotte: een härde loage in de grond, die de waterhuusholding belemmert, nume wie ok een bunne. Vanwège de donkerbroene kleur heur ie nog wel es proaten van een koffiedikloage of cichoreibunne en ok wel van een oerbunne.

Gegevens uut:

- Verdam, Middelnederlandsch Handwoordenboek
- Van Dale, Etymologisch Woordenboek

Culturele Raad Overijssel

Onlangs is een cursusbrochure verschenen voor amateurhistorici en museummedewerkers in Overijssel, Gelderland en Utrecht. In deze brochure staan zo'n 48 cursussen, te verdelen over 3 groepen: cursussen voor museummedewerkers, cursussen voor amateurhistorici en ten slotte cursussen op het gebied van archeologie en monumentenzorg.

Behalve cursussen als het lezen van oud schrift en archiefonderzoek worden dit jaar diverse nieuwe educatieve activiteiten geïntroduceerd.

Nieuw in Overijssel zijn o.m. de studiedag Volkscultuur in Overijssel, de cursussen geschiedenis van Overijsselse tuinen en parken en op zoek naar de geschiedenis van mijn huis; hoe oud is mijn huis, hoe zag het er vroeger uit, wie waren de eigenaren, wie woonden er en hoeveel grond hoorde er bij het huis of de boerderij?

In de cursus Overijsselse tuinen en parken laat de tuin- en landschapsarchitect mevr. G.J. Bierema zien hoe deze tuinen het resultaat zijn van door de tijd veranderende ideeën, stijlen en houdingen. Daarbij behandelt zij niet alleen de tuin van de hogere klasse, zoals kas-teeltuinen, maar ook boerenerven.

De studiedag volkscultuur in Overijssel geeft een overzicht van de moderne volkskunde waarbij traditionele, maar ook nieuwe onderwerpen aan bod komen, zoals stadsverhalen en eigentijdse rituelen.

De brochure is te bestellen bij de Culturele Raad Overijssel, tel. 038-537527 en is gratis.

Van de redactie

Ruim 50 leden, donateurs, abonnees hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om hun (on)genoegen uit te spreken over het kontaktorgaan 'Omheining'.

Opvallend hierbij is dat op het inlegvel in het juni-nummer vooral door de postabonnees is gereageerd.

Over het algemeen kunnen we stellen dat men erg tevreden is over het kwartaalblad, hoewel enkelen toch wat moeite hebben met vooral de lengte van sommige bijdragen zoals die van de heer Hutten en 'Stegen en wegen'; de meesten van hen onderkennen wel de kwaliteit en ook de noodzakelijkheid van dergelijke artikelen, maar vinden ze toch wat te specialistisch. Men heeft liever wat makkelijker lektuur.

M.b.t. de andere artikelen wordt nauwelijks iets opgemerkt. Men vindt het wel prima zo.

Wel maakten velen van de gelegenheid gebruik om aan te geven dat er tegenwoordig wel 'veel van 't zelfde' wordt aangeboden; men vindt met name dat de werkgroepen veel te weinig aan bod komen.

Ook wordt er gevraagd naar artikelen over b.v. de medisch/sociale geschiedenis van Heino, de geschiedenis van o.a. brandweer, onderwijs, politie, notariaat, middenstand/ambachten, interviews met oud(e)-Heinoërs enz.

Verder staat de geschiedenis van de boerderijen en huizen toch wel in de belangstelling.

De redactie kan een en ander volledig onderschrijven, echter, dergelijke artikelen moeten wel geschreven worden en dit is niet in eerste instantie de taak van de redactie.

De kwaliteit en misschien zelfs het voortbestaan van het kontaktorgaan zal voor een groot deel afhangen van de bereidheid van de leden, en met name die van de werkgroepen, doch niet van hen alleen, om voor 'Omheining' te schrijven.

Gelukkig heeft een aantal mensen het enquêteformulier gebruikt om zich aan te melden voor het schrijven van artikelen, nu of in de toekomst. Hartelijk dank! Een van de redactieleden zal binnenkort contact met u opnemen.

Echter, het is niet zo dat de werkgroepen helemaal niet vertegenwoordigd zijn; de werkgroep genealogie/documentatie verzorgt de rubrieken 'Wie is wie' en 'Sprekende Foto's' en eenmaal per jaar een overzicht uit de kranteartikelen van 20 jaar geleden.

De werkgroep kruidentuin, die enkele jaren geleden geregeld artikelen verzorgde, heeft dit nu weer opgepakt en het eerste resultaat treft u in dit nummer aan.

De werkgroep dialect verzorgt de rubriek 'Wule zekt det zo' en 'Uut de olde deuze'.

Van de werkgroepen archeologie en folklore liggen de werkzaamheden momenteel stil.

Met de overige werkgroepen zal contact opgenomen worden en wellicht zijn zij in de gelegenheid om van tijd tot tijd weer een bijdrage te leveren.

Rest ons nog iedereen die aan deze enquête heeft meegewerkt hartelijk te danken voor de genomen moeite; wij zijn erg blij met de, overwegend positieve, kritiek en zullen in de toekomst proberen terdege rekening te houden met de wensen en suggesties van onze lezers.

de redactie

Kopij voor het decembernummer inleveren **voor 1 november 1994**.

**Vrijwilligers voor het helpen bouwen van maquettes
kunnen zich melden bij de heer Stapel, de Cingel 15, Tel. 3656.
(zie Van de bestuurstafel).**

**WIE
IS
WIE?**

M.H. Stavorinus, de Haarstraat 25, Heino, Tel. 05729-2586

Deze keer wel een heel oude foto, maar misschien zijn er oudere mensen die zich hier iets van herinneren en de personen herkennen.

Het is voor zover ons bekend het Comité voor de Belgische Vluchtelingen.

We hopen weer op uw reactie.

Ook al weet u er maar iets over te vertellen, dan horen wij dat graag van U.

WIE WAS WIE?

Op de foto geplaatst in nummer 2 van juni 1994, zijn weer enkele reacties binnengekomen en wel van de volgende personen: Dhr. D. Groote Schaarsberg, Mw. Trees Koenjer, Mw. Annie Herbrink-Heuven en Mw. Mimi Wolfkamp-Hansman.

De dames op de foto zijn een groep leden van de Katholieke Aktie die een dagje uit waren. Mw. Wolfkamp-Hansman dacht naar Valkenburg en Maastricht in 1946 of 1947. 's Morgens vroeg weg en 's avonds laat terug volgens Mw. Herbrink-Heuven.

De namen van de dames zijn als volgt:

bovenste rij van links naar rechts: Mini of Dini Bosch, Tonny Groote Schaarsberg, Mies Groote Schaarsberg, Gerda Mulder, Dinie Heuves, Ursula Blom.

Tweede rij: Gerda Lammers, Jo Groot Beumer, Tonny Sloodman, Trees Lammers.

Daarvoor: Marietje Boerkamp, Annie Kortstee, Annie Schotman, Mimi Hansman, Dini Reimink, Hein Hulsebos (chauffeur van de bus), Mien Israël, Riek Vrolijk.

De dame achter Mimi Hansman is waarschijnlijk de vrouw van Hein Hulsebos, Barry Hulsebos.

De voorste vier dames zijn: Trees Koenjer, Tonny Kortstee, Annie Hendriks en Annie Heuven.

Natuurlijk weer onze hartelijke dank aan genoemde personen voor hun reactie.

VAN DE BESTUURSTAFEL

De Malerij

Van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Heino ontvingen wij een brief met de mededeling, dat de gemeenteraad in haar vergadering van 17 mei had ingestemd met het voorstel van B. en W. en besloten had om, overeenkomstig het gedane voorstel, geldmiddelen ter beschikking te stellen voor de totstandkoming van een cultuur-historisch bezoekerscentrum in de Malerij. Dit betekent, dat er ten behoeve van de investeringen een bedrag groot f 457.000,00, zijnde 50% van de geraamde kosten, beschikbaar is en ten behoeve van de exploitatie jaarlijks een bedrag van f 45.000,00. Nu de plannen de instemming hebben van de gemeenteraad met als voorwaarde, dat er f 457.000,00 aan subsidies moeten worden ontvangen, richten de inspanningen van B. en W. zich op het leggen van kontakten met potentiële subsidiënten.

Verder probeert men voor de a.s. winter het casco van de Malerij te restaureren.

Inmiddels hebben de direkties van "'t Nijenhuis" en het Waterschap Salland hun medewerking toegezegd, terwijl aan de Vereniging voor Heemkunde en de VVV Heino is gevraagd om mee te werken aan de ruimtelijke indeling.

De heer J. Bieleman, in Heino bekend als auteur van het boek "Heino, een geschiedenis van mens en plaats", wil in verband hiermee graag beginnen met het bouwen van maquettes. Hij heeft echter hulp nodig. Daarom in deze "Omheining" een oproep voor degenen, die hem hierbij terzijde willen staan. **Dus: wie wil de heer J. Bieleman helpen bij de maquettebouw?**

Ledenavonden in het najaar

In het juninummer van "Omheining" deelden wij U al mee, dat er in het najaar twee ledenavonden zullen worden gehouden. Ter herinnering:

Op 20 september zal in café-restaurant "Marktzicht" de heer J. de Wolde uit Rouveen een lezing houden over het wonen en werken in Staphorst en op 14 november zal in café-restaurant "Centraal" de heer Broos Seemann verhalen voorlezen uit eigen werk "Verhalen uit Salland".

Verenigingsuitgaven

- * Verzamelband voor het kontaktblad "Omheining" . . . f 24,95
- * "Heino, in crisisjaren en oorlogstijd" f 17,75
- * "Kiek toch es!", Heino in foto's deel I f 24,75
- * "Kiek toch es!", Heino in foto's deel II f 24,75
- * Dialektbundeltjes "Op zien Heino's" f 5,00
- * Kruidentuinboekje "Allegardje" f 5,00
- * Verjaardagkalender f 9,75
- * "Tien jaar Omheining, een bloemlezing" f 7,50
- * Videoband met films over Heino 1950 en 1963 f 45,00

SCHENKINGEN

- * Van mevrouw K. Bekedam-Valk, Hoge Bosweg 12, Laag-Zuthem, gereedschap van een rietdekker.
 - * Van de heer Th.D.W. Blom, Van der Capellenweg 12, een poffertjesijzer.
 - * Van de heer J.W. Bonhof, Dolderstraat 7, paardescheden.
 - * Van de heer F. Deemter, Marktstraat 21, twee boekwerkjes getiteld "Wat voor weer?" en "Terug uit de hel van Buchenwald".
 - * Van de heer F.J. van Lenthe, Vogelzang 30, een worsthoortje, een vleesgaffel, een biggentand-tangetje en twee kramijzers, één voor biggen en één voor zeugen.
 - * Van de heer B.W.A.H. Lugtenberg, Moerweg 6, een apparaat voor het slijpen van maaimachinemessen.
-

Omheining

Contactblad van de Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

"OMHEINING"

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten "omheint". Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein "omheint", in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

Secretariaat: Davenschot 1, 8141 BB Heino
Tel. 05729-1986

Postrekeningnr.: 2517412
Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271
Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden f 30,00 per jaar (elk volgend gezinslid
f 15,00 per jaar)
Donateurs f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar
Abonnees f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar
Losse nummers f 5,00 (max. 24 pagina's)

Bestuur

G.C. Stapel,
de Cingel 15, 8141 BV Heino - voorzitter
J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino - secretaresse
G.A.M. Diepman,
van Hille Gaerthéstraat 28, 8023 CB Zwolle
- penningmeesteresse
G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino
M.S.H. Donath-Hoppen
Plataan 13, 8141 SM Heino
J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino
G.W.M. Hollak,
Herenbrinksweg 3A, 8144 RC Lierderholthuis
H.J.J. Hoppen,
Marktstraat 14, 8141 GC Heino
W. Schuring
De Cingel 5, 8141 BV Heino

Werkgroepen

- 1. Archeologie**
Contactpersoon: Vacant
- 2. Beeld en Geluid**
Contactpersoon: J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

- 3. Boerderij- en Veldnamen**
Contactpersoon: G.H. Elshof,
Kolkweg 9, 8055 PS Laag-Zuthem

- 4. Dialekt**
Contactpersoon: H. van der Veen,
Munnikenhof 17, 8141 GL Heino

- 5. Folklore**
Contactpersoon: J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

- 6. Genealogie - Documentatie**
Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino

- 7. Geschiedenis**
Contactpersoon: Vacant

- 8. Kruidentuin "Allegaardje"**
Contactpersoon:
G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino

Tijdschrift "Omheining"

Redactie-adres: Plataan 13,
8141 SM Heino, tel. 05729-2998

Redactie

M.S.H. Donath-Hoppen, Plataan 13,
8141 SM Heino
F. Hageman-Zielman, Vlamincckhorstweg 28,
8141 GG Heino
H.J.J. Hoppen, Marktstraat 14,
8141 GC Heino
D. van de Klippe, Kruzebrink 6
8141 WD Heino
M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25,
8141 EW Heino
H. van der Veen, Munnikenhof 17,
8141 GL Heino
A. van de Wetering, de Haarstraat 33,
8141 EW Heino

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde "Omheining".

Druk: Veldhuis Raalte

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
14e jaargang - nummer 4 - december 1994

INHOUDSOPGAVE

blz. 74	Van Heino naar Bergeijk en weer terug - Henk Wessels
blz. 82	Sprekende foto's (27) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 85	Uut de olde deuze - L.J. Nijman
blz. 86	School te Laag-Zuthem 75 jaar - D. van de Klippe
blz. 88	De deserteur - Henk van der Veen sr.
blz. 90	Heeft een kerstboom wortels - Arja Albrecht-Broekens
blz. 94	Al weer 20 jaar geleden - V.I. Lindeboom-Veldhuis
blz. 100	Wie is wie? - M.H. Stavorinus
blz. 102	Van de redactie
blz. 103	Van de bestuurstafel

VAN HEINO NAAR BERGEIJK EN WEER TERUG

Een verre reis van de familie Hageman

Henk Wessels

Op een winderige dag, al weer enige tijd geleden, een uitgekiende dag om eens wat aan archiefonderzoek te doen, overhandigde gemeente-archivaris J. Weerts ons een brief, afkomstig uit St. Genis Pouilly in Frankrijk, waarin informatie werd gevraagd over de familie Hageman. Deze verre voorouders van hen zouden in Dalfsen gewoond hebben, in het gedeelte van Lenthe dat, zoals later bleek, bij Koninklijk Besluit van 1 juli 1818 bij Heino is gevoegd.

Na uitwisseling van veel informatie heeft dat geleid tot een bezoek aan Heino door Reinder Lodewijk Keizer en zijn vrouw Dirkje (zij wonen in Frankrijk) en mevrouw Esselina Joling - Hageman, de 85-jarige moeder van Dirkje. Zij woont in Eindhoven.

Met hen werd een bezoek gebracht aan den Alerdinck, het Koetze, het Hagemans, de Gelder, het Nijenhuis, de Roddenhof en het Wevers onder het Relae. In meer of mindere mate historische plaatsen voor de familie. Het bezoek werd besloten met een koffietafel bij Jan en Fenny Hageman. Het was dan ook al meer dan 130 jaar geleden dat beide takken Hageman elkaar voor het laatst hadden gezien en gesproken.

Het Koetze of Koetsen is de naam van de boerderij waar thans de familie G. Beldsnijder woont - Hogeweg 7; het Hagemans wordt nu bewoond door de tegenwoordige eigenaar, de familie Van de Klippe - Grote Hagenweg 1.

De Roddenhof behoorde vroeger tot het Relae en het Wevers nu nog. Beide boerderijen staan aangegeven op de situatieschets in het themanummer De Vidal de Saint Germain - Omheining, september 1989.

Het Wevers is helaas deerlijk in verval. De Roddenhof, eigendom van de familie Ruhof, is volledig gerestaureerd en doet dienst als woonboerderij. Onze Franse vrienden konden daar trouwens een fraai beeld krijgen van een potstal. Ze hadden elders gelezen dat koeien zich daarin naar boven scheten, maar begrepen niet goed wat daarmee werd bedoeld. Derk van

de Klippe heeft ze dat in geuren en kleuren verteld.

We gaan U vertellen hoe de familie Hageman globaal in elkaar steekt, wat ze zoal hebben meegemaakt, gegarneerd met wat aroma van het verleden.

Laten we ongeveer 250 jaar teruggaan in de tijd en zo omstreeks het jaar 1750 op het Koetze beginnen. Daar woont dan Seine Jansen Koetzen. Seine staat in de boeken als bouwman - boer dus - en schipper. Schipper op de Steenwetering wel te verstaan. Van een beetje infrastructuur was nog geen sprake.

Wel waren er een aantal vaak modderige zandwegen en een stelsel van wateringen voor de afvoer van het overtollige water via het Zwarte water naar de Zuiderzee.

Er was nog geen Overijssels Kanaal, geen straatweg van Zwolle naar Almelo, geen spoorverbinding Almelo-Zwolle. Ja, de Twentsewag kenden ze en ook de oude weg van Zwolle naar Raalte die bij de Born door of over de Nieuwe Wetering ging. Een exposé over bruggen laten we graag over aan deskundigen, die komen daar met een beetje goeie wil wel uit.

Seine Jansen Koetzen was getrouwd met Janna Cornelia Hondebroek. Voor de mogelijke herkomst van haar familienaam even een citaat uit het boek: Uit de geschiedenis van Dalfsen:

Niet alleen het aangraven van veldgrond was een bron van aanhoudende zorg voor de marke (Lenthe), maar ook het onbevoegd steken van turf in de venen of van schadden en schelturf op die plaatsen waar

de veenlaag te dun was. In Lenthe lag veen achter het Duivelshuis in de richting van de Wolthaar, de uiterste zuidoostpunt van de marke. Verder rond de Kluinhaar (kluun is turf), bij het Moer (moer is veen) en de Steenwetering (nu Overijssels Kanaal) vinden we het **Hondebroek** (honden is schel-turf). De reeds genoemde grensgeschillen gingen nu juist over het steken van veen-gronden die vanwege de schaarste aan brandstof zo belangrijk waren. (Kwestie Koeweit-Irak in een notedop - HW).

En wat schaft ons de pot bij Seine en Janna? Geschiedschrijvers weten te vertellen dat zo rondom het midden van de 18e eeuw de aard-appel op het Sallandse menu verscheen. Omdat wittebrood (stoete) voorbehouden werd voor hoogtijdagen, feesten en begrafenissen, vormde roggebrood de meest geconsumeerde broodsoort naast brij, een soort pap van boek-weit; het middagmaal bestond hoofdzakelijk uit erwten- of bonensoep, gort, wortelen of knol-len, later aangevuld met de aardappel. Panne-koek kende men ook. Vlees of vis kwam zelden op tafel - veel spek werd er wel gegeten. Soms een stukje wildbraad, maar dat was dan niet zonder gevaar achter de rug van de adellijke heren weggegrist. Bij tijd en wijle een snoekje strikken of een paling poeren in de Steenwe-tering ligt toch ook wel een beetje voor de hand, zouden we zo zeggen.

Door de forse stijging van de graanprijzen na 1760 nam de teelt van aardappelen sterk toe, wat evenwel niet kon verhinderen dat deze streken in 1772 door hongersnood werden ge-teisterd, gevolgd door epidemische ziektes. Maar laten we niet afdwalen.

Niet zo ver van het Koetze, enkele honderden meters hemelsbreed daar vanaf, woonden in die dagen Jan Egbertus of Engbertus en An-thonia Gerrits. Op het Hagemans in de Groote Hagen.

Seine Jansen Koetzen en Janna Cornelia Hon-debroek op het Koetze hebben in elk geval twee zoons, Hendrik en Hermanus.

Jan Egbertus en Antonia Gerrits op het Hage-mans hebben o.a. twee dochters, Arendina en Aaltje.

Die jeugd is van ongeveer dezelfde leeftijd en dat is voor beide families mooi meegenomen. En waarom zou je van ver halen wat dichtbij voor het pakken ligt.

Hendrik huwt Arendina en gaat van het Koetze naar het Hagemans. Zijn broer Hermanus blijft thuis en trouwt Aaltje. Dus Aaltje komt van het Hagemans naar het Koetze.

Op 23 maart 1812 neemt Hendrik te Dalfsen de familienaam HAGEMAN aan voor zichzelf en zijn kinderen. Twee dagen eerder, op 21 maart 1812 koos zijn broer Hermanus de familie-naam KOETSEN voor hemzelf en zijn kroost. Henk van der Veen Sr. heeft dat typisch fenomeen al eens besproken in Omheining 6e jaar-gang, nummer 4, december 1986.

Om het niet al te ingewikkeld te maken beper-ken we ons tot Hendrik Hageman en Arendina Engbertus, die in december 1780 in de Neder-lands Hervormde Kerk van Heino zijn ge-trouwd. In diezelfde kerk wordt op 8 april 1792 hun zoon Jan gedoopt. De bekende dominee Abraham ter Pelkwijk staat dan als predikant in Heino.

Als ze goed en wel twee jaar zijn getrouwd, ver-heugen zij zich met andere boeren over het feit dat per 1 november 1782 de gehate drosten-diensten definitief tot het verleden behoren. De naam van Joan Derk van der Capellen tot den Pol is daaraan onverbrekkelijk verbonden. De gouden gedenkpenning, hem door dankbare boeren geschonken, draagt een tekst die Hen-drik en Arendina als muziek in de oren zal heb-ben geklonken. Die tekst luidt:

*De nijvre Landman juicht
Zijn vrijheid is hersteld
Capellen zegepraalt
Op haatzucht en geweld*

Dat neemt niet weg dat een aantal aristocrati-sche families tot ver in de 20e eeuw mede het beeld van agrarisch Salland zullen bepalen. Als klassiek voorbeeld van een boerenge-meenschap met een feodaal karakter, die nog tot kort na de Tweede Wereldoorlog stand hield, kan Vilsteren worden genoemd.

Zouden Hendrik en Arendina overigens iets kunnen vertellen over de vlucht van de Fran-sen, op de hakken gezeten door de Kozakken? Want wordt er niet verteld dat in de namiddag

van zaterdag 13 november 1813 een afdeling Kozakken, groot ongeveer 300 man, behorend tot het korps van Prins Gagarin, vanuit Heino in Wijhe is aangekomen? Dat ze bij Fortmond de oversteek naar Veessen wilden maken? Zij stalen alles wat los en vast zat wordt er nog bij gezegd. Even ervoor hadden de Fransen dat kunstje ook al uitgehaald. Op de Hanekamp bij Zwolle streek Prins Naritschkin met zijn trawanten neer. Die passantenclub groeide uit tot ca. 15.000 man. Al met al dure kostgangers voor Salland.

De heren Kozakken hebben nog eventjes een gepast gebruik gemaakt van een paar kanonnen van de Gelder om de Fransen bij het Katerveer de stuipen op het lijf te jagen.

En vertelt de overlevering ook niet dat Kozakken bij Willem Blankvoort op het Poortmans een vuurpotje en een priem hebben achtergelaten?

En dat, als het verhaal van generatie op generatie bij knappend haardvuur wordt doorverteld, de met zo'n priem verrichte wandaden van bizarre omvang worden?

Hendrik Hageman heeft wel degelijk van het bezoek van soldaten 'pruue' gehad. Want het Lenthe-deel waar hij woont is inmiddels Heino geworden als op maandag 6 maart 1826 de Burgemeester van Dalfsen een brief schrijft aan den Heer Schout van Heino. Ja, precies zoals het er staat: de Burgemeester van Dalfsen - aan den Heer Schout van Heino. Zo ziet U maar weer dat zelfs een burgemeester wel eens met de overgang overhoop ligt.

Afijn, de Burgemeester van Dalfsen schrijft dan aan de Schout van Heino:

"Daar de Commissie tot Verevening benoemd bij Z.M. Besluit van den 9 July 1814, No.49 een aantal reclamatiën, wegens leverantiën aan geallieerde Troupes in 1813 gedaan, tot liquiditeit zijn gebracht en waaronder zich ook bevinden ..."

dan volgt een lijstje namen met o.a. Hendrik Hageman

"... zoo verzoeke UwEg. om die belanghebbenden of regt verkregen hebbende personen, te doen aanzeggen, om op aanstaande donderdag den 9 dezer des morgens 11 uur, in persoon aan mijn Bureau te Dalfsen te ko-

men, om de hun aankomende gelden te ontvangen en daarvoor te kwiteren."

En op die manier wordt Schout Klomp dan opgezadeld met het probleem om de rechtverkrijgenden binnen een enkele dag de blijde mare te brengen dat in Dalfsen geld te halen is. De claim was ongeveer twaalf jaar geleden al ingediend en hij moet zich nu haasten.

Oh boeiend ambtenarenleven!

Maar nu even wat anders - kinderziekten zijn van alle tijden en wat te doen als onze op 8 april 1792 gedoopte Jan ziek wordt? Gelukkig dat omstreeks die tijd de pastoor van Heino en Lierderholthuis, dat was Herman Cordesmeijer, ook bekend stond als een zeer bekwaam geneesheer. Want het duurde nog even vooraleer Heino het genoeg smaakte een arts in zijn midden te hebben.

Voordat zich in Heino een arts vestigde moesten ze o.a. te rade bij dokter Wiedenbroek in Raalte of dokter Schaepman in Zwolle. Barbiers, rondtrekkende kwakzalvers en "crudenmannen" waren de toeverlaten voor zieken en gebrekkigen. In zeer urgente gevallen wilde een buurman nog wel eens met het bekende flesje naar Gildehaus lopen vertelt ons Harm Boom; dat was dan wel een voetreis van twaalf uur heen en twaalf uur terug; maar dat zijn de geneugten van de noaberplicht.

Onze Jan doorstaat de kinderziekten, groeit uit zijn kinderklompjes en langzamerhand komt nu het Relae met de Roddenhof en het Wevers in beeld. Hij trouwt in Dalfsen op 31 oktober 1812 met Hendrika Roddenhof.

(Heel Lenthe was immers nog van Dalfsen). Hendrika is geboren in Raalte - Relae in 1787. In verschillende aktes heet ze dan eens Hendrika Roddenhof en dan weer Hendrika Wevers van het Relae. In het vervolg noemen we haar Hendrika Wevers. Haar vader staat geboekstaafd als Hendrik Roddenhoff.

Jan Hageman en Hendrika Wevers, nu pachters van het Hagemans - eigendom van B.J. van Sonsbeek - mogen zich verheugen in de geboorte van zeven kinderen.

Arendina - 9 november 1811

Hendrik - 23 maart 1815
 Derk Jan - 19 januari 1817
 Asselina - 23 oktober 1819
 Derkien - 10 januari 1824
 Jan - 18 februari 1826;
 overleden 12 oktober 1827
 Jan - 5 oktober 1828

Arendina werd geboren te Raalte-Tijenraan, de volgende kinderen op het Hagemans.

Dochter Asselina bevalt op 29 augustus 1840, thuis bij haar ouders, van een natuurlijke zoon die als Albert Hageman de geschiedenis ingaat.

Hendrik (van 1815) wordt stamvader van de huidige Sallandse tak. Derk Jan (van 1817) en neefje Albert (van 1840) worden de stamvaders van Brabantse takken.

Laten we eens kijken hoe het Jan Hageman en Hendrika Wevers met hun kinderen en kleinkind verder vergaat, hoewel op een aantal prangende vragen nog geen antwoord voorhanden is.

Aan het bevolkingsregister van Heino ontleen we dat zoon Derk Jan op 1 mei 1840 vertrekt naar Wijhe. Daar komen we hem tegen op de Gelder als koetsier bij J.Ph.H. Gravin van Dedem tot de Gelder douairière Friedrich baron Von Knobelsdorff (1772-1860). Zij vertoefde ooit aan het hof van Prinses Marianne - jongste dochter van Koning Willem I en harteklop van koetsier Johannes van Rossem - en is Grootmeesteres van kroonprinses Anna Paulowna geweest, de echtgenote van Willem II. Haar zoon met zijn vrouw wonen in diezelfde tijd ook op de Gelder; dat zijn F.W.A.K. baron Von Knobelsdorff tot de Gelder (1810-1894) en C.W. barones de Vos van Steenwijk (1814-1878).

Toch wel lui van naam zou je zo zeggen.

Verder vertelt ons het bevolkingsregister van Heino, dat Jan Hageman met de overige familieleden op 22 februari 1843 - St. Petri - van het Hagemans naar de gemeente Wijhe vertrekt. Wellicht speelt wat geografische onduidelijkheid ons parten; in Wijhe is de familie Hageman in geen velden of wegen te bekennen - behalve koetsier Derk Jan dan. We moeten daarom voor de logica van het verhaal naar heel andere

contreien om te zien wat daar zoal gebeurt. Het is 18 juli 1822 als de Nederlands Hervormde predikant te Hilvarenbeek, Ds. Jacob van Heusden c.s. besluit tot oprichting van de "Protestantse Maatschappij ter bevordering van Welstand door ondersteuning en voorlichting". Het prikkelende woord "Protestantse" moest "ter vermindering van aanstoot" kort daarna al geschrapt worden. Voortaan is de naam:

"MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING VAN WELSTAND, VOORNAMELIJK ONDER LANDLIEDEN".

Aan de intentie veranderde natuurlijk niks of niemand. In het vervolg van dit artikel gebruiken we de afkorting MvW voor Maatschappij van Welstand.

Wat was het geval?

Sinds de scheiding van Kerk en Staat in 1796 en de daaruit voortgevloeide ontwikkelingen, waardoor veel protestantse ambtenarenfamilies in de overwegend door katholieken bewoonde gebieden van Brabant de grondslagen van hun bestaan verloren hadden zien gaan, was in 1822 al meer dan een kwart eeuw verlopen. De "grote uittocht" van die protestantse families, die de MvW had willen remmen, had al grotendeels zijn beslag gekregen. De aanvankelijke doelstelling van de MvW om de nog achterblijvende ambtenaren om te turnen tot boer, is volledig mislukt. Maar ja, dat was ook een onzalig idee zult U zeggen. Die ambtenaar komen we nog wel tegen.

De heren van de MvW gooiden het nu over een heel andere boeg. Ze zochten financiële steun bij goedgesitueerde protestanten, die financiële middelen in voldoende mate zouden kunnen leveren. Die goedgesitueerden waren echter voornamelijk woonachtig in de provincies boven de grote rivieren. Zullen we daartoe dan de bewoners van de Gelder en het Relae met hun relaties ook maar rekenen?

In de door de MvW ontworpen "Uitnodiging tot deelneming" werd sterk op het eigenbelang van die selecte groep protestanten gespeculeerd.

Ze deden dat via een quasi-historische beschouwing, die uitmondde in een voorspelling, waarvoor die noordelijke protestanten van goede financiële huize gevoelig bleken te zijn.

De enige remedie tegen het dreigende schrikbeeld, n.l. de van Brabant naar het noorden overslaande "verroomsching", was versterking van het protestantisme in Brabant. En daarvoor is geld nodig, en mankracht. Vandaar dat de middelen het doel heiligen.

Dominee Vincent van Gogh, predikant te Breda, heeft in 1830, kort na het uitbreken van de Belgische Opstand, door te wijzen op de te verwachten "woelingen der Roomschen", het vuurtje nog eens extra aangewakkerd. Hij heeft zich echter slechts gebaseerd op geruchten, zoals later bleek.

U stelt ongetwijfeld de vraag: Wat heeft dat nou allemaal met de Heinose familie Hageman te maken? Ga dan maar mee naar Brabant, in januari 1844. Anderhalve eeuw geleden. Reisduur: een dag of drie vier?

De MvW, kennelijk goed bij kas door financiële injecties uit het noorden, breidde rond de jaren veertig van de vorige eeuw haar reeds aanwezige bezit in één klap uit met de aankoop van drie boerderijen in Bergeijk in de Brabantse Kempen. Want Nederlands Hervormd Bergeijk telde toen zeventig zielen, onder wie slechts twintig vaste inwoners. Protestanten wel te verstaan. Een beetje uitbreiding kwam dan ook goed van pas.

En op één van die boerderijen in Bergeijk, de Pannenhoef, verschijnen op donderdag 25 januari 1844 Jan Hageman (1792) en Hendrika Wevers (1787) als pachters en komende van Olst.

Geen wonder dat ze in de bevolkingsboekhouding van Wijhe niet waren te vinden.

Op de twee andere boerderijen vestigen zich de familie Paans met zeven kinderen en de met kinderen gezegende familie Voskamp en, U raadt het, protestant natuurlijk. Het was doorgaans gebruikelijk, dat pachters van de MvW werden verplicht de plaatselijke protestantse gemeente krachtig te steunen, ijverig deel te nemen aan het kerkewerk en het stichten van kinderrijke gezinnen hoog in het vaandel te voeren.

En zo vormden deze families van elders, gewild of ongewild, een front tegen het dreigende schrikbeeld voor het noorden, dat in de "Uitnoodiging tot deelneming" zo plastisch was be-

Ned. Herv. Kerk van Bergeijk.

schreven. Met Jan en Hendrika komen hun kinderen Derkien (1824), Jan (1828) en kleinkind Albert (1840) mee.

Arendina (1811) dient in Arnhem en Asselina (1819) vindt werk bij de dominee in Bergeijk. De zoons Hendrik (1815) en Derk Jan (1817) verblijven nog in het Sallandse, maar komen naderhand en na elkaar, ongehuwd, naar Bergeijk. Kleinzoon Albert zal later huwen met een dochter uit de zojuist genoemde familie Paans en zal zijn schoonvader op dat bedrijf, de Puttershoek, opvolgen. Zoon Derk Jan, koetsier van Baron Von Knobelsdorff, zal zijn vader opvolgen op de Pannenhoef. Vader Jan legt zich op zijn oude dag nog toe op de veeartsenij, maar, zo verklapt zijn schoondochter, dat kost meer dan dat het opbrengt.

Jan heeft moeilijke jaren gekend. En mocht soms aan de familie Hageman het Brabantse land al als land van melk en honing zijn voorgespiegeld, ze zijn daarmee dan wel bedrogen uitgekomen.

Dat weten we, omdat het bestuur van de MvW goed geïnformeerd wilde worden over de gang van zaken op hun vele over Brabant verspreide boerderijen. Rapporteurs, meestal predikanten, die op gezette tijden aan alle pachters een bezoek brachten, legden voor het bestuur, en zonder het te weten ook voor U als trouwe lezer van Omheining, hun bevindingen over bedrijf en gezin vast in uitvoerige rapporten.

Misschien aardig om U te vertellen dat dominee Theodorus van Gogh (1822-1885), vader van de beroemde schilder, predikant in o.a. Groot-Zundert, Etten en Nuenen, in latere jaren ook als rapporteur fungeerde en uit dien hoofde meerdere malen bij de families Hageman op visite kwam.

In het rapport over het bezoek aan Jan Hageman in 1845 wordt vastgelegd: "Zijne vrouw Hendrika Wevers, oud 54, (hier zijn de heren even mis, ze is dan 58) is zwak en lijdt aan eene ongeneeslijke kwaal, waardoor zij gedurig oppassing en geneeskundige hulp noodig heeft". Over Jan Hageman wordt gerapporteerd: "Hij is een man van groven en sterken lichaamsbouw, doch nu 51 jaar oud zijnde (dat moet zijn circa 53 jaar) een ouder voorkomen heeft en door veelvuldigen arbeid reeds wat gebogen gaat".

En ook: "In de stal bevinden zich vier melkbeesten, vier jonge beesten, een paard en vier varkens. Al dit vee is in goeden staat". Het bedrijf is 9 bunder, 3 roe en 10 ellen groot en "het ware te wenschen dat de beide zonen Derk Jan en Hendrik (toen nog in Salland) de vader in de bouwrij kwamen helpen". Hendrik zal dat nog bezuren.

Het verslag van 1847 vertelt dat Hendrik zich inmiddels bij de familie heeft geschaard en dat kommer en kwel hen teisterde. Rapporteurs schrijven: "Onder vriendelijke geleide van Dominee Van Houten riggten wij onze eerste bezoek alhier naar J.Hageman en vonden daar het huisgezin nog in de rouw over den dood des moeders die, na een langdurige ziekte, onlangs is bezweken". Voorts wordt gememooreerd dat die ziekte ook voor de welstand van Hageman noodlottig was omdat "hij alles had moeten opofferen om zijne vrouw in haar ellen-

digen toestand te verkwikken". Maar hij hoopt "... alles ligt zou te boven komen". Bij alle verdriet zagen de heren toch nog wel "... de stal is minder gevuld; het varkenshok zelfs onbewoond". Hendrika Wevers heeft het tijdelijke met het eeuwige verwisseld; haar man Jan overleeft haar zestien jaar. Hij overlijdt in Bergeijk op 12 oktober 1863. Zoon Derk Jan zet het bedrijf voort, kleinzoon Albert, ook zusterszoon genoemd, gaat naar de Puttershoek en wij nemen dus afscheid van deze beide Brabantse Hageman-families, wier verder wederaren boeiend genoeg is, doch in het kader van dit artikel niet relevant.

Wel willen we nog even stilstaan bij de oudste zoon van Jan Hageman en Hendrika Wevers; dat is dan Hendrik.

Hendrik trouwt op 21 juni 1851 in Bergeijk met Henrica Petronella Rietdijk. Zij is in april 1826 te Deurne geboren. Bij haar huwelijk woont ze in Bergeijk en is ze elf jaar jonger dan Hendrik. Volgens de huwelijksakte is haar vader gepensioneerd commies, en dat moet U even goed onthouden. Het jonge gezin te Bergeijk wordt al vrij spoedig verblijd met de geboorte van een zoon - Johannes Hendrikus. Het is dan 19 september 1851.

En dan, op 1 december 1860 vestigen Hendrik en Henrica Petronella zich, met hun inmiddels vijf kinderen in Heino - huisnummer 148 - komende van Bergeijk. Wij hebben het in Heino dus even, van 1843 tot 1860, zonder Hagemannen moeten rooien. Hier wordt op 21 oktober 1864 het gezin nog verrijkt met het zesde en jongste kind, Leendert, die - het kan verkeeren zei Bredero - in de periode 1885-1888 als boerenknecht werkzaam is bij Van de Klippe op het Hagemans. Ten tijde van Leenderts geboorte staat Ds. A.C.L.W. Vollenhoven van Daalen, komende van Maassluis, als predikant in Heino. Gedurende diens ambt werd in 1867 de oude N.H.kerk afgebroken en in 1868 de nieuwe kerk gebouwd. Hij staat ook beschreven als 'modern' en kon sommigen daardoor geen voedsel geven voor hunne zielen. Dat leidde op 25 mei 1862 onder leiding van Ds. L.Dijkstra van Steenwijk op het erve 'het Klooster' op het Langeslag tot de stichting van de Gereformeerde Kerk. Tot de bevestiging op zon-

Dirk Jan Hageman, 1875 - 1953.

dag 11 november 1877 van Ds. W. Wolsink, komende van Kampen, als hun eerste predikant, was Gerrit Helmus van der Vegte hun voorganger en leidsman.

Maar terug naar de les. Wat zou Hendrik Hageman ertoe hebben bewogen om na 17 jaar naar Heino terug te keren? Zou het soms kunnen zijn dat de vroegtijdige geboorte van Johannes Hendrikus hen werd aangerekend? Waarschijnlijk niet, want bij aankomst in Heino is dat jongetje al negen jaar.

Trouwens, uit de rapporten over andere families leren we dat het voor die tijd nou net geen schering en inslag was, maar ook weer niet zo uitzonderlijk. De ouders van de jongelingen werden vanzelfsprekend bij dergelijke voorvallen door rapporteurs nog eens nadrukkelijk gewezen op hun plicht tot handhaving van de huishoudelijke tucht. Maar als dan na verloop van wat jaren de jongeman knuisten met voldoende eelt toonde en het jonge vrouwtje zo

omstreeks elk jaar het zielental der gemeente verhoogde, dan was alles al gauw vergeven en vergeten. Er werd zelfs door de heren naar een beter geschikt huisje uitgekeken.

Als het dat dan niet is, wat is het dan wel? Hendrik deed namelijk iets dat veel erger was, althans erger in de ogen van H.H. rapporteurs wel te verstaan.

We lezen rapport nummer 315 van 1851.

Over vader Jan zijn de heren dik tevreden. Derk Jan is nog koetsier bij Baron Von Knobelsdorff, maar dan komt de aap uit de mouw: " ... Hendrik, voor eenige maanden, ondoordacht genoeg, met de dochter van een ambtenaar te Bergeijk is getrouwd, en bij dezen laatsten is gaan inwonen." Ze vervolgen: "Vermits de jonge vrouw aan het boerenbedrijf geheel vreemd is, hebben wij Hageman (Sr) aangezegd, dat hij in geen geval dat gezin bij zich mag innemen." Laat staan dat hij ergens anders aan de bak komt.

Geen kik over het kind - de ambtenaar is weer eens in beeld. U weet ondertussen ook dat de heren van de MvW daar vroeger al enige ervaring mee hebben opgedaan.

Nu was het leven voor de boerinnetjes daar in die jaren verre van rooskleurig. Hun mannen ploeterden in de letterlijke betekenis van het woord op het narrige en schrale land om daaraan rogge, boekweit, gerst (garst zeiden ze steeds), haver en wat hooi te ontworstelen - de teelt van rijst mislukte, boekweit is vorstgevoelig - en zij hadden de huishouding te bestieren. Met de verzorging van de melkbeesten, het jongvee, de varkens en een schare kinderen om de rokken hadden ze de handen meer dan vol. Samen hadden ze te zorgen dat de kringloop "stalment - vruchtbare grond - oogst voor de voeding" niet werd verbroken. Een onkundige vrouw of droogte leidde tot rampspoed. En dat lot of genoeg is het meisje, de dochter van de gepensioneerde commies, niet beschoren.

Wellicht heeft Hendrik, nu dus boerenknecht, de stille hoop gehad dat hij na enige tijd op wat welwillendheid van de MvW mocht rekenen. Tenslotte was toch ook hij vanuit Salland naar het "donkere zuiden" gekomen, want zo noemden ze die verre oorden toen; hadden de heren dat eerder ook al niet eens als wens uitgesproken?

Na negen jaar heeft Hendrik de hoop opgegeven en geeft hij er de voorkeur aan om in Salland, in Heino, zijn verdere leven in te richten, liever dan in Brabant. Voor de historie legden rapporteurs nog even vast: een zekere stuursheid met een onderton van hooghartigheid is de Brabantse Hagemannen niet vreemd. Vandaag zouden we wellicht geneigd zijn dat te willen verklaren uit het verschil tussen het calvinistisch noorden en het bourgondische zuiden.

Hoe het ook zij, met de terugkomst van Hendrik Hageman en zijn Brabantse vrouw Henrica Petronella Rietdijk, hervestigt de familie zich in onze omgeving. Zij zijn de grootouders van Dirk Jan Hageman (1875-1953). Voor de ouderen onder ons de welbekende klompenmaker op de Molenbelt, nu Marktstraat. De vader van klompenmaker Dirk Jan Hageman is de oudste

zoon van Hendrik en Henrica Petronella. Dat is Johannes Hendrikus, en die kent U al.

Hendrik Hageman overlijdt te Lenthe no. 91 gemeente Dalfsen op 25 mei 1871; hij is dan 57 jaar. Zijn overlijden wordt aangegeven door Geerlig Klocht wonende te Heino en Mannes van Dort wonende te Dalfsen. We bevinden ons in de omgeving van de Twentseweg. Hendrik overlijdt, na een lange reis, in dezelfde gemeente waar zijn grootvader, ook Hendrik, de familienaam HAGEMAN koos.

Zijn vrouw Henrica Petronella Rietdijk is, als inwoner van Heino, op 17 mei 1905 te Zwolle overleden. Ze is 79 jaar oud geworden.

De nakomelingen van Jan Hageman en Hendrika Wevers vindt U verspreid terug over heel Nederland en tot in Frankrijk, Zwitserland, Canada en Zuid-Afrika toe. En in weerwil van de MvW behoren enkelen uit een Brabantse tak tot de Rooms - Katholieke Kerk.

Tot slot:

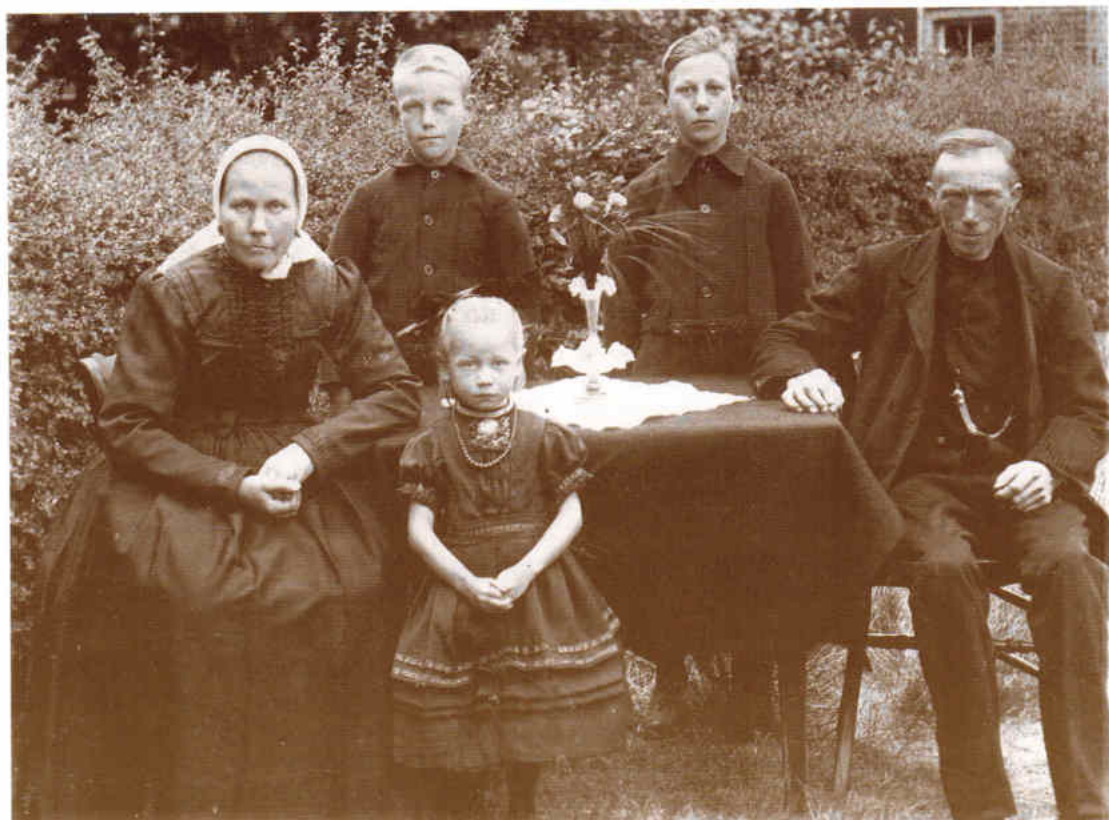
U had deze geschiedenis nimmer kunnen lezen als op een winderige dag, al weer enige tijd geleden, een uitgekiende dag om wat aan archiefonderzoek te doen, gemeente-archivaris J. Weerts ons niet een brief overhandigde, afkomstig uit St. Genis Pouilly in Frankrijk, waarin nadere informatie werd gevraagd over de familie Hageman.

Bronnen:

- Gemeente-archieven van Bergeijk, Dalfsen, Heino, Raalte en Wijhe.
- Rijksarchief 's-Hertogenbosch: Archief Maatschappij van Welstand 1839/1956 inv.nr. 298-375a.
- Jhr.Mr.H.W.M. van der Wijck - Overijsselse Buitenplaatsen.
- Brabantse Leeuw 1976 - Protestantse Noord-Brabanders blz.197-214.
- Mr.Dr. W. de Vries - 150 jaar Maatschappij van Welstand - 1972.
- J. ten Hove e.a. - Uit de geschiedenis van Dalfsen.
- G.W. v.d. Linde - Heino's Kerkelijk en Burgerlijk Verleden.
- G.J.I. Kokshuis - De geschiedenis van Salland.
- Mgr. A.E.Rientjes - Uit de Geschiedenis van de Marke en Schoutamt van Heino.
- Ov. Dagblad - Uit de Geschiedenis van het Oude Wijhe.

SPREKENDE FOTO'S (27)

J.K. Pruim-Reinders

Het gezin Jolink, Dalmsholterweg 5, gefotografeerd in de twintiger jaren. We zien Evert Jolink, zijn echtgenote Geertje Grotenhuis en de kinderen Albert Jan (staande links), Mannes en Everdina.

De plek Dalmsholterweg 5 wordt al vanaf de vorige eeuw bewoond door de familie Jolink, terwijl de bewoners van Dalmsholterweg 1 en Dalmsholterweg 3 eveneens tot dezelfde familietak Jolink behoren.

Voordat we hier verder op ingaan, gaan we eerst terug in de tijd, naar de stamvader van de Heinose Jolinks, dus naar de eerste "Jolink", die in Heino komt te wonen.

We komen dan terecht in 1792. In dat jaar trouwt namelijk op 10 juni in de Ned. Herv. Kerk

te Heino **Jan Willem**, jongeman van Zelhem in het graafschap Zutphen, zoon van Jan Jansen en Willemiene Rijsmans, met een meisje uit Heino en wel met **Maria**, dochter van Hendrik Derks en Lijzabeth Jans op het Dollinks in de Veldhoek onder Dalfsen.

Raadplegen wij de kaart, die als bijlage is gevoegd bij het boek "Heino, een geschiedenis van mens en plaats", dan treffen we het Dollinks, ook wel den Dullink genaamd, aan in de Veldhoek, op de plek nu Twentseweg 71. De bewoner van de huidige boerderij is de heer M. Holsappel. De schuur, die naast de boerderij staat is echter het vroegere den Dullink.

Het eerste kind van **Jan Willem** en **Maria**, een dochter Janna genaamd, wordt op 22 novem-

ber 1792 op den Dullink geboren en gedoopt in de Ned. Herv. Kerk van Heino op 25 november. Vervolgens verhuist het echtpaar naar de gemeente Zwollerkerspel, waar de andere kinderen het levenslicht zien.

Bij het nalezen van de naamlijst der ingezetenen van de gemeente Heino d.d. 20 augustus 1811, ontdekken we dat **Jan Willems** en **Maria Dullink** weer terug zijn in Heino en in Wijk B op nummer 5 wonen, een behuizing, die tussen de Berkendijk en de Lemelerveldseweg moet hebben gelegen, ongeveer waar nu de Veldkamperdijk is.

Maria Dullink overlijdt te Heino op 26 juli 1827, 65 jaar oud, in de overlijdensakte wordt zij Maria Hendriks genoemd. **Jan Willems** overlijdt eveneens te Heino en wel op 25 augustus 1830, oud 70 jaar, hij draagt dan de naam **Jan Willem Jolink**.

De achternaam Jolink zal Jan Willem vanuit Zelhem hebben meegenomen, want even buiten Zelhem treffen we nu nog de Jolinkdijk aan.

Eén zoon van Jan Willen en Maria blijft in Heino wonen en wel Willem, geboren in 1801 in de gemeente Zwollerkerspel. Hij vestigt zich op de boerderij Dalmsholterweg 5 en trouwt met Marrigje Pannevis uit Dalfsen. Uit hun huwelijk worden zeven kinderen geboren, vijf dochters en twee zonen.

Een fragment-genealogie:

Willem Jolink

Geboren: Zwollerkerspel, 1801.

Overleden: Heino, 30 september 1862, oud 61 jaar.

Zoon van: Jan Willem Jolink en Maria Dullink.

Beroep: dagloner.

Godsdienst: Ned. Herv.

Adres: Dalmsholterweg 5.

Huwelijk: gehuwd met **Marrigje Pannevis**, geboren Dalfsen, 1802, overleden Heino, 1 juni 1886, oud 83 jaar.

Kinderen:

1. **Gerrediene**, geboren Heino, 6 januari 1826; overleden Heino, 28 maart 1911, oud 85 jaar; zij huwt met Jannes Bartelink.

2. **Mannes**, geboren Heino, 9 juli 1828; overleden Heino, 23 juli 1908, oud 80 jaar; hij blijft op het ouderlijk huis wonen.
3. **Hendrikien**, geboren Heino, 10 september 1831; overleden Heino, 20 oktober 1912, oud 81 jaar; zij huwt met Willem van Pikerén.
4. **Janna**, geboren Heino, 7 november 1834; overleden Heino, 9 november 1835, oud 1 jaar.
5. **Jan**, geboren Heino, 31 oktober 1837; overleden Heino, 29 mei 1928, oud 90 jaar; hij woont Dalmsholterweg 1.
6. **Gerrigje**, geboren Heino, 12 februari 1841; zij vertrekt 1 mei 1865 naar Zwollerkerspel.
7. **Willemina**, geboren Heino, 7 augustus 1844; overleden Heino, 29 november 1846.

Zoals we uit het familie-overzicht kunnen zien, blijft Mannes op Dalmsholterweg 5 wonen en vestigt zijn broer Jan zich op Dalmsholterweg 1.

Van de bewoners van het pand Dalmsholterweg 1 hebben we ook een foto uit de twintiger jaren.

We zien Jan Jolink staande achter de tafel, hij is dan al op oudere leeftijd. Zijn schoonzoon Jan Onderdijk, landbouwer, en zijn dochter Wiggertje wonen bij hem in; beide zittende. Naast Jan Jolink staat zijn kleinzoon Egbert Onderdijk. Momenteel wordt het huis aan de Dalmsholterweg 1 nog steeds bewoond door de familie Onderdijk.

Mannes Jolink, die op het ouderlijk huis Dalmsholterweg 5 blijft wonen, trouwt te Heino op 8 mei 1856 met Evertdina Eversen uit Dalfsen.

Uit dit huwelijk worden te Heino negen kinderen geboren, van wie er drie al bij de geboorte overlijden. Van de drie dochters en drie zonen blijven alleen de jongens in Heino en zij oefenen alle drie het beroep van timmerman uit.

De oudste zoon Willem, geboren Heino 28 februari 1859, blijft dicht bij huis; hij woont met echtgenote Fredrika Brouwer en dochter Maria op Dalmsholterweg 3. Van dit gezin hebben we

ook een foto, die omstreeks 1910 gemaakt moet zijn.

Willem Jolink overlijdt te Heino op 4 mei 1941, 82 jaar oud; zijn echtgenote Fredrika Brouwer 8 dagen later op 12 mei, eveneens te Heino, oud 71 jaar. Hun dochter Maria getrouwd met Hendrik Schiphorst blijft op Dalmsholterweg 3 wonen en vervolgens nog hun kleinzoon Willem Schiphorst tot zijn overlijden op 9 februari 1976.

Gerrit, de volgende zoon van Mannes Jolink en Evertdina Eversen, geboren te Heino op 13 februari 1874, woont Veldermansweg 3. Hij is gehuwd met Dirkje Bouman-van Dijk, en overlijdt te Heino, 22 mei 1943, op 69-jarige leeftijd.

Evert, de jongste, geboren Heino, 22 april 1878, met wie we dit verhaal begonnen, blijft op het ouderlijk huis wonen. Hij overlijdt op 28 september 1968. Behalve timmerman is hij ook landbouwer en huisslachter van beroep geweest.

Zijn dochter Everdina, getrouwd met Gerrit Voortman, is thans de bewoonster van de boerderij Dalmsholterweg 5.

Geraadpleegde bronnen:

- Gemeente-archief Heino: bevolkingsregisters en burgerlijke stand.
- Archief van de vereniging voor Heemkunde: Doop-, trouw- en begraafboeken van Heino; naamlijst der ingezetenen van de gemeente Heino d.d. 20 augustus 1811; boek "Heino, een geschiedenis van mens en plaats".

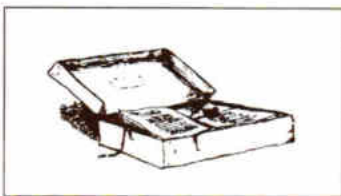
Oproep voor de werkgroep geschiedenis

Wie wil deze werkgroep helpen versterken? De onderzoeksonderwerpen zijn bijv.:

De geschiedenis van de landbouworganisaties, proefboerderij, coöperaties, notariaat, medische ontwikkeling, emigratie enz.

Zo zijn er vele onderwerpen te noemen. Gaarne willen wij via gesprekken en onderzoek de veranderingen van de laatste 150 jaar op papier vastleggen. Om dit goed te kunnen uitvoeren is een werkgroep nodig van minimaal 6 personen, zowel vrouwen als mannen.

Informatie over de werkzaamheden zijn te verkrijgen bij
D. v.d. Klippe (tel. 1517) en W. Schuring (tel. 2359)

UUT DE OLDE DEUZE

De Doevenparachute

Zommer negentien-twee-en-veertig. Noa, as gewoonlijk, nog een paer vârkenshokken of- emest te hebben gung ik mâr noa de bouw- kaamp. De weg doar noa toe, circa honderd- viertig meter, was een soort laan met an weerskaanten appelbomen.

Ik keke, zo al lopend, noa bôom en iniens zaag ik wat an de takken hangen. Ik dache: hé, wat hânk doar toch in die boom, een witte lappe en een soort van deuze. Ik bin in de boom eklum- men en tût mien grote verbazing was het een mooie parachute van een soort witte ziede.

Het ding was ongeveer zo groot as 'n paraplu; doaran vaste zat een stevige kôkker met een lengte van um en derbie 35 cm en een deur- snee van 20 cm. Ik had em in de haanden en waze stomp niejsgerig wat of det noe wel kon wêen. Natuurlijk gung ik voortdaliik met det ge- val op huus an. Zie hadden net 't melken 'doan. Het hele spul kwaamp der um hen stoan en toen he'w veurzichtig het deksel van de kôkker of-edoan. Wag zage wie? Der kwaamp een prachtige postdoeve te veurschien met mooie blauwe veren, fantastisch! Het dier had een klein kôkkertien an ien van zien peuties en doarin zat een blanco papiertie met een pot- leudtie van zo'n 4 cm lengte. En vâder zat er nog een zâkkie met gebrôkken mais in.

Zo langzamerhand kwame wie der achter, wat dit ommoa te beteken had. De Engelsens had- den 't hele spul 'snachens uut een vliegmesie- ne 'gooid, met de bedoeling, det wie op det pa- piertie gegevens zollen vermelden van de Duutsers en dan de postdoeve weer lôs zollen

loaten. Die zol dan wel retoer vliegen noa En- geland.

Mâr doaran metdoen, nee, doar waeren ze bie mien boer helemoaal niet van gediend, det was vòls te gevaarlijk! Veronderstel, det de vijand gunk zuken, want de Engelsens zollen der wel meer elôst hebben dan die iene die ik evunden hadde.

Toen zèè'k; As jule det niet andôrft, dan loat ik die doeve vliegen en dan hòl ik die parachute met de kôkker, want dan heb ik doar laeter een mooie herinnering an.

Mâr ok det moech niet. Of ze bange waeren, det ik misschien iets lôs zol loaten tegenôver wie dan ok, det wee'k niet. Mâr wel weet ik, det het hele geval deur ien van de zôns noa de Orts- kommandant in Zwolle is ebrach.

Zie hebt dit niet edoan umdet ze de Duutsers goed gezind waeren, absoluut niet! Zie waeren zo anti-mof as 't mâr ienigszins kon. Volgens mie hebt ze det alleen mâr 'doan uut veilig- heidsôverwègingen. Ik had ter gien aandere verkloaring veur. Zie vreugen mie wel, of ik het asteblijf an gieniene wol vertellen. Mien haand ter op, zèè'k, mâr dan wel dit: as jule van 't hârf weur goat dôssen, dan wi'k wel graeg 50 kilo zoad veur mien ôolde luu hebben, dan kônt die ok nog es een extra brood bakken. Det dos ik best te vroagen, want die luu hadden zoad bie de vleet!

Tût slot: ik bin der wel ârg niejsgerig noa, of iene van de lêzers in 1942 misschien ok zo'n doevenparachute 'vunnen hef. Stuurt dan as- teblief bericht noa de redactie, dan kump 't wel ôver.

L.J. Nijman

Denkt u nog even aan ons themanummer?

Inzendingen moeten uiterlijk 15 januari in het bezit zijn van de redakties van de HKT of Omheining. - Wij rekenen op u! - red.

School te Laag-Zuthem 75 jaar

D. van de Klippe

Met in het vooruitzicht de gelijkschakeling van het bijzonder en het openbaar onderwijs door de Regering werd in de omgeving van Laag-Zuthem spoed betracht om te komen tot de oprichting van een 'School met den Bijbel'. Aangezien de omgeving van Laag-Zuthem grotendeels gereformeerd was kreeg de op te richten school ook deze signatuur.

De eerste algemene vergadering werd gehouden op 22 mei 1918 en de aanwezigen waren opgeroepen 'door enige voorstanders van het Christelijk onderwijs in 't belang van dit onderwijs'. Al spoedig gaven zich 27 leden op voor de Gereformeerde Schoolvereniging.

Reeds op 2 augustus 1918 kwam het bestuur bijeen na de eerste plaatselijke geldintekening, om te constateren dat de vrij kleine gemeenschap f 3.042,50 had toegezegd. Er was ook al een definitief bestuur gekozen 'bij volstreekte meerderheid', waarin de volgende personen zitting hadden genomen: J. Kloosterziel, G.J. Denekamp, D.Z. Maat DJzn., S.A. van de Vegte, G.H.W. van de Vegte, G.H.A. Slendebroek en J. Stegeman.

Inmiddels was van de Christelijke school te Wijthmen al een verzoek ingekomen om gezamenlijk een grensregeling te treffen. Het bestuur denkt als grens: 'Marswetering tot aan den Straatweg Zwolle-Heino, vervolgens de Straatweg tot aan den Ganzepannenbrug, terwijl aan de Oostkant van het Overijssels kanaal de Straatweg overschreden zal worden'.

Voor de jaarlijkse Unie-collecte, gehouden ten bate van het Christelijk onderwijs, zullen 4 busjes worden aangeschaft, maar 'tijdens de huis aan huis collecte zullen de sleutels bij den voorzitter berusten.'

Op advies van derden wordt ook elders nog ge-collecteerd voor de school zoals in Den Haag, Rouveen, Den Ham, Dedemsvaart en De Krim. Plaatselijk verzekeringsagent G.W. van der Linde zal om financiële bijstand vragen 'bij de uitoefening van zijn dagelijks werk'.

Veel tijd en energie hebben 'de broeders' zoals ze elkaar noemen, gestoken in de oprichting van de school, geladen met elan vanuit het Evangelie en volop geïnspireerd door de heilige Geest. Voorzitter J. Kloosterziel in de ledenvergadering van 6 mei 1919 'bepaald de leden een korte wijle bij de ernst des tijds en de hand krachtig aan de ploeg te slaan tot het verkrijgen van een School met den Bijbel'.

In de zomer van 1919 wordt begonnen met de bouw van een 2-klassige school met onderwijzerswoning. Een Hasseltse aannemer bouwt de school voor f 29.197,-. Het schilderwerk beliep f 1.140,-.

Wel wordt op advies besloten 'iemand bij het kalkbed te zetten, die toezicht zal houden op het bereiden der specie, opdat dit volgens het bestek geschiedt'. Het bouwperceel voor de school wordt aangekocht van de heer H. van Dam.

Op 22 september 1919 wordt de heer H.J. Drok te Dalfsen, uit 59 sollicitanten, benoemd als hoofd der school, die gelijk wordt opgedragen voor een ontwerp-leerplan te zorgen.

Bij de BOAZ-bank te Zwolle wordt f 30.000,- geleend, rente 5,5%, waarvoor elk lid moet tekenen. In november 1919 valt het besluit om 'twee sallemander kachels te koopen met toebehooren en wel daar waar ze volgens hun inziens het soliedste bediend worden'

De prijs van de schoolmeubelen valt tegen; er waren prijzen verstrekt uit een prijscourant van 1917. De kachels worden gekocht bij Oldenhof in Zwolle en de brandstof komt van steenkolenhandelaar Mijnheer.

Inmiddels is ook een onderwijzeres benoemd, nl. Mej. Roorda en de bestuursleden zullen de

Het schoolbestuur en onderwijzend personeel van de christelijke lagere school te Laag-Zuthem uit de jaren dertig.

Helaas is er geen foto van het schoolgebouw in ons bezit.

ouders van de toekomstige leerlingen bezoeken om hen te informeren over de benodigde pokkenbriefjes. Het schoolgeld wordt gesteld in 3 klassen, waarbij het voor het bestuur een hele puzzel is om de diverse ouders in de juiste klassen in te delen; naderhand moeten nogal wat correcties worden aangebracht. Het schoolhoofd gaat f 300,- huur per jaar betalen voor de woning. Hij heeft een 'talrijk gezin' zoals we ergens lezen. (12 kinderen).

Zonder al te veel tam-tam wordt de school op 5 januari 1920 in gebruik genomen. Enkele officials, overheid en kerkeraden alsmede schoolbesturen uit de omgeving zijn aanwezig.

In 1920 volgt ook de aanschaf van een potloodslijpmachine voor de juf en 3 lampen voor f 26,-

Het schoolonderwijs wordt door het bestuur correct gevolgd, want maandelijks komen 2 bestuursleden de school bezoeken. Bestuurslid J. Stegeman krijgt een pluim van de andere bestuursleden want hij heeft het schoolplein op 'gewenste en goedkope manier in orde gebracht en hij wil er ook nog mee door gaan'. In de herfst van 1920 wordt smid Middendorp van Lierderholthuis belast met 'het goed in orde maken van de schoolkachels'.

Op de bovenomschreven wijze is de school te Laag-Zuthem van start gegaan en heeft de hoge golven des tijds doorstaan. Slechts in het laatste oorlogsjaar is het onderwijs 6 maanden lang gestopt in verband met het gevaar van spoorwegbombardementen en andere oorlogshandelingen, gebrek aan brandstoffen e.d.

*Op 31 maart en 1 april 1995 zal het 75-jarig bestaan van de school worden herdacht.
Oud-leerlingen zijn welkom op zaterdag 1 april.*

De deserteur

Henk van der Veen sr.

24 december 1812

Der lōp een ienzame jongeman òver het pad deur het onlaand van Dalmsholte. Onlaand, met recht. Heide, wild grōs, stroeken en bomen gruut er. Hier en doar is een plāssie water woar as een herder zien schoapen lōt drinken en woar as hee en zien hond ok een slōkkie van nemt. Het is vorstig weer en der lig een lōögje snee. Ie kōnt wagenspeurs zien, want de boeren haelt hier geregeld plaggen vandan veur de stal.

Hee had in de grote armee van keizer Napoleon mutten dienen. Bie Zutphen hadden zich, in september al, de jongkèèrls verzameld, die met mossen noa Ruslaand. Hee was der ok bie ewest. Zie hadden vuste wat uustrusting ekregen - de donkerblauwe broek hef e nog an - en toen waeren ze met 'n hele troep noa 't oosten etrōkken.

Der was niet vōlle geest in dit legertie; zie mōssen, aans waeren ze vaste niet egoan. Mangs gunk der iene tussenuut, hoewel de officieren altied wachtposten uutzetten. Ok hee had een moal zien kaans schone ezien. Hee was millen in de nacht van zien strozak opestoan en der stillegies tussenuut ekneppen.

Det was knap gevaarlijk ewest, mār hee had het der op ewoagd. Eerst had e zich verbōrgen in de stroeken die, rondum het gebouw stunden woar zie laegen. Toen e dach, det alles veilig was, had e 't op een drāffie ezet. Mār de Franse schildwacht had em blikbaer toch ontdekt, want hee had hārd eschreeuwd van 'halte-lā!!' Even was e blieven stoan achter een bussie. Mār toen het rustig bleef, was e zo gauw meuglijk het dōrp uut-erend. Een heel èènde had e nog op een sukkeldrāffie 'lopen, mār per slot van rēkenen was e toch in gewone pas deuregoan, de hele nacht en ok nog grote deels de dag doarop. Of en toe had e èven erust in een bos; bossen waern doar heel vōlle 'west. Hee had van het brood egetten, det e metenōmmen had en van het water uut zien veldflesse had e 'drunken.

Die eerste nacht had e 'sloapen in een heubārg, mār toen de tweede nacht kwaamp was de etterieje op en mos e van nood wel ārgens ankloppen. Hee was het ārf van een boer ope-lopen. De boer, die em an zag kommen keek niet zo ārg vriendelijk en hee heuld met twee haanden een grepe vaste. De grote zwātte hārd noast em had zien taanden loaten zien. Hee proberen de man duudlijk te maeken, det e Hollander was, die in het Franse leger mos dienen. Blikbaar was zien verhaal òverekommen, de boer neugen em tenminsen binnen. Hee kreeg van de boerinne brood met spek en melk.

De volgende dag was e weer vārdet etrōkken, met nog wat brood in 'n noassak.

Noa een dag of wat was het em elukt, um bie een boer an 't wārk te kommen. En doar had e niet alleen kost en onderdak met verdiend, mār ok nog een wārmē jāsse. Hee was ter wekkenlaank ebleven en had allerhande wārk edoan: knollen trekken, raepen uutmaeken, holt hakken enz.

Ondertussen was het winter ewōdden. Toen dach e, det het veilig genōg was um zo zāchiesan weer op huus an te goan. Hee had met een waegen met kōnnen vaen, die langs de òlde Hessenweg op Holland an gunk. Met de voerman had e vriendschap eslōtten. Bie de grens had e niks gien trammelant ehād, hee heuren gewoon bie die waegen! Nog wieder was de reize egoan, tōt an Ommen toe. Toen was e te voete vārdet egoan en bie Vārsen met een veerbeutie de Vechte òverestōkken. De voerman had em niet alleen veur niks òverezet, mār hee had em ok nog de groetenisse met edoan veur de pestoor in Vilsteren. Doar had e een brief loaten zien van de pestoor in Dēventer, woar as in stund det e Rooms was. Hee had onderdak ekregen, etten en drinken en ok nog brood veur onderweg.

En zo is e dan vanmārgen met zien pungeltie op de scholder op pad egoan, dwārs deur de

*Tekening:
Gerrit Kloeze*

onbewoonde wereld van Dalmsholte. De pestoor hef em disse weg ewezen, hee kan zo rechtuut-rechtan noa de Twèèntseweg. Hee wil op huus an....!

As e noa een paer uur an de Twèèntseweg is, slöt e rechtsof en noa een èèndtie links. Der is em aneroaden um noa 't Lierderholthuis te goan, doar helpt ze een ärme zwärver vaste wel voort, is em ezegd. Vandaag e haelt e Dè-venter toch niet. Wat zölt ze thuus opkieken, det e der weer is! En goed gezond! Hee mut vanzelf wel uitkieken det de Franse gendarmes em niet te pakken kriegt, want zie hebt het bericht van zien vlucht vaste wel deur ekregen. Het bericht, det hee, met nog 'n heleboel meer, is goan deserteren uut het grote leger.

Noa een steugie giet e rechtsof en laeter nog es weer links; zodoende trekt e um het dörp Heino hen. Het wödt al oarig donker. As e een zettien laeter rechts van zich een oprielaan zut en de torens van een kasteel, dan weet e det e goed is: doar lig de Bredenhörst; zie hebt em ezegd det e doar langs mut. Noe is e zo op 't Lierderholthuis. Het volk giet net noa de kärke, der is op Kärstoavend een biezondere dienst vanzelf. As e veur de kärke deure stiet zingt ze net van: Nu sijt wellecome! Hee begrip best det het niet veur hum is...

Hee kan 't niet loaten um de hele blieje dienst zo stoande an de deure met te maeken. 't Volk

kik em of en toe wel an, een zwärver op Kärstoavend, det bint ze niet ewend. En dan is ter een man, die em een haand op de scholder leg. - Hoe kom ie hier en wat bi'j der veur iene. In een paer woorden hef e zien verhaal verteld.

En ok det e een pepier bie zich hef en det e vandaag e uit Vilsteren ekommen is, woar as de pestoor hum ehölpen hef.

-Goa mär met mie met, zeg de man, die zich Gerrit Veldhof nuumt. Hee vertelt er bie, det hee de uitgaven van de ärmenzörg beheert.

Die oavend kan e etten, drinken en in de heuibärg sloapen. De volgende märgen bedankt e Gerrit en de vrouwe van hätt en trekt e wieder noa Dèventer.

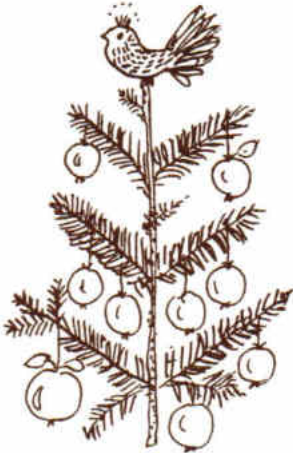
Het grote leger is verslaegen deur de Russen en veural deur de Russische winter. Der bint völle duzenden ummekommen. Oonze deser-teur hef 't er goed of-ebracht en hee is in gezondheid in Dèventer anekommen.

Gerrit Veldhof hef in 't ärmenboek van de kärke 'schreven:

*Een Reizende man
met bewijs van Rooms te zijn om
sijn Reijs voort te zetten
gegeven twee stuivers.*

Heeft een kerstboom wortels?

Arja Albrecht-Broekens

Winter. Kort zijn de dagen, vroeg komt het donker. Tijd voor rust in de natuur, tijd voor rust in jezelf, tijd om in je warme holletje te kruipen...

En dan opeens overkomt ons een rennerige onrust: we ondernemen een run op glitterende plastic rommel, omgehakte naaldbomen in alle maten en soorten, ladingen overbodig voedsel. Takken en kransen verschijnen op de vreemdste plaatsen in het warme hol; elektrische apparaten e.d. gaan in glimp papier over de toonbank; donkere winkelstraten zijn opeens hel verlicht en klokken luiden op ongewone uren. Geslachte sparretjes staan in een emmer bij de centrale verwarming hun naalden te verliezen, opgetuigd met toeters en bellen, vreemd van hun omgeving. Wat is hier aan de hand? Zijn we met z'n allen gek geworden? Ongetwijfeld een beetje, maar toch niet helemaal. Ons buitennissige gedrag heeft, gelukkig, wel degelijk een oorzaak. Laten we een eindje teruglopen in de tijd en zien wat we kunnen vinden.

Bomen zijn voor de mens altijd meer geweest dan een toevallige aanwezigheid.

- * De Noorse mythologie bijvoorbeeld kent de boom Yggdrasil, een eeuwig groene es. Men stelde het zich zo voor: de boom staat in het heelal, zijn drie wortels (heden-verleden-toekomst) omvatten de onderwereld, zijn stam staat bij de bron van het aardse leven, z'n kruin draagt de hemel, in zijn takken schitteren de sterren. De hele symboliek is natuurlijk een stuk ingewikkelder en uitgebreider, maar dat laten we nu maar even voor wat het is.
- * De Joodse traditie koestert een enorme boom, waar de zeven wolken-der-heerlijkheid over liggen. Bovendien hangen er vruchten aan met een half miljoen smaken en geuren!
- * De Mohammedanen hadden zelfs twee bomen in het paradijs. Eén boom met zoveel bladeren als er mensen zijn: nieuw blaadje bij een geboorte, afvallend blad voor een dode. De andere boom beschermt de huizen der zaligen. Deze draagt alle soorten vruchten plus vlees en kleren. Dat lijkt op een echte 'wensboom' zoals je die vindt in het sprookje van Assepoester.

Even terug naar de boom Yggdrasil die in tijd en ruimte staat als de goddelijke orde.

Elke boom heeft een opwaartse en een neerwaartse stroom. Legt men nu de nadruk op de opwaartse, de scheppende stroom, dan ziet men in Yggdrasil de levensboom. In de neerwaartse stroom, die van bezinning en vergeestelijking, vindt men de boom der kennis.

De levensboom plantte men aan het begin van de zomer: de meiboom.

De boom der kennis hoorde bij het begin van de rustperiode, de winter: de kerstboom, zo men wil.

De oude Germanen zetten een gestileerde boomstam met twee zijtakken op heilige plaatsen, waar natuurlijk ook offers gebracht werden. (Het schijnt dat elke plaats die op -loo eindigt, zo'n offerplaats was).

In dit kader spreekt het wel bijna vanzelf dat in het vroege christendom alle heilige bomen gevelde dienden te worden en dat waren er vele! Bij de Concilies van Frankfurt (794) en Trier (1227) werd dit nog met nadruk bevolen. Heel wat eerbiedwaardige eiken en essen hebben toen het loodje gelegd. Maar toch raak je zo'n diepgewortelde boomverering niet zomaar kwijt met een paar bevelen.

Zitten we daarom nog bij een kerstboom vol met lichtjes als sterren in de takken; met vogeltjes als symbool van de adelaar die in Yggdrasil huisde; met ballen als de appels van de levensboom?

Het christendom, waar onze cultuur onlosmakelijk mee verbonden is, laat zich echter niet onbetuigd wat de boomverering betreft.

Neem nou onze eigen paradijsboom van goed en kwaad, vol met appels. Die ruist en ritselt toch ook van de symboliek?

Want in de oud-christelijke opvatting wordt het kruis als de nieuwe, eeuwige paradijsboom gezien, geplant temidden van de verlore mensheid.

Bij middeleeuwse paradijsspelen werd deze tot levensboom geworden boom-der-kennis aan het volk getoond: versierd met linten en appels. In de kunst wordt het kruis ook vaak als boom voorgesteld, compleet met wortels, blad en vruchten. Hierbij sluit dan weer de legende aan dat het kruis gemaakt zou zijn van het hout van de paradijsboom en zo levensboom is.

De Mariaverering in de katholieke kerk symboliseert de Heilige Maagd als een bloeiende tuin waarin de levensboom groeit, dragend de vruchten van onsterfelijkheid.

Er bestaat ook een wijdverbreide sage van appelbomen die in december, temidden van sneeuw en ijs, bloeien en vrucht dragen. De heer Cassel, zeergeleerd, heeft aangetoond dat deze sage stoelt op de allegorie van Jezus Christus.

Uit al deze symboliek kan men evengoed de kerstboom laten ontstaan als uit iedere andere, inclusief lichtjes en ballen!

De christelijke legende-vorming om het heilige hout is nogal verward en ik kan me voorstellen dat er een stroming is onder de onderzoekers

die al die warrige verhalen toch terug wil voeren naar de oerboom Yggdrasil.

Maar het is immers best mogelijk dat twee wegen -kronkelend en kruisend- ons voeren naar onze huidige kerstboom.

Misschien heeft u al een klein vermoeden waar uw boom-met-versiering vandaan gekomen kan zijn. We zijn er echter nog niet, want hoe zit het met de rest van onze gebruiken?

De cadeaus, de kaarsen, het klokgelui, het eten...zijn dat aardige bijkomstigheden voortkomend uit ons moderne consumentengedrag en hang naar het goede leven, of kunnen we ook hier iets moois van maken? 't Zou wel prettig zijn als we onze buitensporigheden kunnen rechtvaardigen door ze terug te voeren op Oude Tradities!

Laten we eens beginnen met het licht, de kaarsen, zonder welke een behoorlijke kerstviering ondenkbaar is.

Onze leukste feesten, Sinterklaas en Kerstmis, vallen in de tijd dat de dagen korter worden. Maar ook vroeger, voor het begin van onze jaartelling, vierden de mensen een feest in deze tijd, zij het met een heel ander uitgangspunt. Net als nu werd het steeds eerder donker, het licht dreigde opgeslokt te worden door de duisternis. Voor de primitieve mens was het bepaald niet vanzelfsprekend dat het wel weer goed zou komen. Eigenlijk waren ze doodsbenauwd dat het deze keer misschien wel niet goed zou komen, daar kon je nooit met zekerheid op rekenen. En wat moest je zonder licht, zonder zon? Daar hing je leven van af! Beter om zelf het initiatief te nemen en in te grijpen. Dat 'ingrijpen' bestond uit een reeks magische handelingen die tesamen het Feest vormden. Een feest uit noodzaak dus, en niet zonder meer bedoeld als pretje.

In de noordelijke landen, waar het duister het hevigst oprukt, vierde men het Joelfeest. Het begon in de nacht voor 25 december, eindigde op 6 januari en het zat als volgt in elkaar. De eerste drie dagen, de achtste en de twaalfde waren het heiligst. Het waren dagen van rust en bezinning.

Deze periode was waarschijnlijk gewijd aan de zonnegod Fryr. Fryr reed op zijn wagen door de lucht. Een everzwijn met stralend gouden bor-

stels trok de zonnekar. Op deze heilige dagen werden offers gebracht aan de zonnegod die het duister moest verdrijven: koeken in de vorm van een varken.

Doet dit offer een belletje rinkelen? Liggen er niet bij elke banketbakker marsepeinen varkens op de toonbank in december?

Men gaat er over het algemeen van uit dat het Joelfeest een vruchtbaarheidsfeest was, maar er zijn ook geleerden die menen dat de doden werden vereerd. In de lange nachten zwierven de dode zielen rond over de aarde en door de donkere bossen -een flink vuur is dan geen luxe- en Wodan, de opperrechter met zijn lange grijze baard, reed op z'n witte paard Sleipnir door de lucht. Hij oordeelde over goed en kwaad. Onderweg zegende hij akkers en bronnen en werd zo ook een vruchtbaarheidsgod. Het werd gebruik onder de mensen om elkaar gekke cadeautjes te geven, die de gevers zelf rond brachten. Ze schreeuwden: 'Joelklap' en gooiden met veel misbaar de pakjes in de huizen. De vergelijking dringt zich op: onze Sint is wat makker geworden, maar hij heeft nog steeds zijn witte baard en zijn grote boek. Zijn witte paard strompelt wat moeizaam met hem over de daken om vrijers (vruchtbaarheid!), snoepgoed en pakjes door de schoorsteen in de huizen te gooien. Trouwens, nu we even met de Sint op stap zijn: de roe van Zwarte Piet was niets anders dan een bundel twijgen van de levensboom om het huwelijk vruchtbaar te maken.

O duisternis, laat ons niet op zijpaden verdwalen in Wodans bossen! Terug naar het vuur van het Joelfeest.

Een van de belangrijkste handelingen van het feest was het branden van het zogenaamde Joelblok. Hiervoor nam men een stobbe van een eik of den. (Een stobbe is het dikke knoestige wortelstuk van een vaak afgeknotte boom). Deze stobbe nu werd op de vuurplaat gelegd en aangestoken. Alle andere lichten werden gedoofd, waarna de heer des huizes olie en wijn op het hout sprenkelde -een offer aan de boomgeest?- en het vuur zegende. Zo hoopte men de terugkeer van het licht, de le-

venskracht, zeker te stellen. De as werd later als mest over de akker gestrooid, maar een gedeelte ervan bewaarde men als geneesmiddel voor alles en nog wat.

In Nederland wordt het Joelblok als zodanig niet of nauwelijks meer gebrand. Hoewel, ik heb in Heino eens een verhaal gehoord over stobben die zo dik waren dat er pas na drie dagen branden de kraai uit vloog die er in woonde! Ja, ja...

Op deze manier, met vuur dus, poogde men de geesten der duisternis te verdrijven. Het kon evenwel ook nog op een andere wijze: met lawaai.

Neem nou het uitbundige luiden van de kerkklokken, het midwinterhoornblazen en het vuurwerk.

Dit zijn toch wel heel duidelijke overblijfselen om boze geesten te verjagen zoals onze voorvaders dat deden. Vanaf de eerste Adventszondag tot 6 januari mogen de hoorns geblazen worden. Het Joelfeest viel daar middenin. In Groningen kent men het Thomasluiden, het 'duveljoagen', in Zuidoost-Friesland het 'plúsliede', het 'zuiver' luiden. Dit luiden duurt eveneens tot 6 januari. Op veel kerkklokken staat het opschrift 'Daemones fugito' (=Ik jaag boze geesten op de vlucht) en dat zal u nu niet meer verwonderen.

Alsof we nog niet genoeg in de war zijn gebracht: er is nog een feest, dat vanuit het zuiden invloed gehad kan hebben op onze kerstgebruiken. Dit is het Romeinse feest van Saturnus: de Saturnalia. Een dolle boel waarin slaven één dag meesters waren en omgekeerd. Er kwamen cadeaus en offers aan te pas, een hoop eten en drinken en iedereen had veel plezier.

Dit feest viel, hoe bestaat het, op 25 december: de dag van de onoverwinnelijke zonnegod Saturnus.

Christus zou zijn plaats ingenomen hebben als geestelijke 'zon der gerechtigheid' en 'licht van de wereld'. Niet zo'n gek idee, want de eerste christenen opereerden immers als een steeds machtiger wordende groep vanuit Rome. De christelijke data zijn overigens nogal discutabel: de geboorte werd vroeger op 6 januari ge-

dacht. Pas in 221 n.Chr. nam men 25 december als datum en het vieren daarvan gebeurde in Rome eerst in het jaar 354!

We hebben in dit verhaal van heel wat feesten mogen meegenieten. Kunnen we nu door de bomen het bos niet meer zien of zijn we in het bos ons kerstboompje kwijtgeraakt?

Het gebruik van een versierde boom in huis is nog niet eens zo erg oud. De spar is namelijk pas rond 1780 als boom in ons land ingevoerd. De grote Duitse schrijver Goethe (1749-1832) vertelt ergens met verbazing dat hij bij een vriend een kerstboom heeft gezien met brandende kaarsjes erin.

Rond 1800 kende men op de Finse Ålandseilanden het gebruik van met noten en appels versierde kerstbomen, getooid met kaarsen, binnen in huis.

Dit idee sloeg aan bij andere Scandinavische landen en rond 1850 drong de kerstboom langzaam door in de Nederlandse huiskamers. De spar kwam hiervoor het meest in aanmerking omdat hij altijd groen bleef, zoals men van een levensboom verwachtte. In dit kader kunnen we ook de hulst plaatsen, een eveneens van oudsher heilige, altijd groene boom, die zijn eigen plekje tussen de kerstversiering veroverd heeft.

Het begint er zo'n beetje op te lijken dat we een tipje van de sluier, die als engelenhaar over de kerstboom hangt, op hebben kunnen lichten. We hebben een vermoeden gekregen waar dit allemaal vandaan gekomen kan zijn: de kerstboom, de kaarsen, de ballen, het klokgebeier en zelfs de cadeaus.

Laten we ervan uitgaan dat die prachtige kerstboom een heidense oorsprong heeft met een christelijke symboliek. Dan zitten we er niet ver naast.

En wat geeft het eigenlijk dat tussen de takken een paar oude goden verborgen zitten terwijl onder de boom een kerststalletje staat, waarin het Kind slaapt? We genieten er niet minder om en in elk geval is gebleken dat we niet met zijn allen ontoerekeningsvatbaar zijn geworden in december.

En al dat overmatige eten en drinken? Dat zijn de offers die we nu eenmaal moeten brengen op het altaar van welvaart en genoeg.

Mogen alle goden die onze Kerst meevieren u allen licht en vrede schenken.

Geraadpleegde literatuur:

- M.C.Blöte-Obbes: Boom en struik in bos en veld.
- Marijke van Raephorst: Het hele jaar rond.
- Dr.C.van de Graft: Nederlandse volksgebruiken bij hoogtijdagen.
- Melly Uyldert: Taal der kruiden.

Appel-kaneel pudding

- 4 goudreinetten
- 300 gr. boter
- 2 theelepels kaneel
- mespuntje nootmuskaat
- 200 gr. suiker
- (2 eetlepels cognac o.i.d.)
- 4 eieren
- 5 dl. melk
- 100 gr. bloem
- 100 gr. bruine suiker

Bereiding:

Appels schillen, klokhuizen eruit boren, in dikke plakken snijden en deze bakken in 40 gr. boter. Bestuiven met 1/2 theelepel kaneel en nootmuskaat. 200 gr. boter + suiker romig roeren: met cognac, eieren en melk in een pan doen en voortdurend roerend zachtjes koken tot het een dikke vla is. Leg de plakken appel in een ovenschaal en schenk de vla erover. De rest van de boter + bloem + bruine suiker + kaneel tot kruimeldeeg kneden. Dit over de vla strooien. Oven op 175 voorverwarmen. Pudding 45 min. bakken tot er een mooi korstje op is gekomen. Warm of koud serveren, eventueel met slagroom.

AL WEER 20 JAAR GELEDEN

Een greep uit de gebeurtenissen van het jaar 1974

V.I. Lindeboom-Veldhuis

Januari

* Wethouder A.H. Leuverink, die vergezeld was van gemeentesecretaris G.W. Floors, opende zaterdagavond 5 januari onder luid gejuich het nieuwe onderkomen van de jeugdgroep Flurk in Heino, door een fles champagne(?) tegen de voormuur van 'het wolhuisje' op de hoek Stationsweg-Rozendaelseweg te gooien.

Flurk, een jeugdvereniging voor iedereen die gezellig met anderen zijn tijd wil doorbrengen, heeft zichzelf nieuw leven ingeblazen. Na een hoopvolle start, twee jaar geleden, in een noodleslokaal aan de Dolderstraat was de 'fut er een beetje uit'. Het huidige bestuur (Gertie Polstra, Jos Eilert, Jan Pellegrom, Ad Oosterveld, Jeanet Linthorst en Erna Masselink) begon uit te kijken naar een andere ruimte en uiteindelijk werd 'het Wolhuisje' van eigenaar Hoppen gehuurd.

* Er wordt in vele, vooral Overijsselse gemeenten met spanning gewacht op de uitspraak die de Kroon zal doen over het beroep dat de gemeente Heino heeft aangetekend tegen een beslissing van Gedeputeerde Staten van Overijssel inzake de onthouding van goedkeuring aan een raadsbesluit, een perceel bouwgrond te verkopen in het bestemmingsplan

Lierderholthuis aan de Bouw- en Beheermaatschappij Bouw Modern te Zwolle. In de toelichting op de onthouding van goedkeuring wordt gesteld dat de woningbouw bestemd zal moeten worden voor inwoners van Lierderholthuis. Reden voor G.S. om de goedkeuring te onthouden was het feit dat er bij de gemeente nog geen gegadigden bekend zijn. Een en ander verdraagt zich echter slecht met het beleid van de Rijksoverheid dat in deze een meer liberalisatie-tendens vertoont. Van diverse zijden wordt aangedrongen op een snelle uitspraak.

* Op de hoek Dorpsstraat-Marktplein in Heino is men begonnen met de voorbereidingen van de bouw van een nieuwe Rabobank. Directeur Zweverink is niet ontevreden met de opzet van het gebouw, waarin de nieuwste voorzieningen, zoals een modern systeem van bankenbouw, kunnen worden toegepast. Het nieuwe kantoorgedeelte zal dertig tot vijfendertig personeelsleden kunnen herbergen en gaat ruim een miljoen gulden kosten. Met de bouw zal rekening worden gehouden met invaliden.

* De gemeente Heino heeft een extra uitkering gekregen van rond de f 70.000,- uit het gemeente-wegenfonds. Het geld zal worden gebruikt voor de verbouwing van het pand-de Nekker, zoals bekend het toekomstige gemeentehuis van Heino.

* De belangstelling voor zwemlessen in het overdekte bad van het kinderoord De Schaarshoek is stijgende. Op het ogenblik nemen ongeveer zestig inwoners van Heino aan deze lessen deel. De heer J. Besselsen, eigenaar van het Heinose kinderoord, heeft zijn zwembad in de wintermaanden beschikbaar gesteld voor dit doel.

Februari

* In de gemeente Heino is deze week wat meer duidelijkheid gekomen in de plaatselijke politiek. Het meest opzienbarende nieuws was dat de V.V.D. de partij van Jaap de Haan ('t Nut van het Algemeen Belang) als partner heeft gekozen, wat positief klinkt, maar er in de praktijk waarschijnlijk op neerkomt dat de partij van Jaap opgaat in de V.V.D., en Drs. Hagen dan de plaats in de gemeenteraad van Jaap de Haan zal overnemen. Heino kan overigens spannen de raadsverkiezingen tegemoet zien, want niet alleen zijn er twee zetels meer te verdelen, ook zijn er verschuivingen op til, die b.v. de combinatie van C.H.U., A.R. en G.V.P. een zetel kunnen gaan kosten, terwijl de K.V.P., die vorige keer met gemak vijf zetels haalde, nu slechts via reststemmen aan die vijfde zetel zal komen. Heino krijgt dertien raadszetels te verdelen. Voor het eerst is de kans reëel dat de gemeenteraad een heel andere samenstelling krijgt, waarbij K.V.P. en C.H.U. samen nog net de meerderheid kunnen halen en dus wel de leveranciers van de twee wethouders blijven.

* Stef en Johan Fühler, de voetballende broers uit Heino, die sinds juli 1973 bij Go Ahead Eagles te Deventer spelen, bezoeken daar het internaat van de Eagles. Dit is een opvangcentrum voor jeugdige contractspelers, dat zijn bewoners de beste sociale begeleiding biedt. Ook zaken als huiswerk krijgen ruimschoots de aandacht. Stef, 20 jaar oud en studierend voor verzekeringsagent en Johan, 18 jaar en metaalbewerker, zijn via Hoonhorst, Hevo (Heino) en P.E.C.-Zwolle bij de Eagles terecht gekomen. Aan het einde van dit seizoen zal door de technische leiding nader worden bekeken of Stef en zijn broer zichzelf hebben kunnen 'verzekeren' van een plaats in een van de Nederlandse clubs.

Maart

* Burgemeester J.G.F. Verheyden heeft bij H.M. de Koningin met ingang van 1 mei 1974 ontslag aangevraagd uit zijn ambt als burge-

meester van de gemeente Heino, dit in verband met zijn gezondheid. Zoals bekend heeft de heer Verheyden de laatste jaren veel met ziekte te kampen gehad en moest hij gedurende een lange tijd op doktersadvies zijn werk neerleggen.

* Plaatselijk Belang Lierderholthuis heeft zich geschaard achter pastoor Boerstal uit Haalderen (bij Nijmegen) die actie voert voor het behoud van de kleine woonkernen. De heer Braat, voorzitter van P.B. Lierderholthuis las vrijdagavond een groot aantal zinsneden voor uit het rapport, dat pastoor Boerstal in samenwerking met een stedenbouwkundig bureau in Nijmegen heeft opgesteld en waaruit bleek dat vrijwel alle kleinere kernen worstelen met hetzelfde probleem: vergrijzing van de bevolking, ontvolking van de basisschool, vermindering van het verenigingsleven, kwijnende middenstand enz.

* In het verkiezingsregister van Heino komt een nieuwe politieke partij voor, een plaatselijke: Centraal Belang Heino. Voorzitter is de heer J. van Dort, voormalig PvdA-raadslid en medeoprichter van de acht jaar geleden opgerichte Vereniging tot Nut van het Algemeen Belang. Van Dort: 'We zijn een partij boven de partijen. Wij zijn ontevreden over de gang van zaken in Heino en wij willen daar verandering in brengen. B.v. het wethouderschap: het zit erin dat we opnieuw twee landbouw-wethouders krijgen, terwijl de landbouw slechts 20% van de beroepsbevolking uitmaakt. 40% is arbeider en 40% is ambtenaar of middenstander. We willen vooral ook de jongeren trekken, vooral sportmensen, want er wordt in Heino op dit gebied veel te weinig gedaan.'

April

* De gemeentetuin van Heino is niet alleen erg fraai, maar sinds woensdag ook erg leerzaam. In het kader van de Milieuweek, die is opgebouwd rond de Nationale Boomplantdag 1974, hebben leden van de Stichting Milieuzorg alle, meer dan 70 planten, heesters en bomen van

naambordjes voorzien. Bovendien trokken 120 schoolkinderen er 's middags op uit om bomen te planten aan de Brinkweg en aan de Horst.

* Bovenaan de prioriteitenlijst van de gemeenteraad staat sinds enige tijd de Stationsweg. Het college is van plan om langs deze weg tot aan de spoorlijn een fietspad en een wandelpad aan te leggen. In overleg met de gemeente Wijhe zal vanaf het spoor tot aan de Nijentapsbrug een parallelweg gelegd worden. Voor het ontwerpplan vroeg het college f 15.178,60 aan de raad, terwijl de gemeente Wijhe een gelijk bedrag zal moeten betalen. Raadslid Groeneveld vreesde dat hierdoor een karakteristiek stukje Heino verloren zou gaan en kwam met het alternatief, om het verkeer via de Molenweg en de Nieuwe Wetering te laten rijden, om zo de Stationsweg te ontlasten. Dit zou dan een besparing opleveren van een half miljoen, een bedrag dat gebruikt zou kunnen worden voor verbetering van de overweg Molenweg en uitbreiding van het zwembad. De heer Wellenberg voelde weinig voor een verdeelsleutel met Wijhe op fifty-fifty basis.

Uiteindelijk ging de raad, met uitzondering van de heer Groeneveld, accoord met het voorstel.

* Heinose schoolkinderen hebben in de paasvakantie, onder auspiciën van de jeugdsoos Flurk een geheel nieuwe 'woonwijk' gebouwd op de Maten achter de zuivelfabriek in Heino. In het kader van de timmerweek verzezen op het gemeentelijk bouwterrein bouwwerken met namen als Pinokkio, huize Flurk, de Tijgers, het Klaverblad en de Zwarte Hand.

Ook werden er nog een speurtocht en bosspelletjes gehouden. Op tweede paasdag zal het materiaal, dat men gebruikt heeft voor het timmeren, verbrand worden in het paasvuur.

* De nieuwbouw van het vormingscentrum Den Alerdinck te Laag Zuthem nadert haar voltooiing. In het oude landhuis kon Den Alerdinck het cursuswerk niet meer optimaal uitvoeren, zodat op een steenworp afstand een aantal aantrekkelijke laagbouwpanen zijn geplaatst, die het terrein van het landgoed allerm minst ontsieren. In december 1972 werd de eerste steen gelegd en in diezelfde maand kwam ook de goedkeuring af, die nieuwbouw uit te breiden met een centraal kantoorgebouw. Er komen verder twee cursusgebouwen, een dienstengebouw en een gebouw met woonruimten. Het eerste paviljoen wordt begin mei in gebruik genomen, terwijl eind mei de gehele nieuwbouw in bedrijf zal zijn.

* Burgemeester J.G.F. Verheyden heeft zaterdagmiddag afscheid genomen als burgemeester, maar niet als inwoner van Heino.

De heer Verheyden werd op 18 januari 1913 te Zwolle geboren. Na een snelle carrière als gemeente-ambtenaar kwam hij op 1 april 1959 als burgemeester naar Heino. Hij was een rustige man, nuchter in zijn oordeel en met een geweldige gave om naar een ander te luisteren. Hij, maar ook zijn vrouw, met haar vele maatschappelijke functies, hebben een flinke bijdrage geleverd aan het scheppen van goede verhoudingen onder de Heinose bevolking. Zijn grote belangstelling ging uit naar de jeugd; tijdens zijn ambtsperiode zijn o.a. het sportpark, een gymnastieklokaal en tennisbanen verzezen. Ook werden de handbal- en de judovereniging opgericht. Vanwege zijn belangstelling voor de paardesport werden de heer Verheyden en zijn vrouw in een open landauer naar het gemeentehuis vervoerd, waar hij geprezen werd om zijn slagvaardige beleid inzake de verharding van wegen, scholenbouw, de bouw van de bibliotheek en van twee bejaardentehuizen. Na het aanbieden van een nieuwe fiets namens de raad, en een gouden horlogeketting namens het gemeentepersoneel, konden

veel Heinoërs in zaal van Rijssen de vertrekkende burgemeester de hand schudden.

In totaal had de Heinose bevolking ongeveer f 3500,- opgebracht, waarvoor o.a. een elektrische gazonmaaier en tuingereedschap waren gekocht.

Mei

* Al ongeveer 45 sollicitanten hebben zich aangemeld om in aanmerking te komen voor het burgemeestersambt in de gemeente Heino, aldus de commissaris van de koningin, mr. J.L.M. Niers, tijdens de raadsvergadering waarin de raadsleden de gelegenheid werd gegeven een 'profiel te schetsen' van de nieuw te benoemen burgemeester. Nadat de raadsleden van de diverse politieke partijen hun verlangens kenbaar hadden gemaakt vroeg de commissaris begrip voor het feit dat het wel eens moeilijk zou kunnen worden iemand te vinden met ervaring op het gebied van openbaar bestuur. Heino wordt n.l. gezien als 'begin-gemeente' voor vele burgemeesters-in-spé.

Juni

* Door de uitbreiding van de tennisbanen in Heino zal het daarnaast gelegen speelterrein annex 'fokveedag'-terrein ongeveer eenderde kleiner worden. De raad van Heino besloot maandagavond een krediet te verstrekken van f 2016,- voor de verplaatsing van de groensingels rond de huidige banen om ruimte te maken voor nog twee banen.

* De Stichting Milieuzorg Heino zal, in overleg met de omwonenden, speelveldjes voor kinderen gaan aanleggen aan de Kruzebrink en aan de Brinkweg. Dit, omdat de politie onlangs kinderen verboden heeft te voetballen op een groenstrook aan de Grote Bisschop 24 tot 34, wat aanleiding was voor P.v.d.A.-raadslid Groeneveld om hierover vragen te stellen in de

raadsvergadering. Bovendien stelde de gemeente vier doelpalen ter beschikking voor een veldje aan de Weerd.

Juli

* 'De gemeente Heino mag niet sneller groeien dan het landelijk gemiddelde. Het dorp Heino is de laatste jaren veel te snel gegroeid en dit tempo moet worden vertraagd.' Dat is de kern van het bezwaarschrift van 109 Heinoërs tegen het plan Heino-Zuid. Zij halen daarbij een E.T.I.O.-rapport aan waarin uitbreiding zowel naar het zuiden als naar het noorden wordt afgeraden, omdat in dat geval het dorp een te langgerekte vorm krijgt. Een van de redenen voor de bezwaarden om 'nee' te zeggen is het feit, dat een snelle uitbreiding van een plaats als Heino vaak gepaard gaat met sociologische problemen; er ontstaat een kloof tussen 'import' en de oorspronkelijke bevolking. De bezwaarden zijn bereid om 'tot aan de Kroon' te gaan.

* De raad Heino is akkoord gegaan met het voorstel van B. en W. om in het bestemmingsplan buitengebied het perceel van de heer J.W. Vinke, aan de Kroepanweg, aan te wijzen als gebied voor recreatieve doeleinden, wat inhoudt dat de heer Vinke ter plekke een manege mag gaan bouwen. Diverse omwonenden maakten bezwaar tegen dit volgens hen 'milieuverzoekende' plan in de onmiddellijke nabijheid van hun woningen in het fraaie landelijke gebied ten noord-oosten van Heino.

Augustus

* Op symbolische wijze is het vormingscentrum Den Alerdinck verhuisd van de oude havezathe Den Alerdinck naar het nieuwe complex. In de stoet die als symbool voor de verhuizing moest dienen werd een 'patiënt' in een dwangbuis meegezeuld, terwijl een wagen, die het veel te kleine administratiekantoor uitbeeldde, de rij sloot.

Bij het nieuwe complex aangekomen werd de 'patiënt' van haar dwangbuis verlost, waarna directeur J.D. Plenter de opening verrichtte door met een enorme sleutel een grote papieren poort te rammen.

De havezathe zal binnenkort gerestaureerd en daarna bewoond worden door Baron G.W. van Dedem.

September

* De coöperatieve Raiffeisenbank-Boerenleenbank 'Heino-Lemelerveld' en de Boerenleenbank te Heino gaan met ingang van 1 oktober fuseren. De Boerenleenbank Heino wordt op die datum ontbonden omdat op grond van wettelijke bepalingen twee banken slechts kunnen fuseren als één van hen in juridische zin wordt opgeheven. Alle activa en passiva worden overgedragen aan de Rabo-bank. Onder deze naam zullen beide gefuseerde banken zich voortaan presenteren.

* Het college van B. en W. heeft overeenstemming bereikt met de eigenaar (C.L.V. Heino) over de aankoop van twee woningen, Canadastraat 6 en 8, die aan het huidige gemeentehuis grenzen. Dit in verband met de noodzakelijke uitbreiding van het gemeentehuis. De koopsom voor beide woningen en een winkel is bepaald op f 110.000,-, de kosten voor het opstel-

len van het verbouwplan plus begroting zullen f 15.000,- bedragen.

* Op 7 september organiseert de landelijke ruitervereniging De Gunneruiters aan de Van der Capellenweg het tweede lustrumconcours. Er zullen dan ruim tweehonderd rijpaarden en een groot aantal tuigpaarden aanwezig zijn om een goede show en spannende wedstrijden te laten zien.

* Het Heinose team heeft de Sallandse Zeskamp in Raalte gewonnen. De Heinoërs behaalden dit resultaat door in vier onderdelen het maximaal te behalen aantal punten in de wacht te slepen.

* Heel Lierderholthuis is twee dagen in rep en roer geweest vanwege een stencil dat alle bewoners in de bus kregen en waarop gewag werd gemaakt van het stelen van de klokken Jozef en Maria uit de katholieke kerk. Dit bleek een stunt van twee K.P.J.-bestuursleden, in samenwerking met de geestelijkheid van Lierderholthuis en de rijkspolitie, ter gelegenheid van de bezoekende Groenlose K.P.J.-afdeling. Op zaterdagmorgen ontvingen de inwoners een geruststellend stencil waarin stond dat de rijkspolitie er in geslaagd was vier mensen te arresteren. Hoewel de vier daders de klokken met een goed doel in hun achterhoofd hadden gestolen - zij wilden ze omsmelten tot kaarsen en

ze dan weer aan de kerk verkopen - liet de plaatselijke K.P.J. de zaak toch niet over zijn kant gaan en werden de daders in café Elshof op zeer ludieke manier berecht.

Oktober

* Het bestuur van het Groene Kruis heeft afscheid genomen van mevrouw de Vries, die als part-time verpleegster werkzaam is geweest bij de plaatselijke afdeling. Zij wordt opgevolgd door mevrouw Jansen.

* Het N.C.R.V.-T.V.-programma 'Van Nature' dat wordt gepresenteerd door Tanja Koen zal in de uitzending van 17 oktober ruime aandacht besteden aan de poezen van de heer en mevrouw Pino Post aan de Grote Beukelaer. In huize Pino Post leven zo'n tien à elf kostbare poezen en katers, voornamelijk Siamezen. De Zwolse Courant publiceerde onlangs een artikel over de familie waarin ook de liefde van de heer Pino Post voor beeldende kunst ter sprake kwam. Beide hobby's resulteerden in een vrij unieke verzameling met de poes als onderwerp. Dat aspect zal ook tijdens het televisieprogramma belicht worden.

November

* De Heinose gemeenteraad heeft in haar vergadering van woensdagavond afscheid genomen van waarnemend burgemeester mr. W.H. Enklaar. Een afscheid dat gekenmerkt werd door vele loftuitingen van de raad aan het adres van de heer Enklaar, in het dagelijks leven burgemeester van Holten. Over tien dagen zal de nieuwe burgemeester J.L.H.M. Berger zijn taak overnemen.

* Burgemeester en wethouders van Heino willen de ingezetenen van de gemeente graag uitnodigen om op zaterdag 16 november te vlaggen in verband met de installatie van de nieuwe burgemeester drs. J.L.H.M. Berger. Vooraf-

gaande aan deze installatie, die zal plaats vinden in een buitengewone vergadering van de gemeenteraad in zaal Oortwijn, zal de nieuwe burgemeester met zijn echtgenote, mevrouw Berger-Mutsaerts, een rondrit door het dorp maken in een open rijtuig onder begeleiding van de rijvereniging 'De Gunneruiters' en de ponyclub 'De Berkenruiters'.

Tijdens deze tocht zal bij gebouw 'Vrede' door de muziekvereniging 'Salland' uit Lierderholt-huis een muzikale hulde worden gebracht. Aansluitend zal er een receptie worden gehouden in zaal Oortwijn.

December

* De jeugdsoos Flurk zoekt alweer nieuw onderdak! Het 'Wolhuisje' moest weer worden ontruimd; de behuizing was bouwtechnisch verre van ideaal, ondanks het feit dat de Flurkers geen enkele moeite hebben gespaard om er iets gezelligs van te maken. De oprichting van een stichting sociaal-cultureel werk zal oplossing kunnen bieden voor een aantal problemen waarmee de soos al jaren kampt.

Bronnen:

- archief 'Omheining'; kranteknipsels en foto's
- foto's, beschikbaar gesteld door anderen.

**WIE
IS
WIE?**

M.H. Stavorinus, de Haarstraat 25, Heino, Tel. 05729-2586

Een foto van een groepje jongens die waarschijnlijk mee doen aan een optocht. Op de zijkant van de wagen staat geschreven Het Bos Terras. Dan weer onze vraag:
Wie herkent deze jongens?
Waar en wanneer is deze foto gemaakt?

WIE WAS WIE?

Op de foto geplaatst in nummer 3 van september 1994 is toch nog één reactie binnengekomen en wel van de heer W. Offenbergh.

Hij herkende de volgende personen:

staande 2e van links, Leida Vorrink, daarvoor met hoed, mevrouw J. Altena-Laanbroek, 5e van links met hoed juffrouw Veenker, onderwijzeres aan de R.K. School en achter haar, ook met hoed, Suze Geertman.

De namen van de andere dames zijn helaas niet bekend.

De foto is genomen op het plein voor de Openbare School, nu het terrein van Autobedrijf Van Dijk.

Met onze dank aan de heer Offenbergh voor zijn reactie.

Van de Redactie

Zoals al op de ledenavond van 20 september j.l. door onze voorzitter is aangekondigd, is het idee ontstaan om in april 1995 een themanummer uit te geven met als onderwerp: Heino tijdens de bevrijdingsdagen. Nu is daarover in de loop van de jaren natuurlijk al het nodige geschreven; in boeken en kranten en ook in ons eigen boek 'Heino in Crisisjaren en Oorlogstijd'. Die verhalen hoeven we natuurlijk niet nog eens over te doen. De bedoeling van ons themanummer is om u, (oud)-Heinoërs en anderen die deze periode hier noodgedwongen doorgebracht hebben en die aan deze dagen ongetwijfeld mooie en minder mooie herinneringen bewaren, aan het woord te laten.

Verder is er overleg gevoerd met de Stichting Heino Kabel TV, die een soortgelijk project aan het voorbereiden is. Er is besloten om samen alle kopy te verzamelen, te sorteren, en een verdeling te maken. U kunt natuurlijk zelf al aangeven waaraan u de voorkeur geeft: een interview met de HKT of een stuk(je) in Omheining. Wij houden daar dan zoveel mogelijk rekening mee.

Het gaat ons voornamelijk om de 'gewone' belevenissen van die dagen. U was toen ongetwijfeld nog jong; hoe beleefde u de laatste maanden van de oorlog en niet te vergeten die laatste spannende uren op de 12e april?

Wat gebeurde er om u heen? Wat herinnert u zich daarvan? Heeft u misschien nog dagboek-

fragmenten of brieven bewaard uit die periode? Alles is welkom.

Wat toen misschien niet zo bijzonder leek kan nu, na 50 jaar een waardevol verhaal zijn. En denk nu niet: ik kan niet zo goed schrijven. U zet uw belevenissen maar zo'n beetje op papier en wij maken er in samenwerking met u wel een goedlopend verhaal van. U kunt uw relaas natuurlijk ook opnemen op een cassettebandje of contact opnemen met een van de redactieleden of mensen van de HKT.

Als de verhalen maar komen!

Verder hopen wij dat u nog foto's, tekeningen, kranteknipsels e.d. heeft, die wij graag eventjes van u lenen om te kopiëren.

Uiteraard zullen niet alle inzendingen aan bod kunnen komen; er zullen veel 'dubbele' verhalen binnenkomen waaruit wij dan een keuze moeten maken. I.v.m. het selecteren en op diskette zetten van de inzendingen willen wij uw reactie graag zo spoedig mogelijk, maar **uiterlijk 15 januari** in ons bezit hebben.

U kunt deze sturen naar :

HKT: t.a.v. Annet Kroon, Paalweg 18,
8141 RV Heino, tel. (05729)2412

Redactie Omheining: t.a.v. Marijke Donath,
Plataan 13, 8141 SM Heino, tel. (05729)2998

We zien uw verhalen met spanning tegemoet!

ERRATUM

In het artikel 'de moeizame benoeming van een onderwijzer' van september 1994 is een foutje geslopen.

De datum op blz. 63: 22 mei 1841 moet zijn **22 maart 1841**.

VAN DE BESTUURSTAFEL

In de bestuursvergadering van 11 oktober 1994 heeft de heer W. Schuring de taak van vice-voorzitter overgenomen van de heer J. Freriks; tevens is de heer Schuring coördinator geworden voor de werkgroep geschiedenis.

Op 20 september jl. verzorgde de heer J. de Wolde uit Rouveen, oud-voorlichter van de gemeente Staphorst, een lezing voor onze vereniging over "Wonen en Werken in Staphorst". Naar aanleiding van deze lezing waren diverse mensen zo geïnteresseerd, dat werd besloten 13 oktober een excursie naar Staphorst te organiseren. Op deze zonnige herfstdag ontving de heer De Wolde het gezelschap, bestaande uit 44 personen, in de museumboerderij met koffie en Staphorsterkoek. Vervolgens stond een bezichtiging van het nieuwe gemeentehuis op het programma. Daarna volgde een bezoek per bus aan Rouveen en IJhorst, waarbij in IJhorst de kerk met klokkestoel werd bezichtigd. Tenslotte werd nog een meubelmakerij bezocht.

Tweede kerstdag wordt er weer gewandeld. Een uitnodiging voor deze wandeling treft U bij deze "Omheining" aan.

Er is een ledenavond gepland op dinsdag 7 februari 1995. Aan de invulling ervan wordt nog gewerkt. Te zijner tijd ontvangt U hiervoor een uitnodiging.

De algemene ledenvergadering zal worden gehouden op maandagavond 20 maart 1995. Na het huishoudelijke gedeelte zal mevrouw

Tineke Heupink-van Buren een lezing verzorgen over het leven en werk van de dichteres Johanna F. van Buren. De agenda met bijlagen ontvangt U van te voren.

In september 1992 ging er een cursus WP5.1 van start onder leiding van de heer A. van de Wetering. Vorig jaar werd deze cursus afgesloten. In september jl. zijn weer nieuwe cursisten met WP5.1 gestart. De eerste cursisten begonnen vorig jaar aan een cursus Ventura Desktop Publishing (pagina-opmaak) eveneens onder leiding van de heer Van de Wetering en zij bevinden zich momenteel in een laatste fase. Daarna gaan ze verder met dBase 4.

Momenteel zijn we zover, dat het kontaktblad "Omheining" geheel drukklaar op diskette bij de drukker kan worden aangeleverd. Verder is er voor de administratie van de oudheidkundige voorwerpen een programma ontworpen; tevens gaat de ledenadministratie per computer en enkele mensen hebben in november een cursus historische documentatie gevolgd, zodat de bibliotheek eveneens op de computer kan worden beschreven. Voor de toekomst zijn er al weer nieuwe plannen.

Het Rijksarchief Overijssel te Zwolle heeft een nieuwe brochure uitgegeven met als titel "Toegang tot het verleden ...", waarin de dienstverlening en de mogelijkheden van het archief uitgebreid zijn beschreven.

Wanneer U informatie wenst over de service die het Rijksarchief verleent, kunt U kontakt opnemen met het archief; tel. 038-4540722. Via onze vereniging kunt u genoemde brochure ook in uw bezit krijgen.

Bestuur en redactie van
OMHEINING

*wensen alle lezers fijne Kerstdagen en een
voorspoedig 1995*

Schenkeningen

- * Van de begrafenisvereniging te Laag-Zuthem rouwkleeden.
- * Van mevrouw A.Th.M. van Tijen-Baurichter te Zandvoort ter reproductie een klassefoto van de Mariaschool uit de periode plm 1932.
- * Van mevrouw Brink, wonende op de Colckhof, pakjes stijfjes in de oude verpakking, merk Crackfree, SB en Brilliant.
- * Van Anneke van de Klippe, Grote Hagenweg 1A, het archief van de Plattelandsjongerengemeenschap Overijssel (P.J.G.O.), afdeling Heino, voorheen de Bond oudleerlingen van het landbouwonderwijs Overijssel, afdeling Heino (B.O.O.).
Van de B.O.O. waren alleen jongens lid, van de P.J.G.O. zowel meisjes als jongens.
- * Van mevrouw A. v.d. Klippe, Grote Hagenweg 1A, een haarkrabber, die werd gebruikt bij het slachten van varkens.
- * Van de heer G.S.M. Knüver, Van Laarstraat 9, een deurslot, een scharnier en 2 koperen lichtschakelaars.
- * Van de heer H. Lubbers, Esdoorn 8, een smidse in bruikleen.
- * Van de heer A.A.M. Schrijver, Molenweg 1, een houten wasmachine, merk Miele, een wringer, merk Acme, een handbroodmachine, een onderdeel van een bergwaag, een onderdeel van een apparaat voor het slijpen van grasmaaimachinemessen, een drinkbakje voor koeien, een hiep, mollenklemmen, hooivorken zonder steel, een weegschaal, een unster, een roggemolentje, een aanvullend onderdeel van een grasmaaimachine om rogge te maaien, een oliekan, een stormlantaarn, een aardewerken kruik, een halsholt van ijzer, een worsthoortje en een persvoerschop.
- * Van mevrouw R. Vrolijk, Paalweg 8b, een boek getiteld "Het kruis op den Eikelhof" en de tekst van een oratorium in 6 afleveringen, getiteld "De Heilige Maagd Maria", uitgevoerd door de Oratoriumvereniging Heino met een daarbij behorende foto.